

UNIVERZITA PARDUBICE

**FAKULTA FILOZOFICKÁ
ÚSTAV HISTORICKÝCH VĚD**

Církevní architektura a menší sakrální stavby na Opočensku

Šárka Poskočilová

Bakalářská práce

2011

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Šárka POSKOČILOVÁ**
Osobní číslo: **H07311**
Studijní program: **B7105 Historické vědy**
Studijní obory: **Historie (dvouoborové)**
Ochrana hmotných památek (dvouoborové)
Název tématu: **Církevní architektura a menší sakrální stavby na Opočensku**
Zadávající katedra: **Katedra historických věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Opočensko v českých dějinách - geografický a kulturně-dějinný kontext (vymezení regionu)
 2. Církevní architektura na Opočensku: přehled (od středověku až do současnosti)
 3. Typologie drobných církevních památek (kapličky, Boží muka, Křížové cesty, sochařská díla) a jejich role v krajině
 4. Katalog kostelů a drobných církevních památek na Opočensku /jejich historie, ikonografie, popis architektury a její výzdoby, příp. umělecky a historicky cenného mobiliáře/
 5. Dnešní stav popisovaných objektů a péče o ně (jejich památková ochrana)
-

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Umělecké památky Čech I.-IV. Praha 1978-1982. Křesťanství v Podorlicku (sborník). Rychnov nad Kněžnou - Dobruška 2000. Karel Kuča, Česká republika: Atlas památek. I-II. Praha 2002. Tomáš Hájek, Irena Bukačová, Příběh drobných památek: Od nezájmu až k fascinaci. Praha 2006.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Pavel Panoch, Ph.D.

Ústav historických věd

Datum zadání bakalářské práce: **30. dubna 2009**

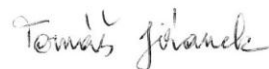
Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2011**

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.

děkan

L.S.

doc. PhDr. Tomáš Jiránek, Ph.D.

vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2009

Ráda bych poděkovala vedoucímu bakalářské práce Mgr. Pavlu Panochovi, Ph.D. za odborné vedení, konstruktivní kritiku, cenné připomínky, ochotu a rady. Stran mých díky nesmí zůstat ani má rodina a přátelé, kterým jsem vděčná za jejich nekonečnou podporu a porozumění.

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Opočně dne 5. 3. 2011.

Šárka Poskočilová

ANOTACE

Tato bakalářská práce se zabývá církevní architekturou a menšími sakrálními stavbami na Opočensku. První část pojednává o charakteristice geografického a historického vymezení regionu. Práce přináší náhled na přehled církevní architektury od středověku až do současnosti. Další částí je typologie menších církevních památek a jejich role v krajině. Hlavní částí je katalog kostelů a menších církevních památek se zaměřením na jejich historii, ikonografii, popis architektury a její výzdoby, umělecky a historicky cenného mobiliáře. Závěrečná část je věnována současnému stavu objektů a památkové ochraně.

KLÍČOVÁ SLOVA

Církevní architektura, menší sakrální památky, Opočensko, kostely, boží muka, kaple, kříže, křížové cesty, sochy

ANNOTATION

This bachelor's work deals with the sacral architecture and smaller sacral monuments in the Opočno area. The first part deals with the geographical and historical demarcation. This work gives the view of a outline of the sacral architecture from Middle Ages until now. Another part of the bachelor's work touches the typology of small sacral monuments and its part of country-side. The main part of this work consists of the catalogue of churches and small sacral monuments focused on its history, iconography, specification of the architecture and its decoration and artistically and historically valuable furniture. The final part is focused on the present state and heritage protection.

KEYWORDS

Sacral architecture, small sacral monuments, Opočensko, churches, calvaries, chapels, crosses, ways of the cross, sculptures

OBSAH:

1. ÚVOD	1
2. GEOGRAFICKÉ A HISTORICKÉ VYMEZENÍ REGIONU	3
2.1. GEOGRAFICKÉ VYMEZENÍ REGIONU	3
2.2. HISTORICKÉ VYMEZENÍ REGIONU	4
3. PŘEHLED CÍRKEVNÍ ARCHITEKTURY A MENŠÍCH SAKRÁLNÍCH STAVEB NA OPOČENSKU	12
4. TYPOLOGIE MENŠÍCH CÍRKEVNÍCH PAMÁTEK	16
4.1. BOŽÍ MUKA	16
4.2. KŘÍŽE	18
4.3. KAPLIČKY, KAPLE	19
4.4. KŘÍŽOVÉ CESTY	19
4.5. SOCHAŘSKÁ DÍLA	20
5. KATALOG KOSTELŮ A MENŠÍCH CÍRKEVNÍCH PAMÁTEK NA OPOČENSKU	22
5.1. MĚSTO OPOČNO	22
5.1.1. Děkanský kostel Nejsvětější Trojice	22
5.1.2. Kostel Nanebevzetí Panny Marie	25
5.1.3. Kapucínský klášter s kostelem Narození Páně	28
5.1.4. Socha svatého Jana Nepomuckého	30
5.1.5. Socha svatého Floriána	30
5.1.6. Socha svatého Jana Nepomuckého	31
5.1.7. Socha svatého Josefa	32
5.1.8. Sousoší Neposkvrněného početí Panny Marie	32
5.1.9. Plastika na zdi kostela Narození Páně	33
5.1.10. Dům č. p. 141	33
5.1.11. Kříž jezuitských misionářů	33
5.1.12. Socha svatého Jana Nepomuckého	34
5.1.13. Kříž u Zlatého potoka	34
5.1.14. Kříž na městském hřbitově	34
5.1.15. Socha svatého Antonína Paduánského	34
5.1.16. Socha Panny Marie Svatohorské	35

5.1.17. Socha svatého Jana Křtitele	36
5.1.18. Kamenný kříž v Pohořské ulici	36
5.1.19. Kamenný kříž na rozcestí	36
5.1.20. Památník vojákům z bitvy v Aspernu	36
5.1.21. Kamenný kříž v Čánce	37
5.1.22. Kaple Nanebevzetí Panny Marie v Čánce	37
5.1.23. Kamenný kříž v Dobříkovci	37
5.2. OBEC PŘEPYCHY	38
5.2.1. Kostel svatého Prokopa	38
5.2.2. Kamenný kříž u kostela	40
5.2.3. Pískovcový kříž s Ukřižováním	41
5.2.4. Pískovcový kříž s Ukřižováním	41
5.2.5. Dřízenské údolí	41
5.3. OBEC SEMECHNICE	42
5.3.1. Kaple Nanebevzetí Panny Marie	42
5.3.2. Kříž u kostela	43
5.3.3. Pomník padlým ve světových válkách	43
5.4. OBEC MOKRÉ	43
5.4.1. Kříž v obci	43
5.5. OBEC OČELICE	44
5.5.1. Kaplička svatého Petra a Pavla	44
5.5.2. Sousoší před kapličkou	44
5.6. OBEC ROHENICE	44
5.6.1. Kostel svatého Jana Křtitele	44
5.6.2. Pískovcový kříž u osady Roheničky	46
5.6.3. Socha svatého Jana Nepomuckého	46
5.6.4. Pískovcový kříž s Ježíšem	47
5.7. OBEC KRÁLOVA LHOTA	47
5.7.1. Kostel svatého Zikmunda	47
5.7.2. Pískovcový kříž s Ježíšem	48
5.7.3. Pomník obětem 1. světové války	49
5.8. OBEC TRNOV	49
5.8.1. Evangelický kostel	49
5.8.2. Kaple svatého Jana	50

5.8.3. Kříž u kapličky	50
5.8.4. Kříž na křižovatce	50
5.8.5. Kříž na hřbitově	50
5.8.6. Smírčí kříž u Trnova	51
5.9. OBEC ČESKÉ MEZIŘÍČÍ	51
5.9.1. Kostel svaté Kateřiny	51
5.9.2. Sloup se sochou svatého Jana Nepomuckého	52
5.9.3. Socha Panny Marie	53
5.9.4. Pískovcový kříž	53
5.9.5. Kříž s Ježíšem	53
6. PAMÁTKOVÁ PÉČE A SOUČASNÝ STAV POPISOVANÝCH OBJEKTŮ	54
6.1. CÍRKEVNÍ ARCHITEKTURA A PAMÁTKOVÁ PÉČE	54
6.2. MENŠÍ CÍRKEVNÍ ARCHITEKTURA A PAMÁTKOVÁ PÉČE	55
6.3. SOUČASNÝ STAV POPISOVANÝCH OBJEKTŮ	58
6.3.1. Církevní architektura a její současný stav	58
6.3.1.1. Děkanský kostel Nejsvětější Trojice	58
6.3.1.2. Kostel Nanebevzetí Panny Marie	58
6.3.1.3. Kapucínský klášter s kostelem Narození Páně	59
6.3.2. Menší církevní architektura v Opočně a její současný stav	59
6.3.2.1. Socha svatého Jana Nepomuckého	60
6.3.2.2. Socha svatého Floriána	60
6.3.2.3. Socha svatého Jana Nepomuckého	60
6.3.2.4. Socha svatého Josefa	60
6.3.2.5. Sousoší Neposkvrněného početí Panny Marie	61
6.3.2.6. Plastika na zdi kostela Narození Páně	61
6.3.2.7. Dům č. p. 141	61
6.3.2.8. Kříž jezuitských misionářů	62
6.3.2.9. Socha svatého Jana Nepomuckého	62
6.3.2.10. Kříž u Zlatého potoka	62
6.3.2.11. Kříž na městském hřbitově	62
6.3.2.12. Socha svatého Antonína Paduánského	62
6.3.2.13. Socha Matky Boží	62
6.3.2.14. Socha svatého Jana Křtitele	63

6.3.2.15. Kamenný kříž v Pohořské ulici	63
6.3.2.16. Kamenný kříž na rozcestí	63
6.3.2.17. Památník vojákům bitvy z Aspernu	63
6.3.2.18. Kamenný kříž v Čánce	63
6.3.2.19. Kaple Nanebevzetí Panny Marie v Čánce	64
6.3.2.20. Kamenný kříž v Dobříkovci	64
6.3.3. Obec Přepychy a současný stav popisovaných objektů	64
6.3.4. Obec Semechnice a současný stav popisovaných objektů	65
6.3.5. Obec Mokré a současný stav popisovaného objektu	65
6.3.6. Obec Očelice a současný stav popisovaných objektů	65
6.3.7. Obec Rohenice a současný stav popisovaných objektů	65
6.3.8. Obec Králova Lhota a současný stav popisovaných objektů	66
6.3.9. Obec Trnov a současný stav popisovaných objektů	66
6.3.10. Obec České Meziříčí a současný stav popisovaných objektů	67
7. ZÁVĚR	68
SUMMARY	71
PŘEHLED POUŽITÉ LITERATURY	73
SEZNAM OBRAZOVÉ PŘÍLOHY	78
OBRAZOVÁ PŘÍLOHA	80

1. ÚVOD

Opočenský region leží na severovýchodě České republiky v Královéhradeckém kraji a spadá do severozápadní části původního okresu Rychnov nad Kněžnou.

Církevní architektura a menší sakrální památky jsou neodmyslitelným prvkem nejen zmiňovaného Podorlicka, do kterého region Opočenska patří, ale i celé české krajiny. Tyto stavby, zvláště pak kostely, kláštery, boží muka, kapličky, kříže, křížové cesty a sochařská díla, měly dříve pro celou republiku i zdejší podorlický lid velký význam. V současné době však mnoho lidí nepokládá za důležité tyto památky zachovávat a udržovat je, není pro ně důležitý jejich náboženský ani jiný význam. Najdou se však i tací, kteří se o tyto památky starají a chovají k nim patřičnou úctu.

Větší sakrální stavby, původně dřevěné, později stavěné z kamene, byly budovány k různým důležitým účelům, převážně obřadům – svatbám, pohřbům, křtům a hlavně k pravidelným bohoslužbám a i k setkávání lidí různých společenských postavení, když bylo potřeba projednat něco důležitého, týkajícího se všech.

Menší sakrální stavby měly za úkol kolemjdoucího přimět k zastavení, odpočínutí, rozjímání, přemýšlení o osudu svém i toho, komu byla památka věnována a k modlitbě. Tyto malé stavby bývaly umístěny na strategických místech, při komunikacích, na rozcestích, u památných stromů, na posvátných místech, na odlehlých prostranstvích i v městské či venkovské zástavbě. Většinou byly důkazem obliby některého světce. Pevně bývá vyobrazeno Ukřižování, Zmrtvýchvstání, dalšími rozšířenými výjevy jsou Panna Marie, svatý Florián, svatý Václav a nejčastěji vyobrazen bývá svatý Jan Nepomucký. Tyto stavby bývaly stavěny i po nečekaných tragédiích nebo po epidemiích nějaké zákeřné nemoci.

Podorlický lid, zvláště ten opočenský, má velmi pohnutou a zajímavou minulost, která přinesla již za dob husitských a zvláště po třicetileté válce utrpení a bídu. Tato minulost je neoddělitelně spjata s církevními stavbami a dalšími památkami.

I když církevní stavby vznikaly již v hluboké minulosti našich dějin, pravděpodobně již v raném středověku, pokračovaly přes novověk s velkým rozmachem v baroku až do dvacátého století, svou charakteristickou podobu si některé z nich zachovaly až dodnes. Je impozantní, že i když některé stavby stavěl známý architekt a jiné obyčejný venkovský zednický mistr, jejich charakter je nezapomenutelný.

Ve své práci se zabývám zmapováním církevních staveb a menších stavbiček v opočenském regionu. Jde o památky, které se nacházejí v samotném městě Opočně a jeho

městských částech Čánce a Dobříkovci a v okolních obcích Českém Meziříčí, Králově Lhotě, Mokřem, Očelicích, Přepychách, Semečnicích a Trnově.

Zaměřuji se na stavební a historický vývoj objektů a historicky cenný inventář, dnešní využití, u menších staveb na zachované nápisy a vyobrazení, jejich umístění a jejich stav v současné době, převážně hodnocen z mého pohledu.

Chtěla bych poukázat na to, že v regionu mého bydliště se nachází známé kulturní památky i zajímavé církevní stavby, které jako většina staveb nebyly vyhlášeny kulturními památkami a i přesto mají svůj historický význam a nezaměnitelný charakter. V případě menších památek pak upozornit na ty, které nejsou součástí těchto velkých kulturních památek nebo v případě Opočna součástí městské památkové zóny, ale dotváří nezaměnitelnou podobu obcí nebo okolí, ve kterém se nacházejí.

Práce byla vypracována na základě dostupné literatury o městě Opočně a jeho okolí, pramenů z rychnovského okresního archivu, pomocí soupisového katalogu pana Jiřího Slavíka, pracovníka NPÚ územního odborného pracoviště v Josefově, který zmapoval epigrafické památky na území okresu Rychnov nad Kněžnou a na základě vlastního terénního výzkumu a fotodokumentace.

2. GEOGRAFICKÉ A HISTORICKÉ VYMEZENÍ REGIONU

2. 1. GEOGRAFICKÉ VYMEZENÍ REGIONU

Opočenský region leží v severovýchodní oblasti České republiky, patří do Královehradeckého kraje a je součástí severozápadní části bývalého okresu Rychnov nad Kněžnou. Jedná se o oblast podhůří Orlických hor.

Do tohoto regionu patří samotné město Opočno se svými městskými částmi Čánkou a Dobříkovcem a vesnice České Meziříčí, Králova Lhota, Mokré, Očelice, Přepychy, Rohenice, Semechnice a Trnov.¹

Opočno spolu se svým okolím horopisně náleží k Orlické tabuli, která je součástí Polabské tabule. Střední jižní část Orlické tabule zaujímá Třebechovická tabule. Z Třebechovické tabule tvoří území tohoto regionu převážně Opočenský hřbet a dále okrajově na západě Českomeziříčská kotlina. Region má převážně charakter roviny a ploché pahorkatiny.²

Opočenský hřbet vyvýšené stavby odděluje sníženinou kotlinu Rychnovského úvalu na skloněných turonských slínovcích na východě a Českomeziříčskou kotlinu s artézskou pánví na západě. Českomeziříčská kotlina, která se vytvořila na slínovcích středního turonu, je na západě uzavřena opočenskou antiklinálou. Její plochý reliéf je tvořen čtvrtohorními usazeninami při okrajích spraší a uprostřed náplavy Zlatého potoka.³

Na Opočensku výrazně převažují hnědozemí půdy, které vznikly profilovým posunem minerálních koloidů na spraších a odvápněných sprašových hlínách. Jedná se o hlinité půdy, poměrně dobře obdělávatelné, bohaté živinami, s vysokou přirozenou úrodností. Dále jsou zde hojně zastoupeny rendziny, lužní půdy a v menší míře černozemě.⁴

Hlavním vodním tokem v regionu je Zlatý potok, do něhož přitékají Podlažný potok, Dobříkovecký potok a Jalový potok a dalším větším tokem je řeka Dědina. Největší vodní nádrž je rybník Broumar o katastrální výměře 67 ha.⁵

¹ Region Opočenska jsem vymezila dle Portálu veřejné správy ČR, kde je uvedeno, že Městský úřad Opočno je správním obvodem pro uvedené obce.

URL:<http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/696?kam=obec&kod=576590> [cit. 2011-01-31].

² VACEK, S. – LOKVENC. T. *Ekoprogram města Opočna*. Opočno, 1988. s. 12.

³ Tamtéž, s. 13.

⁴ Tamtéž, s. 14-15.

⁵ Tamtéž, s. 14.

2. 2. HISTORICKÉ VYMEZENÍ REGIONU

Málokterý kraj v České republice má tak historicky pohnutou minulost jako Opočensko. Dějiny tohoto regionu jsou prostoupeny útrapami lidu, který má zde svéráznou povahu české houževnatosti, což se projevilo ve středověku, v dobách po třicetileté válce i později.⁶

První doteky křesťanství se předpokládají ke konci devátého století. Rozlehlé území Charvátů mělo geograficky blízko k Velké Moravě. V průběhu následujícího století se křesťanství dostalo z Velké Moravy na Libici a další hradiště Slavníkovců.⁷

První událost vázající se k tomuto regionu se datuje do roku 1068. V tomto roce je poprvé zmiňován hrad Opočen, ke kterému odtáhla knížecí družina prosazující po Vratislavovi ustanovení Jaromíra biskupem.⁸ Další doklad o existenci opočenského hradiště pochází až z roku 1130, kdy kníže Soběslav vydal listinu, v níž daroval desátek z hradu Opočen vyšehradské kapitule. Opočno tehdy bylo v majetku panovníka a plnilo zřejmě funkci správní či strážní na odbočce zemské stezky spojující Čechy s Kladskem.⁹ Na podporu šíření křesťanství byl blízko Opočenska roku 1149 založen cisterciácký klášter Svaté Pole. Klášter Svaté Pole patrně první přivedl do naší krajiny německé kolonisty a založil osadu České Meziříčí.¹⁰

V první polovině třináctého století zaniká hradecký systém, opočenské hradiště je v roce 1253 definitivně opuštěno. Král Přemysl Otakar II. si území Opočenska ponechává a zřejmě v roce 1267 je směřuje s panským rodem Drslaviců ze západních Čech. Noví majitelé s sebou přivádějí ke kolonizaci nabytého území řád cisterciáků a začínají budovat soustavu kamenných hradů v horách.¹¹

Ze začátku následujícího století pochází zmínky o krutém a otevřeném pronásledování kacířů. V letech 1330–1334 byly zaznamenány stopy hereze v Králově Lhotě a Českém Meziříčí.¹² Asi v polovině čtrnáctého století začínají pánové z Dobrušky stavět středověký kamenný hrad na opuštěné opočenské a strategicky výhodné ostrožně a po jeho dokončení

⁶ POZDÍLEK, V. *Čítanka kraje opočenského a dobrušského*. Hradec Králové, 1937. s. 6.

⁷ KOŠTÁL, M. Od počátků do třicetileté války. In MACH, J. (ed.). *Křesťanství v Podorlicku*. Dobruška – Rychnov nad Kněžnou, 2000, s. 12. ISBN 80-901757-7-5.

⁸ Tamtéž, s. 12.

⁹ PTÁČEK, J. *Dobruška a Opočno*. Praha, 2008. s. 17. ISBN 978-80-7185-926-0.

¹⁰ KOŠTÁL, M. Od počátků do třicetileté války. In MACH, J. (ed.). *Křesťanství v Podorlicku*. Dobruška – Rychnov nad Kněžnou, 2000, s. 12-13. ISBN 80-901757-7-5.

¹¹ PTÁČEK, J. *Dobruška a Opočno*. Praha, 2008. s. 17. ISBN 978-80-7185-926-0.

¹² KOŠTÁL, M. Od počátků do třicetileté války. In MACH, J. (ed.). *Křesťanství v Podorlicku*. Dobruška – Rychnov nad Kněžnou, 2000, s. 12-13. ISBN 80-901757-7-5.

opouštějí horské hrady a přenášejí centrum svého dominia do Opočna. V opočenském příhradí začíná vznikat městečko s ještě dřevěným kostelem, který je prvně zmiňován v roce 1348 jako farský.¹³

V patnáctém století Orebité pod vedením Hynka Krušiny z Lichtenburka a Diviše Bořka z Miletínka podnikli výpravu proti cisterciáckému klášteru Svaté Pole u Opočna. Klášter byl vypálen a pobořen.¹⁴ V roce 1421 bojoval v opočenském kraji Jan Žižka. V té době lehlo popelem několik vsí v okolí Opočna.¹⁵ V květnu 1422 vstoupil do Prahy Zikmund Korybut a už v srpnu se objevil s Hradeckými před Opočnem a oblehl je. Opočno se však ubránilo. Následujícího roku se spojené jednotky Jana Městeckého z Opočna a Půty z Častolovic odvážily podniknout útok na Pražské předměstí Hradce Králové. Opočno se nadále bránilo proti husitům. V roce 1425 však po dlouhém obléhání byly hrad i město Opočno dobyty, vypáleny a pobořeny královehradeckými husity.¹⁶ Ke konci patnáctého století v roce 1495 se opočenské panství dostalo do rukou Mikuláše mladšího Trčky z Lípy, který ho rozšířil přikoupením vsí např. Čánky, Dobříkovce, Meziříčí, Mokrého, Přepych a Rohenic.¹⁷

V roce 1533, za Jana Trčky z Lípy, došlo ke konečnému rozdělení panství Trčků z Lípy. Janovi připadlo kromě hradu Opočno s městečkem a poplužním dvorem také město Dobruška a tvrz Třebechovice s městečkem. Do panství také patřilo 39 obcí a obce dnešního opočenského regionu – Čánka, Dobříkovec, Králova Lhota, Meziříčí, Mokré, Přepychy, Rohenice, Semechnice a Trnov.¹⁸

Útrapy v pronásledování selského lidu na Opočensku byly společného rázu hospodářského, národního a náboženského a datují se po roce 1620. Již za prvního velkého povstání pro víru roku 1621 na Opočensku bylo mnoho sedláků pověšeno nebo zmrzačeno.¹⁹

Nejmocnějším feudálem severovýchodních Čech byl rytířský a později panský rod Trčků z Lípy, který zdařilým podnikáním ve vlastní režii a později skupováním pobělohorských konfiskátů, se stal jedním z nejmocnějších magnátů v zemi. Jediná shoda, která mezi vrchností a poddanými tehdy panovala, byla v otázce náboženské. Obojí byli nekatolíci. Náboženská svoboda byla jediným, co se zachovalo z předbělohorské doby. Situace se však změnila, když mandátem císaře v roce 1624 byla všechna nekatolická vyznání

¹³ PTÁČEK, J. *Dobruška a Opočno*. Praha, 2008. s. 17-18. ISBN 978-80-7185-926-0.

¹⁴ KOŠTÁL, M. Od počátků do třicetileté války. In MACH, J. (ed.). *Křesťanství v Podorlicku*. Dobruška – Rychnov nad Kněžnou, 2000, s. 20. ISBN 80-901757-7-5.

¹⁵ POZDÍLEK, V. *Čítanka kraje opočenského a dobrušského*. Hradec Králové, 1937. s. 56.

¹⁶ RATHOUSKÝ, V. – LIKOVSKÝ, Z. *Opočno 1066 - 2000*. Praha, 2006. s. 14. ISBN 80-86576-20-5.

¹⁷ Tamtéž, s. 18.

¹⁸ Tamtéž, s. 20.

¹⁹ POZDÍLEK, V. *Čítanka kraje opočenského a dobrušského*. Hradec Králové, 1937. s. 6.

zakázána. Na základě tohoto nařízení bylo již roku 1625 přikázáno místním rychtářům, aby poddaným zabavili všechny nekatolické knihy. Vydáním „Obnovených práv a zřízení zemských království Českého“²⁰ o dva roky později byly upraveny nové státoprávní poměry v Čechách, ale i potvrzeny dosavadní mandáty proti nekatolíkům.²¹

Tím bylo zahájeno ostré rekatolizační tažení. Pro jednotlivé kraje byly zřízeny protireformační komise, které měly i s pomocí vojska a ostatních donucovacích prostředků nepřátelskou teologii vymýtit. Komise byla do zdejšího kraje přednostně vyslána zejména proto, že podle hlášení církevních úřadů bylo opočenské panství s Dobruškou nejvážnější překážkou úspěšné protireformace. Hradecký arciděkan si stěžoval na Trčky, kteří na vzdor všem císařským mandátům trpěli na svém panství kacířské predikanty a tisícová shromáždění kacířů. Zároveň arciděkan i připomněl, že sám Jan Rudolf Trčka se svou rodinou neuznává přijímání podjednou.²²

Díky tomu v roce 1628 zasáhlo Opočensko rozsáhlé povstání, které vyprovokoval příjezd rekatolizační komise,²³ vedené opatem strahovského kláštera Kašparem z Questenberga. Tato komise pobývala na Opočně, kde se setkala s nejtvrdějším odporem proti své činnosti.²⁴

Po příjezdu komise do Opočna byli dvacátého šestého ledna svoláni na zámek dva dobrušští konšelé, jimž opočenský purkrabí Jan přečetl přísný císařský mandát o přestupu ke katolické církvi. Delegáti jej po návratu tlumočili na schůzi rady, ale přítomní se rozhodli tuto násilnou konverzi odmítnout. Komise předvolala poddané k jednání na dny třetího až pátého

²⁰ Obnovené zřízení zemské bylo základním dokumentem o procesu soustředování moci v osobě panovníka a o správní a politické centralizaci. Potvrzení privilegií a vyhlášení nového zemského zřízení, které řada šlechticů kritizovala, stvrdilo konec nouzového stavu, v němž se v Čechách vládlo a 31. července 1627 Harrach císařovým jménem vyhlásil patent, který dával na vědomí: „že nelze ani nyní, ani napříště, jak řečeno, též o svědomí, ponechávati někoho právě tak z vyšších, jako z nižších stavů, mužské a ženské osoby, v zmíněném našem dědičném království Českém v usvědčených kacířských bludech a sektách, aby všichni a každý z našich poslušných a věrných poddaných jednomyslně se srovnali s námi v prastarém římském katolickém náboženství, a tím i s náboženstvím našich a jejich prarodičů, v právu a životě a z dopuštěním božího milosrdenství v spasitelném rozloučení s tímto světem“. CATALANO, A. *Zápas o svědomí: Kardinál Arnošt Vojtěch z Harrachu (1598-1667) a protireformace v Čechách*. Praha, 2008. s. 130-134. ISBN 978-80-7106-942-3.

²¹ MATOUŠ, V. Velká selská rebelie na opočenském panství roku 1628. In *Orlické hory a Podorlicko* 11. Rychnov nad Kněžnou, 2001, s. 160-161. ISBN 80-86076-28-8.

²² Tamtéž, s. 161.

²³ Reformační komise při své činnosti usilovala o obrácení celých komunit, přičemž se snažila z katolického náboženství učinit jeden z hlavních symbolů národnostní příslušnosti a jedinou cestu, po níž bylo možno do Čech opět uvést blahobyt. Činnost delegátů na českém území byla koordinována hlavní reformační komisí v Praze, která stanovila velmi přísná kritéria. Kdo odmítl konvertovat, musel se ihned odebrat do Prahy, predikanti, kteří tajně zůstávali v zemi, měli být vypuzeni, páni měli být nuceni nahradit kacíře mezi svým služebnictvem katolíky a měli se snažit o obrácení svých poddaných. CATALANO, A. *Zápas o svědomí: Kardinál Arnošt Vojtěch z Harrachu (1598-1667) a protireformace v Čechách*. Praha, 2008. s. 131-133. ISBN 978-80-7106-942-3.

²⁴ MACH, J. *Baroko pod Orlickými horami I*. Dobruška, 1998.

února. Vesnice, v čele se svými rychtáři,²⁵ přišly ne jednotlivě a ve stanovenou dobu, jak bylo nařízeno, ale společně. Selské zástupy zaplavily prostranství před opočenským zámkem, přestup ke katolictví odmítaly a dožadovaly se svobody. Pro veliké pobouření poddaných bylo další jednání zmařeno. Proti vzbouřencům vyrazil v čele několika jezdců i Adam Erdman Trčka, aby tak ustrašeným komisařům demonstroval svoji dobrou vůli. Vzbuření sedláci na místě ohrozili Adama Erdmana Trčku a krutě ztrestali několik odpůrců ve vlastních řadách. Komisaři, vystrašení tímto odporem, chtěli si okamžitě vyžádat vojsko. Adam Erdman, v obavě ze zruinovaného panství, dohodl po dlouhém jednání s rozčileným Questenbergem poslední termín na osmého února. Dne pátého února Adam Erdman odeslal do Dobrušky přípis, kterým svolal na pondělí sedmého února rychtáře a sousedy horských vsí ke společné schůzi do Dobrušky. Shromážděným byl přečten mírný dopis Adama Erdmana, v němž upozorňoval na všechna nebezpečí s odmítnutím přestupu ke katolictví spojená. Společná schůze konšelů a rychtářů požadavek přestupu jednomyslně odmítla. Na hrozby vojskem pohrozili zase měšťané a rychtáři povstáním a zběhnutím z gruntů. Adam Erdman informoval svého otce Jana Rudolfa Trčku a ten se pokusil přimět poddané domluvou i hrozbami k povolnosti. To, ale ještě více, zatvrdilo poddané.²⁶

Základní organizační principy a jednotnost dalšího postupu byly zřejmě dohodnuty při dobrušské schůzi rychtářů sedmého února. Rychtáři měli ve svých vsích sedláky organizačně sjednotit. Kdo by odmítl se k povstání připojit, měl být zabit a jeho statek vypálen. Vše usnadňovala i služba jízdních kurýrů,²⁷ kteří zprostředkovávali spojení mezi jednotlivými obcemi.²⁸

Ve snaze izolovat sedláky od jejich vůdců a pak je snadněji zlomit, povolala komise k dalšímu jednání na dvanáctého února již jen rychtáře a konšely na náchodský zámek.

²⁵ Hlavní hnací silou povstaleckých akcí byli především rychtáři. Vyplývalo to z jejich předního postavení ve venkovské společnosti, disponovali nesporným symbolickým kapitálem. Byli znalí písma i venkovského práva, zúčastňovali se úředního jednání na zámku pána a měli autoritu. Tito vesničtí rychtáři mezi sebou navázali tajnou komunikaci a poté na svých vesnicích provedli sjednocení sedláků a rozdělili mezi ně potřebné úkoly. K neaktivnějším patřili rychtáři z Houdkovic, Semechnic, Trnova a dalších vsí. Rychtář Balcar z Houdkovic vyzýval ostatní k jednotě, a aby se nepodvolili k přijímání pod jednou. Patrně měl i hlavní slovo při jednání poddaných s mladým Trčkou na počátku února. Rychtáři se snažili důkladně připravit na obhájení své víry i pomocí zbraní. HOFMAN, M. Ke strategii a organizaci povstání na trčkovských panstvích roku 1628. In *Orlické hory a Podorlicko* 14. Rychnov nad Kněžnou, 2007, s. 285-286. ISSN 0475-0640.

²⁶ MATOUŠ, V. Velká selská rebelie na opočenském panství roku 1628. In *Orlické hory a Podorlicko* 11. Rychnov nad Kněžnou, 2001, s. 161-162. ISBN 80-86076-28-8.

²⁷ Povstalci užívali ke komunikaci s okolím i kurýrů, kteří jezdili na koních a roznášeli rozkazy a dopisy vůdčích osobností povstání. Psaní povstalců byla označována jako tzv. „cedulky“ a rozváželo je sedm poslů po městech a vsích, aby bylo dosaženo co možná největší podpory. HOFMAN, M. Ke strategii a organizaci povstání na trčkovských panstvích roku 1628. In *Orlické hory a Podorlicko* 14. Rychnov nad Kněžnou, 2007, s. 290. ISSN 0475-0640.

²⁸ MATOUŠ, V. Velká selská rebelie na opočenském panství roku 1628. In *Orlické hory a Podorlicko* 11. Rychnov nad Kněžnou, 2001, s. 161-162. ISBN 80-86076-28-8.

Poddaní se dostavili znovu společně. Došlo zde také k prvnímu střetu povstalců s ozbrojenou mocí. Zástupy byly rozehnány jízdním oddílem, řada sedláků zraněna a na čtyřicet povstalců uvězněno. Na druhý den byli znovu předvoláni rychtáři a konšelé. Poddaní však zformovali své síly a druhý den na patnáct tisíc ozbrojených sedláků obklíčilo náchodský zámek. Rozbouřený dav se pokoušel zastavit regent trčkovských panství Jindřich Kustoš ze Zubří a Lipky pomocí lsti. Slíbil jim úplnou náboženskou svobodu, lest byla však prohlédnuta.²⁹

Vzbouřenci rozeslali do měst řady dopisů s výzvami k připojení se k povstání.³⁰ Na všech trčkovských panstvích na Hradecku, zejména okolo Opočna, Nového Města nad Metují, Náchoda a Smiřic, povstali poddaní k odporu. Vzbouřenci byli rozděleni do tří praporů, jejichž znakem byla ovesná kytka a kohoutí pero za kloboukem, každý z oddílů měl vlastní zástavu se znamením kalicha. Povstalci se snažili získat za spojence i okolní města. Avšak opatrní měšťané z obavy před ztrátou výsad a majetků se k povstání nepřidali a někde se postavili i proti vzbouřeným sedlákům. Na straně vzbouřenců tak zůstala pouze města Dobruška a Třebechovice.³¹

Ozbrojené oddíly prvním náparem dobyly města Opočno a zámek Skalku, oblehly Nové Město nad Metují a uvěznily regenta Kustoše. Zámek v Novém Městě nad Metují poté vybilý a vyloupilý a regentu Kustošovi, kterému se podařilo uprchnout, zabavily několik tisíc dukátů. Dalším cílem postupu sedláků byl Náchod, vážně znepokojeni byli i v Hradci Králové. Krajský hejtman Otto z Oppersdorfu vylíčil situaci císaři a žádal okamžitou pomoc ze strany vojska.³²

Proti povstalcům byly vyslány vojenské oddíly generála dona Martina Huerty. Dne čtrnáctého března dobylo vojsko Nové Město nad Metují a vzpouru krvavě zlikvidovalo. Celkem bylo pobito pět set povstalců, kolem šesti set jich bylo zajato a zbytek se rozprchl. Na poddané opočenského panství byla uvalena pokuta padesáti tisíc kop míšeňských.³³

Pokoření a zdeptání poddaní již neměli síly vzdorovat další protireformační vlně. Přijali tedy katolické vyznání jako jedinou možnost, jak ze zoufalé situace vyváznout. Ale i přes všechny formální výsledky zůstával tento houževnatý lid opočenského panství ještě dlouho tajně věrný evangelickému náboženství.³⁴

²⁹ MATOUŠ, V. Velká selská rebelie na opočenském panství roku 1628. In *Orlické hory a Podorlicko* 11. Rychnov nad Kněžnou, 2001, s. 161-162. ISBN 80-86076-28-8.

³⁰ MACH, J. *Baroko pod Orlickými horami I*. Dobruška 1998.

³¹ MATOUŠ, V. Velká selská rebelie na opočenském panství roku 1628. In *Orlické hory a Podorlicko* 11. Rychnov nad Kněžnou, 2001, s. 163-165. ISBN 80-86076-28-8.

³² Tamtéž, s. 163-165.

³³ Tamtéž, s. 163-165.

³⁴ MATOUŠ, V. Velká selská rebelie na opočenském panství roku 1628. In *Orlické hory a Podorlicko* 11. Rychnov nad Kněžnou, 2001, s. 163-165. ISBN 80-86076-28-8.

V roce 1634 zemřel Adam Erdman, hrabě Trčka z Lípy a jeho majetek byl císařským patentem zkonfiskován.³⁵ O rok později bylo opočenské panství dáno do zástavy za tři sta tisíc zlatých Jeronymu st. Colloredo a Rudolfo Colloredo, hrabatům z Wallsee.³⁶

Realizace patentu z roku 1726 vyvolala na Opočensku velké povstání, a tak se roku 1732 stalo Opočensko svědkem dalších bouří a pronásledování. Úvodní fází celého hnutí byla agitace v soukromých rozhovorech na týdenních trzích i na schůzkách v lesích. Otevřený signál se ozval v neděli čtrnáctého září ve vesnici České Meziříčí, kde osadníci odmítli návštěvu bohoslužeb. V následujících několika dnech přicházely deputace z Českého Meziříčí, Rohenic a dalších vesnic do zámku v Opočně a žádaly hraběte Rudolfa Colloredo o náboženskou svobodu pro vyznání evangelické víry. Hrabě Rudolf povstalce přesvědčoval, že požadované není v jeho pravomoci. Povstání pak muselo být násilně zlikvidováno vojskem.³⁷

V té době jezuité chodili po panství opočenském, vpadali do domů, a když našli bibli, kancionál či postilu pustili se do rozsáhlého vyšetřování.³⁸ Nejprísnějším a nejkrutějším vyšetřovatelem byl jezuita Antonín Koniáš.³⁹

V té náročné době bral venkovský lid katolické náboženství ne s láskou dle Kristova učení a Písma, ale s novými a stále krutějšími břemeny a tresty. Od roku 1735 začali úředníci i kněžstvo používat v dopisech německý jazyk a nutili k tomu i poddané. Teprve biskup hradecký Jan Leopold z Haye přikázal kněžím, aby zanechali kázání o kontraverzích, zakázal nekatolíky nazývat kacíři, nebrat jim knihy a nerozšiřovat mezi lid pověřivé věci. Od této doby začalo se na Opočensku v ohledu náboženském volněji dýchat.⁴⁰

Jedním z projevů rekatolizace a cítění barokního člověka byly poutě a procesí. V opočenském regionu se jednalo o pout' Porciunkuli, která se konala v sídlech kapucínského řádu a účastnily se jí všechny kapucínské konventy. Na Opočně byla poprvé slavena v srpnu roku 1737 a stala se tradicí, která je dodržována dodnes. První procesí pak vyšlo z Opočna roku 1738 a směřovalo ve dvou dnech přes Dobrušku a Olešnici v Orlických horách do Vambeřic v Kladsku.⁴¹

³⁵ RATHOUSKÝ, V. – LIKOVSKÝ, Z. *Opočno 1066 - 2000*. Praha, 2006. s. 29. ISBN 80-86576-20-5.

³⁶ Tamtéž, s. 30.

³⁷ BÍLÝ, J. *Jezuita Antonín Koniáš*. Praha, 1996. s. 128-131. ISBN 80-7021-191-1.

³⁸ POZDÍLEK, V. *Čítanka kraje opočenského a dobrušského*. Hradec Králové, 1937. s. 6.

³⁹ Antonín Koniáš byl nejtypičtějším představitelem českého Tovaryšstva. Narodil se 13. února 1691 v Praze, kde i studoval a získal doktorát filozofie. Do Tovaryšstva vstoupil roku 1708. Svou misionářskou činnost vyvíjel v Čechách i na Moravě, ale především ve východních Čechách, kde kázal, prováděl katechezi a jinak poučoval o podstatě víry. Také hledal knihy, jednalo se o několik set tisíc kusů, které byly posléze ničeny pálením.

ČORNEJOVÁ, I. *Tovaryšstvo Ježíšovo Jezuité v Čechách*. Praha, 1995. s. 194-196. ISBN 80-204-0471-6.

⁴⁰ POZDÍLEK, V. *Čítanka kraje opočenského a dobrušského*. Hradec Králové, 1937. s. 6.

⁴¹ PTÁČEK, J. *Opočno a Dobruška*. Praha, 2008. s. 20. ISBN 978-80-7185-926-0.

Od druhé poloviny sedmnáctého století se církev římskokatolická stala dominantní a na dlouhou dobu jediným legálním křesťanským společenstvím. Svoje pozice si upevňovala zejména v první polovině následujícího století, kdy je také spojovala s trendy vlasteneckého uvědomování, zejména jazykového.⁴²

Druhá polovina osmnáctého století je ve znamení skrytých a pozvolných změn. Reformy císaře Josefa II. znamenaly průlom do celého dosavadního způsobu života a organizace společnosti. Vazba církve na stát nalezla svůj vrchol v závěru osmnáctého století. Podpora církve ze strany státu se začala měnit na její ovládnutí. Změny zaznamenala i výuka v kněžských seminářích. Průlom v postavení katolické církve přineslo uzákonění náboženské tolerance v roce 1781. Byly zrušeny náboženská bratrstva a proběhla úprava církevních svátků.⁴³

V průběhu napoleonských válek, v červnu 1813, navštívil opočenský zámek ruský car Alexandr I. Po vojenských manévrech na polích mezi Dobruškou a Opočnem byla domluvena koalice, jež vedla k pádu Napoleona.⁴⁴ V ohledu hospodářském ještě v roce 1848 došlo k poslední exekuci a trestům pro neúčast na žádané robotě, jež si vyžádaly lidské životy.⁴⁵

Kraj pod Orlickými horami byl jednou z oblastí, kde bylo národní obrození nejživější. Byli to římskokatoličtí duchovní, kteří v procesu tvorby novodobého českého národa sehráli jednu z důležitých rolí. Jedním z nich byl Josef Mnohoslav Roštlapil, který byl v roce 1857 jmenován farářem v Opočně. Uspořádal zámeckou knihovnu a v roce 1877 vydal *Paměti města Dobrušky panství opočenského* a další díla s duchovní tematikou.⁴⁶

První světová válka vzala Opočnu třicet dva místních mužů, kteří padli nebo byli prohlášeni nezvěstnými. Byl zde zaveden letní čas a pořízen lazaret Červeného kříže pro raněné vojáky a ubytování váleční uprchlíci z Haliče. Docházelo k rekvizici některých kostelních zvonů pro válečné účely.⁴⁷

Vznik první republiky byl doprovázen velmi ostrou protikatolickou kampaní. Autorita katolické církve velice rychle klesala. Ztráta autority se však netýkala místních farářů, ale církve jako celku. Vyvrcholení přišlo v roce 1920, kdy byla ustanovena samostatná Československá církev. Začaly vznikat silné náboženské obce a katolická církev byla jejich

⁴² MACH, J. Církev v Podorlicku v 19. a 20. století. Církev římskokatolická. In MACH, J. (ed). *Křesťanství v Podorlicku*. Dobruška – Rychnov nad Kněžnou, 2000, s. 65. ISBN 80-901757-7-5.

⁴³ Tamtéž, s. 65-67.

⁴⁴ PTÁČEK, J. *Dobruška a Opočno*. Praha, 2008. s. 20. ISBN 978-80-7185-926-0.

⁴⁵ POZDÍLEK, V. *Čítanka kraje opočenského a dobrušského*. Hradec Králové, 1937. s. 6.

⁴⁶ MACH, J. Církev v Podorlicku v 19. a 20. století. Církev římskokatolická. In MACH, J. (ed.). *Křesťanství v Podorlicku*. Dobruška – Rychnov nad Kněžnou, 2000, s. 69-71. ISBN 80-901757-7-5.

⁴⁷ PTÁČEK, J. *Dobruška a Opočno*. Praha, 2008. s. 23. ISBN 978-80-7185-926-0.

vytvořením oslabena především morálně. Církvi se dařilo rychle obnovovat a rozvíjet i celou řadu zájmových aktivit. Jejich výsledek byl věnován charitě.⁴⁸

Ve druhé polovině třicátých let dvacátého století fašismus silně postihl i církve. V nových podmínkách Protektorátu Čechy a Morava byl církevní život pod ostrým dohledem okupačních úřadů. Stejně jako v první, byly i ve druhé světové válce rekvírovány kostelní zvony.⁴⁹ Jeden z posledních majitelů opočenského panství Josef Leopold Colloredo-Mansfeld se pokusil o udržení rodového majetku. I přes všechny jeho snahy byl majetek zkonfiskován a správcem se stal Němec Georg Beck. Opočenský statek byl vybrán za jádro nové kolonizace v souladu s programem germanizace prostoru Čech a Moravy.⁵⁰

Šestiletá doba nacistického temna skončila v květnu roku 1945. Znovu se započal rozvíjet i církevní život. Byly vysvěceny nové zvony, obnovila se činnost náboženských spolků a organizací. V období komunismu se Římskokatolická církev stala nejpronásledovanější církví a její duchovní a věřící byli vystaveni soustavné a trvalé perzekuci. Na počátku padesátých let byla rozehnána klášterní komunita kapucínů v Opočně a mnoho dalších lidí bylo vězněno pro svou víru. V této době bylo celkem nemožné shánět potřebné finanční prostředky a stavební kapacity na opravy kostelů, z nichž byla většina prohlášena za kulturní památky. V regionu Opočenska se tak stalo v roce 1963.⁵¹

Současné Opočensko zaujímá území rychnovského vikariátu a na jeho území se rozkládají tři farnosti – opočenská, přepyšská a českomeziříčská. Vedle tohoto působí ve vikariátu různé charitativní a duchovní organizace. Je to Česká katolická charita ve farnosti Opočno a Českém Meziříčí, jejímž posláním je pomáhat především lidem ve válčících a hladovějících zemích, lidem tělesně postiženým, starým, sociálně slabým nebo nemocným. V obci Přepychy donedávna působilo společenství Dcer křesťanské lásky svatého Vincence z Pauly, které se nazývají „vincentky“.⁵²

⁴⁸ MACH, J. Církve v Podorlicku v 19. a 20. století. Církev římskokatolická. In MACH, J. (ed.). *Křesťanství v Podorlicku*. Dobruška – Rychnov nad Kněžnou, 2000. s. 75-77. ISBN 80-901757-7-5.

⁴⁹ Tamtéž, s. 77-81.

⁵⁰ PTÁČEK, J. *Dobruška a Opočno*. Praha, 2008. s. 24. ISBN 978-80-7185-926-0.

⁵¹ MACH, J. Církve v Podorlicku v 19. a 20. století. Církev římskokatolická. In MACH, J. (ed.). *Křesťanství v Podorlicku*. Dobruška – Rychnov nad Kněžnou, 2000, s. 77-81. ISBN 80-901757-7-5.

⁵² Tamtéž, s. 82.

3. PŘEHLED CÍRKEVNÍ ARCHITEKTURY A MENŠÍCH SAKRÁLNÍCH STAVEB NA OPOČENSKU

Počátky církevní architektury na Opočensku lze datovat do čtrnáctého století. Tehdy zde byly vystavěny první dřevěné kostely. Nejdříve to byl kostelík svatého Jana Křtitele v obci Rohenice. Malý filiální kostel s pravouhle uzavřeným presbytářem a lomeným hlavním portálem v západní stěně, který pochází podle profilace z druhé poloviny čtrnáctého století.⁵³ Církevní stánek Nanebevzetí Panny Marie v Opočně je zmiňovaný poprvé roku 1361 jako kostel farní.⁵⁴ Kostel svatého Prokopa v nedalekých Přepychách pochází ze stejného roku. Kostel svatého Zikmunda v Králově Lhotě, vybudovaný roku 1366, si svou prostou podobu zachoval až dodnes. Má obdélnou loď s jednoduchým lomeným portálem, ke kterému v jižní stěně přiléhá obdélný presbytář.⁵⁵

Na začátku následujícího století je uváděna zmínka o hradní kapli svatého Ondřeje v Opočně, která byla zřejmě předchůdcem nynějšího chrámu Nejsvětější Trojice.⁵⁶

I v průběhu reformačního šestnáctého století docházelo ke stavbám i přestavbám objektů. Z roku 1506 pochází kamenný kostel v Přepychách, s pětibokým presbytářem a neklenutou lodí, nahrazující původní kostel dřevěný. Ke stavebním úpravám došlo v Rohenicích, přepyšský kostel byl v roce 1574 zaklenut a obohacen strážní věží s ochozem. V tomto století byly také kostely obohacovány stavbami zvoníc. Zvonice byly určeny pro zavěšení velkých zvonů, na které již nebylo v kostelech místo a nebo se tam nemohly vejít. Tak se v průběhu šestnáctého a sedmnáctého století objevily zvonice i u zdejších kostelů. V Opočně roku 1594, v Rohenicích roku 1652 nebo i v Přepychách. Zvonice byly dřevěné i zděné podle místní situace. Poslední třetina šestnáctého století je obdobím budování reprezentativních a pohřebních kostelů.⁵⁷ Nejstarší z nich najdeme v Opočně, kde hradní kaple sv. Ondřeje a kostel Nanebevzetí Panny Marie již nestačily. Z toho důvodu, na jižní straně náměstí, v areálu zámeckého komplexu, nechal postavit Vilém Trčka z Lípy kolem roku 1567 krátký trojlodní farní chrám Nejsvětější Trojice s hrobkou pro svůj rod.⁵⁸

⁵³ SLAVÍK, J. Církevní architektura v Podorlicku. In MACH, J. (ed.). *Křesťanství v Podorlicku*. Dobruška – Rychnov nad Kněžnou, 2000, s. 184. ISBN 80-901757-7-5.

⁵⁴ PTÁČEK, J. *Dobruška a Opočno*. Praha, 2008. s. 18. ISBN 978-80-7185-926-0.

⁵⁵ SLAVÍK, J. Církevní architektura v Podorlicku. In MACH, J. (ed.). *Křesťanství v Podorlicku*. Dobruška – Rychnov nad Kněžnou, 2000, s. 184. ISBN 80-901757-7-5.

⁵⁶ Tamtéž, s. 194.

⁵⁷ Tamtéž, s. 184-185.

⁵⁸ PTÁČEK, J. *Dobruška a Opočno*. Praha, 2008. s. 19. ISBN 978-80-7185-926-0.

V první třetině sedmnáctého století byly prováděny úpravy řady kostelů na trčkovských panstvích. V Opočně byl na místě starého dřevěného kostelíka Nanebevzetí Panny Marie postaven protáhlý kostel s polygonálním závěrem. Z doby třicetileté války je doloženo provedení užitkové obnovy kostela svatého Zikmunda v Králově Lhotě v roce 1643. Kostel byl zakryt strmým krovem starobylé konstrukce a došlo ke zvýšení věže zvonovým patrem.⁵⁹

S třicetiletou válkou se spojuje nejen nástup rekatolizace, ale také nového stavebního slohu – baroka. Východní Čechy mají v baroku postavení zvláštní, téměř výlučné. Nejvýrazněji se reprezentuje bezprostředním spojením umění života lidí a jejich často nepokojným a bouřlivým osudem.⁶⁰ Jako součást protireformačního úsilí vyrostl na okraji městečka Opočna, u silnice do Dobrušky, v letech 1676-1678, kapucínský klášter s kostelem Narození Páně. Stavba byla provedena podle návrhu architekta P. Bruna z Českých Budějovic. Bezvěžový kostel i jednopatrové budovy kolem rajského dvora byly postaveny podle řádových schémat. Ozvláštňujícím prvkem objektu je studna uprostřed rajské zahrady.⁶¹

Většina charakteristických staveb Podorlicka vznikla a nebo dostala svou dnešní tvář v osmnáctém století. V roce 1716 bylo upraveno do dvouvěžové formy průčelí opočenského chrámu Nejsvětější Trojice.⁶² Na opočenském panství byl vystavěn v letech 1748-1752 kostel svaté Kateřiny v Českém Meziříčí, který byl dílem hradeckého mistra Františka Knera. Zde se projevuje jeho vztah k učiteli, kterým byl slavný Kilián Ignác Dientzenhofer.⁶³

Zcela ojedinělý byl mohutný rozmach barokního sochařství, v němž dominovala tvorba sochařských děl. Charakteristickým znakem byl neklid a zachycení postav v pohybu. Drobná sakrální architektura se stavěla v celém regionu. V Opočně bylo roku 1709 vybráno místo pro sochu sv. Jana Nepomuckého, v roce 1718 bylo postaveno italským sochařským mistrem Giovannim Battistou Bullou sousoší Neposkvrněné početí Panny Marie. V dnešní opočenské lokalitě „Podkostelí“ stojí již od roku 1721 socha svatého Jana Nepomuckého.⁶⁴ U obce Trnov byl roku 1728 postaven smírčí kříž při cestě do Hrošky.⁶⁵ V následujícím roce

⁵⁹ SLAVÍK, J. Církevní architektura v Podorlicku. In MACH, Jiří (ed.). Křesťanství v Podorlicku. Dobruška – Rychnov nad Kněžnou, 2000, s. 187. ISBN 80-901757-7-5.

⁶⁰ KOŘÁN, I. Barok pod Orlickými horami. In *Orlické hory a Podorlicko* 3. Rychnov nad Kněžnou, 1970, s. 104.

⁶¹ SLAVÍK, J. Církevní architektura v Podorlicku. In MACH, J. (ed.). Křesťanství v Podorlicku. Dobruška – Rychnov nad Kněžnou, 2000, s. 187-188. ISBN 80-901757-7-5.

⁶² Tamtéž, s. 190.

⁶³ KOŘÁN, I. Barok pod Orlickými horami. In *Orlické hory a Podorlicko* 3. Rychnov nad Kněžnou, 1970, s. 116.

⁶⁴ Městská knihovna v Opočně. Kopie pamětní knihy fary v Opočně z r. 1835. I. díl, s. 40.

⁶⁵ Jedná se o jedinou památku tohoto druhu v opočenském regionu. Kolektiv autorů. *Kamenné kříže Čech a Moravy*. Praha, 1997. s. 272. ISBN 80-7203-370-0.

byla postavena socha sv. Jana Nepomuckého na Trčkově náměstí. Naproti ní byla roku 1734 umístěna socha svatého Floriána, jako díkůvzdání za záchranu Opočna před ohněm, který byl založen jako výraz kacířské zášti po potlačené rebelii.⁶⁶ Na Kupkově náměstí v Opočně byl v roce 1740 vystavěn dům, který má v čelní nice obraz Panny Marie Čenstochové a z boku je umístěna socha svatého Jana Nepomuckého.⁶⁷ O rok později byla postavena socha Panny Marie Svatohorské při silnici k Dobrušce.⁶⁸ Z roku 1749 pochází socha Panny Marie, dílo Františka Pacáka, které je umístěno v obci České Meziříčí.⁶⁹ Při cestě do Dobrušky byla také roku 1750 umístěna socha svatého Antonína Paduánského, která byla později přemístěna k městskému hřbitovu.⁷⁰

I devatenácté století je nezapomenutelně poznamenáno stavební činností církevní architektury na Opočensku. V roce 1802 byl postaven kamenný kříž v dnešní Pohořské ulici v Opočně.⁷¹ O čtyři roky později byl v obci České Meziříčí umístěn, při dnešní silnici do Královky Lhoty, kříž s Ježíšem. V roce 1810 nechává Rudolf Colloredo upravit opočenský kostel Nanebevzetí Panny Marie na rodovou hrobku. Tehdy byl proveden náročný zásah, při němž byl kostelík podkopán a pod něj vložena hrobka.⁷² Na rozcestí v Opočně stojí od roku 1814 pískovcový kříž.⁷³ U Zlatého potoka byl umístěn roku 1819 kříž s pískovcovým podstavcem.⁷⁴ V obci Rohenice bylo vybráno místo pro polychromovanou kamennou plastiku svatého Jana Nepomuckého, která se datuje do roku 1821.⁷⁵ V bezprostřední blízkosti kaple v Semechnicích se nachází kříž z pískovce, který byl postaven roku 1826. V obci Přepychy byl v roce 1829 pořízen kamenný kříž se sochami svatého Jana a svaté Kateřiny.⁷⁶ Vpravo, od pěšiny do Pohoří v Opočně, stojí v polích kamenná socha svatého Jana Křtitele, která byla pořízena roku 1849.⁷⁷ V tom samém roce byla v obci Trnov vystavěna kaple svatého Jana.⁷⁸

⁶⁶ KOŘÁN, I. Barok pod Orlickými horami. In *Orlické hory a Podorlicko* 3. Rychnov nad Kněžnou, 1970, s. 117.

⁶⁷ RATHOUSKÝ, V. – LIKOVSKÝ, Z. *Opočno 1068 - 2000*. Praha, 2006. s. 44. ISBN 80-86576-20-5

⁶⁸ Městská knihovna v Opočně. Kopie pamětní knihy fary v Opočně z r. 1835. II. díl, s. 232.

⁶⁹ SOKA Rychnov nad Kněžnou. sign. C-0445/2-1 př. Kopie kroniky fary římskokatolické církve České Meziříčí 1847 – 1991, I. – 1, s. 18.

⁷⁰ SOKA Rychnov nad Kněžnou. sign. C-0445/2-1 př. Kopie kroniky fary římskokatolické církve České Meziříčí 1847 – 1991, I. – 1, s. 46.

⁷¹ RATHOUSKÝ, V. – LIKOVSKÝ, Z. *Opočno 1068 - 2000*. Praha, 2006. s. 56. ISBN 80-86576-20-5.

⁷² SLAVÍK, J. Církevní architektura v Podorlicku. In MACH, J. (ed.). *Křesťanství v Podorlicku*. Dobruška – Rychnov nad Kněžnou, 2000, s. 192. ISBN 80-901757-7-5.

⁷³ Městská knihovna v Opočně. Kopie pamětní knihy fary v Opočně z r. 1835. II. díl, s. 231.

⁷⁴ Tamtéž, s. 231.

⁷⁵ PTÁČEK, J. Kulturní a umělecké památky v Českém Meziříčí a připojených obcích. Rohenice. In Kolektiv autorů. *České Meziříčí*. MNV České Meziříčí, 1986, s. 31.

⁷⁶ SOKA Rychnov nad Kněžnou. sign. C 0711/1. Kopie pamětní knihy církve římskokatolické Přepychy 1840 - 1948, I. díl, s. 43

⁷⁷ SOKA Rychnov nad Kněžnou. sign. C 0711/1. Kopie pamětní knihy církve římskokatolické Přepychy 1840 - 1948, I. díl, s. 234.

⁷⁸ Městská knihovna v Opočně. Kopie pamětní knihy fary v Opočně z r. 1835. II. díl, s. 234.

V obci Mokré stojí jediná menší církevní památka, která byla pořízena roku 1861. Jedná se o pískovcový kříž s Ukřižováním.⁷⁹ V roce 1861 byl také postaven kamenný kříž v opočenské městské části Dobříkovec. Z roku 1864 pochází socha svatého Jana Nepomuckého v Českém Meziříčí.⁸⁰ U kapličky svatého Jana v Trnově se nachází pískovcový podstavec s křížem, zhotovený roku 1869. Roku 1872 vyrostla kamenná kaplička svatého Petra a Pavla v Očelicích. Před touto kapličkou v Očelicích bylo roku 1873 umístěno pískovcové sousoší.⁸¹ Roku 1876 byl nákladem rohenických občanů postaven pískovcový kříž s Ježíšem u kostela svatého Jana Křtitele. O tři roky později byl v městské části Opočna - Čance postaven kamenný kříž. V obci Králova Lhota byl roku 1880 umístěn pískovcový kříž, jediná drobná památka nacházející se v této obci.⁸² Ve stejném roce byl vyhotoven kříž v obci Trnov, nacházející se uprostřed zdejšího hřbitova. V roce 1883 byl původní dřevěný kříž, nacházející se u zdi kostela Nejsvětější Trojice, nahrazen křížem kamenným.⁸³ Ve stejném roce byl vztyčen kříž v poutním místě Dřízna. K roku 1886 je datována úprava plastiky na zdi Kapucínského klášterního kostela, která znázorňuje Ježíše v Getsemanské zahradě.⁸⁴ Psal se rok 1877, když byla v Čance dokončena stavba kaple Nanebevzetí Panny Marie. Z roku 1888 pochází stavba kaple Panny Marie Lurdské v poutní Dřízně. V roce 1896 vznikl v nedalekých Přepychách pískovcový kříž s Ukřižováním. Ke konci devatenáctého století, v roce 1889, kdy byl vysvěcen nový městský hřbitov v Opočně, byl při něm umístěn kamenný kříž.⁸⁵ V roce 1890 byl původní dřevěný kříž nahrazen kamenným památníkem na památku vojáků padlých v Aspernu. Roku 1892 byla nákladem tamějších občanů postavena kaple Nanebevzetí Panny Marie v Semečnicích. O rok později byl v nedaleké obci Trnov postaven u křížovky pískovcový podstavec s křížem. V roce 1898 byla zhotovena socha svatého Josefa, která se nachází v blízkosti kostela Nanebevzetí Panny Marie v Opočně a v Přepychách u místního hřbitova byl postaven pískovcový kříž s Ukřižováním.

Na začátku dvacátého století, v průběhu let 1902-1904, byl postaven evangelický kostel v obci Trnov.⁸⁶ Z roku 1919 pochází pískovcový kříž v Rohenicích. Z první poloviny dvacátého století pochází památníky padlých, které byly vystavěny v roce 1926 v Králově Lhotě a v roce 1938 v obci Semechnice.

⁷⁹ Kronika obce Mokré 1863. HONSEJMANOVÁ, D., nynější kronikářka obce Mokré.

⁸⁰ PTÁČEK, J. Kulturní a umělecké památky v Českém Meziříčí a připojených obcích. České Meziříčí. In Kolektiv autorů. *České Meziříčí*. Praha, 1986, s. 30.

⁸¹ Kolektiv autorů. *Očelice 1378 – 2009*. OÚ Očelice, 2009, s. 11.

⁸² SOKA Rychnov nad Kněžnou. sign. C 0328/1. Kopie kroniky obce Králova Lhota historie do r. 1918. s. 75.

⁸³ Městská knihovna v Opočně. Kopie pamětní knihy fary v Opočně z r. 1835. II. díl, s. 229.

⁸⁴ Kolektiv autorů. *Průvodce po opočenských památkách*. Opočno, 2009, s. 15.

⁸⁵ RATHOUSKÝ, V. – LIKOVSKÝ, Z. *Opočno 1068 - 2000*. Praha, 2006, s. 86. ISBN 80-86576-20-5.

⁸⁶ NEJMANOVÁ, J. Evangelický kostel v Trnově. In *4. zimní zpravodaj*. OÚ Trnov, 2007, s. 9-10.

4. TYPOLOGIE MENŠÍCH CÍRKEVNÍCH PAMÁTEK

Menší církevní architektura – boží muka, kříže, kaple, křížové cesty a sochařská díla dotvářejí českou krajinu již od středověku. Bývaly zhotovovány z různých materiálů, nejprve ze dřeva, které bylo dostupné a levné, ale nemělo dlouhou životnost. Později tak bylo dřevo nahrazováno kamenem, železem či jinými druhy stavebnin. Nejčastěji se v naší krajině vyskytují boží muka, kříže, kaple a sochařská díla. Tyto památky s křesťanským kultem tvoří členitou skupinu, jejíž výskyt začíná ve středověku, vrcholí v raném novověku a plynule pokračuje přes baroko do devatenáctého století. Tyto památky bývají doprovázeny raně novověkými památkami světskými, které jsou výrazem právních institutů a topografické orientace v terénu. Jsou to hranice, kamenné smírčí kříže nebo orientační monumenty jako jsou třeba rozcestníky.⁸⁷

Tyto malé stavbičky nacházíme na různých místech naší krajiny. Stavěly se u cest, při rozcestích, na posvátných místech, na vyvýšeninách i ve středu obcí a jejich úkolem bylo přimět kolemjdoucího k zastavení, zamyšlení a vyslovení modlitby. Bývaly stavěny jako symbol pro uchování památky na nějakou pamětnou událost či po epidemiích nebo neštěstí.

K drobným památkám v krajině se také řadí památky pravěké, patřící mezi památky archeologické. Od devatenáctého století převažují monumenty národní a vojenské, které připomínají význačné války jako např. napoleonské války, válku prusko-rakouskou nebo první a druhou světovou válku.⁸⁸

4. 1. BOŽÍ MUKA

Boží muka byla realizována od pozdní gotiky přes renesanci až po baroko v lidovém podání do devatenáctého století. Jako náročnější umělecké dílo bývalo zhotovováno profesionálními kameníky či tesaři. Jedná se většinou o kamenné sloupy, na kterých je buď slovy anebo obrazem připomínáno utrpení a muka Spasitelova. Charakteristickým rysem těchto staveb byla kaplice se stříškou, která ukončovala horní část a kryla reliéf.⁸⁹

⁸⁷ HÁJEK, T. – BUKAČOVÁ, I. *Příběh drobných památek*. Praha, 2006. s. 48. ISBN 80-900903-9-7.

⁸⁸ Tamtéž, s. 48-49.

⁸⁹ Tamtéž, s. 58.

K nejčastějším ikonografickým typům na božích mukách patřil bičovaný Kristus, Ukřižování, Pieta,⁹⁰ Kristus padající pod tíhou kříže, korunování trním. Podle výtvarného řešení či objednávky se objevují jedna až tři či čtyři scény z Kristova hořkého utrpení. Oblíbený byl sedící bičovaný Kristus s trnovou korunou a s tělem posetým ranami nebo stojící Kristus připoutaný ke sloupu. Nejčastěji jsou motivy doprovázeny Matkou Boží a svatým Janem.⁹¹ Oblíbené jsou také náměty se čtrnácti svatými pomocníky a s Pannou Marií a dítětem uprostřed. Někdy se objevují v reliéfu světci, kteří jsou patrony.⁹² Obrázek či reliéf často doprovázel text. Záleželo na volbě objednavatele, zda se bude jednat o citát z Písma či slova napomenutí a výzvu k anonymním kolemjdoucím, s nimiž se při postavení božích muk počítalo. Boží muka byla určena k veřejné zbožnosti, byla pobídkou k zastavení, molitbě a osvícení okamžiku života. Pro úctu se jim krajově říkalo také „poklona“.⁹³

První boží muka se na našem území objevily ve třináctém století. Pro gotické drobné památky jsou charakteristické velké rozměry, přísné formy a postavy, hraněný či někdy tordovaný dřík, zdůraznění svislých linií a stříškovitý nástavec a také ornamentální ozdoby jako jsou lomené oblouky, fiály nebo křížové kytky. Gotický původní typ se objevuje do poloviny šestnáctého století. V období renesance, zhruba od druhé poloviny šestnáctého století a až do poslední třetiny sedmnáctého století, se u božích muk objevuje užívání antikizujících forem, segmentový stlačený oblouk na ukončení horní části, sloupky s hlavicemi jako ohraničení plochy, voluty, andílci a andělské hlavičky. Měřítka božích muk se stává drobnější, jejich vzhled méně přísný a dřívky sloupků nejsou již hranaté, ale oblé.⁹⁴

Barokní styl se objevuje počátkem sedmnáctého století. V tomto období je patrná velká slohová proměna. Boží muka jsou rozevláté kompozice, v nichž jsou jednotlivé prvky harmonicky a smysluplně uspořádány v živém pohybu. Oblíbené jsou mušlovité kartuše pro nápisy, prosby či letopočty, figurální výjevy jsou zasazeny do oltářovité niky. Celkový dojem dokreslují hlavičky andílků, girlandy a ovocné festovy. Těchto památek z období baroka se zachovalo nejvíce a často se vyskytují v téměř identické podobě na různých místech.⁹⁵

⁹⁰ Pieta se stala jedním z nejčtenějších vyobrazení. Kristovo tělo bylo snato z kříže a položena do klína matky k večeru a večerní čas je vyhrazen tzv. nešporní molitbě, v níž jsou připomínány poslední chvíle Pána. ROYT, J. *Slovník biblické ikonografie*. Praha, 2006. s. 207. ISBN 80-246-0963-0.

⁹¹ Sv. Jan byl apoštol, evangelista a doprovázel Krista při všech důležitých událostech. Jeho atributem je orel, kniha, palma a kalich s hadem – symbol jedu. ROYT, J. *Slovník biblické ikonografie*. Praha, 2006. s. 90-92. ISBN 80-246-0963-0.

⁹² HÁJEK, T. – BUKAČOVÁ, I. *Příběh drobných památek*. Praha, 2006. s. 56. ISBN 80-900903-9-7.

⁹³ Tamtéž, s. 57.

⁹⁴ Tamtéž, s. 59.

⁹⁵ Tamtéž, s. 59-60.

Po roce 1750 přibývá tvarového bohatství a základní koncepce mizí pod přemírou rokokových prvků. Rokoková boží muka mají formu medailonů s bohatým doprovodem andělů. Jedním z výrazově nejpřitažlivějších je v osmnáctém století motiv Krista klesajícího pod křížem.⁹⁶ Koncem osmnáctého století začíná ubývat bohatá dekorace, objevují se skromné formy a často se vrací renesanční dekor, segmentový oblouk, sloupky, hlavice a voluty, dřívky bývají hranaté. Návrat starých, zvláště gotizujících stylových prvků přichází v devatenáctém století. Ve dvacátém století ubývá nově postavených božích muk, objevují se kopie starých forem nebo staré motivy v novém uspořádání.⁹⁷

4. 2. KŘÍŽE

Kříž je památkou spojenou s křesťanstvím, která se v české krajině vyskytuje nejčastěji. První kříže byly zhotovovány ze dřeva. To, že vznikly dřevěné památky či že se obrazy svatých objevují na dřevě, vychází ze základu, že byly původně zavěšovány na stromech či sochy byly uchovávány ve stromech. Na jednotlivých stromech u cest a křižovatek lze dosud spatřit kříže a obrazy svatých, jež sem byly zavěšeny na památku neštěstí nebo nějaké pamětihodné události.⁹⁸

Dřevo bylo snadno a rychle opracovatelné, dostupné a nebylo drahé. Dřevěné kříže se stavěly zřejmě od raného středověku, vzhledem k použitému materiálu se však zachovaly velmi vzácně. V sedmnáctém století při protireformaci se pořizovaly kříže na veřejných místech, a protože jich bylo třeba mnoho, stavěly se ze dřeva. Další vlna dřevěných křížů je počátkem devatenáctého století, kdy se zřejmě pro chudobu po josefínských reformách a napoleonských válkách stavěly na venkově kříže z měkkého dřeva.⁹⁹

Kamenné kříže začaly být budovány již ve středověku. V období novověku se objevují kříže železné a od osmnáctého století litinové, připevněné většinou na pískovcovém podstavci. Tyto památky jsou díky svému materiálu spojeny s českou krajinou po dlouhá léta.¹⁰⁰

Kříže jsou obvykle hrubého, rustikálního provedení, bývají tesány i z jednoho kusu kamene, často jsou reliéfně zdobeny křížem nebo obrazci náradí a nástrojů, někdy na nich můžeme najít letopočet či text. Kamenná díla mají řadu názvů, lišících se krajově i dobou.

⁹⁶ HÁJEK, T. – BUKAČOVÁ, I. *Příběh drobných památek*. Praha, 2006. s. 59-60. ISBN 80-900903-9-7.

⁹⁷ HÁJEK, T. – BUKAČOVÁ, I. *Příběh drobných památek*. Praha, 2006. s. 60. ISBN 80-900903-9-7.

⁹⁸ Tamtéž, s. 56.

⁹⁹ Tamtéž, s. 55.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 62.

Nacházíme např. kříže morové, husitské, bonifácké nebo cyrilometodějské. Mezi nejstarší kamenné kříže patří vysoké kříže typu latinského, které následovaly kříže menší, stejnoramenné řecké. Mnohé kříže mají v sobě jeden či více otvorů, do kterých se dávalo světýlko. Objevují se tzv. kříže smírčí, které byly součástí mimosoudního vyrovnání mezi vrahem a rodinou pozůstalého.¹⁰¹

4. 3. KAPLIČKY, KAPLE

Kaple představuje drobnou stavbu, která je zasvěcena Bohu, Panně Marii a světcům. Bývaly situovány na návsích, na významných místech, u pramenů či na návrších. Řada z nich vznikla jako poutní místa, která jsou opředena zázraky.¹⁰²

Kaple vznikaly převážně po třicetileté válce v období baroka, v romantismu některé dostaly novou podobu, a pokud nezchátraly, dotváří českou krajinu dodnes. Nejčastěji jsou kaple zasvěcené Panně Marii. Objevují se i kaple spojené s kultem některého světce jako je např. svatý Jakub,¹⁰³ ochránce všech poutníků, svatý Vít nebo svatý Prokop. Zvláštní skupinou jsou kaple na skalách v podobě hluboké niky, které jsou opatřeny tesaným reliéfem.¹⁰⁴

Kaple je uzavřená, mívá malý, obvykle čtvercový nebo i kruhový či oválný půdorys a bývá zakončena stříškou. Tyto stříšky jsou nejčastěji jehlancové, v baroku se objevuje stříška s cibulovitou bání. Kaple představují stavby od významných architektů stejně jako prostá díla venkovských zednických mistrů. Výzdoba venkovských kapliček byla velmi skromná, polychromovaná dřevorezba či barvotiskové obrázky zdobily skromný oltářík, stěny dekorovaly podmalby na skle, nechyběla často řada lavic.¹⁰⁵

4. 4. KŘÍŽOVÉ CESTY

Snaha věřících co nejvíce se ztotožnit s utrpením Krista krácejícího na Kalvárii vedla již v patnáctém století ke vzniku křížových cest. Nejstarší zastavení byla velmi prostá. Nejdříve byla spíše symbolická, označována jako sloupy, ale objevují se i kamenná sousoší.

¹⁰¹ HÁJEK, T. – BUKAČOVÁ, I. *Příběh drobných památek*. Praha, 2006. s. 62. ISBN 80-900903-9-7.

¹⁰² Tamtéž, s. 60.

¹⁰³ Sv. Jakub byl apoštol, který doprovázel Krista při jeho veřejné činnosti. Je obvykle zobrazován jako starší muž, který má na sobě poutnický oděv, láhev u boku, mošnu a na hlavě klobouk s mušlí a poutními odznaky, v ruce má hůl a někdy meč. ROYT, J. *Slovník biblické ikonografie*. Praha, 2006. s. 87-89. ISBN 80-246-0963-0.

¹⁰⁴ HÁJEK, T. – BUKAČOVÁ, I. *Příběh drobných památek*. Praha, 2006. s. 60-61. ISBN 80-900903-9-7.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 60-61.

V období baroka byly hory Kalvárie zakládány u většiny větších měst v Čechách k povzbuzení víry.¹⁰⁶ Křížové cesty bývaly cílem pobožností konajících se na Velký pátek, o poutích nebo při misiích. Křesťané procházejí cestou v kostele nebo pod širým nebem a spočinutí u jednotlivých zastavení jim poskytuje možnost k meditaci, zamyšlení a k molitbě. Tento liturgický obřad se rozvíjel od osmnáctého století a je viděn dodnes.¹⁰⁷

Křížová cesta má zpravidla čtrnáct zastavení a nejčastější dochované podoby pocházejí z devatenáctého století, kdy se v nízkém tesaném či vyřezávaném reliéfu objevují stylizované postavy scén¹⁰⁸ Utrpení Páně.¹⁰⁹

4. 5. SOCHAŘSKÁ DÍLA

Jedná se většinou o dílo umístěné volně v krajině nebo i v městské zástavbě. Většinou bývaly vypodobňování svatí patroni. Tato menší církevní architektura se těšila oblibě hlavně v baroku.

Charakteristickým znakem barokních soch byl neklid a zachycení postav pohybu. Nešlo však jen o pohyb vnější, který byl zvýrazněn gesty rukou a bohatým řášením oděvu. V plastikách je vyjádřen i vnitřní citový stav zpodobňované osobnosti, její myšlenkový obsah. Ve tvářích soch se dá číst hluboké duševní i fyzické utrpení nebo naopak vzácná vyrovnanost mysli, majestátní důstojnost a klid.¹¹⁰

Rozšířen byl kult Panny Marie a mimořádnou oblibu zaznamenal v sedmnáctém století kult českého světce – svatého Jana Nepomuckého. Častými náměty bylo rovněž zobrazení Krista, Nejsvětější Trojice,¹¹¹ Svaté Rodiny, svatého Václava nebo svatého Floriána.

Jednou z nejznámějších typů sochařských děl jsou mariánské sloupy. Na vysokém sloupu je umístěna Panna Marie, kterou doprovázejí sochy andělů a světců situovány na vytvořeném architektonickém soklu s nápisy. Nejčastěji bývaly mariánské sloupy stavěny po

¹⁰⁶ ROYT, J. *Slovník biblické ikonografie*. Praha, 2006. s. 223-224. ISBN 80-246-0963-0.

¹⁰⁷ BINDER, J. a kol. *Sborník křesťanské kultury*. Praha, 2002. s. 96. ISBN 80-86379-41-8.

¹⁰⁸ Výjevy utrpení Páně: 1. Ježíš před Pilátem. 2. Ježíš na sebe bere svůj kříž. 3. Ježíš klesá pod křížem poprvé. 4. Ježíš potkává svou matku. 5. Šimon z Kyrény pomáhá Ježíšovi nést kříž. 6. Žena otírá Ježíšovi obličej. 7. Ježíš klesá pod křížem podruhé. 8. Ježíš potkává jeruzalémské ženy. 9. Ježíš klesá pod křížem po třetí. 10. Vojáci si rozdělují Ježíšův oděv. 11. Ježíš je ukřížován. 12. Ježíš umírá na kříži. 13. Ježíš je snímán z kříže. 14. Ježíš je ukládán do hrobu.

¹⁰⁹ HÁJEK, T. – BUKAČOVÁ, I. *Příběh drobných památek*. Praha, 2006. s. 61. ISBN 80-900903-9-7.

¹¹⁰ MACH, J. *Baroko pod Orlickými horami I*. Dobruška, 1998.

¹¹¹ Bůh se člověku zjevil trojím způsobem, v podobě Boha Otce, Syna a Ducha svatého. ROYT, J. *Sborník biblické ikonografie*. Praha, 2006. s. 170. ISBN 80-246-0963-0.

ústupu epidemií a Immaculatu.¹¹² Dosti vyskytovanou je i Kalvárie, kterou nejčastěji tvoří skupina tří soch – Ukřižovaného, Matky Boží Bolestné a svatého Jana.¹¹³

¹¹² BLAŽÍČEK, O. – KROPÁČEK, J. *Slovník pojmů z dějin umění*. Brno, 1991. s. 125. ISBN 80-207-0246-6.

¹¹³ HÁJEK, T. – BUKAČOVÁ, I. *Příběh drobných památek*. Praha, 2006. s. 61. ISBN 80-900903-9-7.

5. KATALOG KOSTELŮ A MENŠÍCH CÍRKEVNÍCH PAMÁTEK NA OPOČENSKU

Opočenský region spadá do královehradecké diecéze, vikariátu Rychnov nad Kněžnou a na jeho území se nachází tři farnosti. Opočenská farnost spravuje kostel Nejsvětější Trojice a Narození Páně v Opočně, kapli Nanebevzetí Panny Marie v Semečnicích a kapli svatého Jana v Trnově. Do působnosti farnosti přepychské patří kostel svatého Prokopa v Přepychách, kaple Nanebevzetí Panny Marie v Dřízně, kaple svatého Petra a Pavla v Očelicích, kaple Nanebevzetí Panny Marie v Čance a do jejího obvodu spadají i obec Mokré a městská část Opočna - Dobříkovec. Poslední farností regionu je českomoravská, která spravuje kostel svaté Kateřiny v Českém Meziříčí, kostel svatého Jana Křtitele v Rohenicích a kostel svatého Zikmunda v Králově Lhotě.

5. 1. MĚSTO OPOČNO

5. 1. 1. Děkanský kostel Nejsvětější Trojice

Původ kostela spadá do první poloviny čtrnáctého století. Touto dobou byl na místě starého raně feudálního sídla vybudován hrad s volně stojící kaplí svatého Ondřeje. Gotická hradní kaple ustoupila v roce 1567 raně renesanční stavbě, v níž byla v roce 1569 zřízena rodová hrobka Trčků z Lípy.¹¹⁴ Původně byla hrobka tam, kde je nyní sakristie. V té době byl kostel o dva páry sloupů kratší a měl vysoká gotická okna. Při renesanční přestavbě byla okna zkrácena, rozšířena a dostala nynější vzhled.¹¹⁵

Kostel Nejsvětější Trojice byl důležitým objektem zámeckého komplexu v Opočně a jeho stavba byla dokončena souběžně se stavbou zámku.¹¹⁶ V roce 1716 bylo přistoupeno k barokní přestavbě objektu prováděné pod dohledem G. B. Alliprandiho.¹¹⁷ Byl vystavěn štít s věžemi a přestavěno starodávné presbyterium. Na pravé věži byly umístěny zvony.¹¹⁸

¹¹⁴ LÍBAL, D. – KUKLÍKOVÁ, L. *Opočno stavebně historický průzkum*. 1972. Uloženo na MÚ v Opočně, odbor stavební (strojopis).

¹¹⁵ FLESAR, A. *Popis historicko-archeologicko-statistický okresu opočenského*. Hradec Králové, 1895. s. 100.

¹¹⁶ PRAŽÁK, V. *Umění renesance Východních Čech*. Hradec Králové, 2000. s. 71. ISBN 80-902593-4-0.

¹¹⁷ LÍBAL, D. – KUKLÍKOVÁ, L. *Opočno stavebně historický průzkum*. 1972. Uloženo na MÚ v Opočně, odbor stavební (strojopis).

¹¹⁸ Zvon svatého Klimenta s nápisem: „*Tento zvon slit jest ke czti a chwale panu bohu wssemohuczynu nakladem urozeného pana a pana Wilima Trczki z Lipe a na weissí i v Opocznie*“. Druhý zvon svatého Václava s nápisem: „*Zdenyek Trczka z luply na Lychtmburoze et cetera – Jesus Maria*“. SOKA Rychnov nad Kněžnou. Pamětní budovy, zvony 1817 - 1886. inv. č. 1364, kart. 336. Třetí zvon Sanctus má nápis: „*Anno Domini 1607*“.

Kostel má síňové trojlodí s dvojicí kose postavených věží v průčelí a nižším polokruhovým, původně trojbokým presbyteriem, které je spojeno dlouhou podzemní chodbou se zámeckou budovou. Hlavní průčelí s konvexně vypjatou čelní stěnou a výrazně zaobleným nárožím je na ose prolomeno obdélným vstupem v profilované šambráně s ušima. Nad ní je v patře velký, segmentem klenutý okenní otvor opatřený plochou šambránou, která je v rozích nepatrně lomena do uší. Nároží frankují bosované lisenové pásy a prolamují opět menší segmentově zaklenutá okna. Nad hlavní římsou vyrůstá z vysoké valbové střechy dvojice štíhlých věží se zkoseným, konkávně vyžlabeným nárožím. Jejich strany jsou otevřeny drobnými okny se stlačenými obloukovými záklenky a obdélnými parapety s motivy diamantové bosáže. Celek rámuje páskové šambrány a doplňují křivkovité útvary frontonů sestávajících ze dvou volutových úseků, uprostřed podepřených dekorativním klenákem. Pod zvládnou segmentově vypjatou římsou nesenou svazkovými toskánskými pilastry jsou umístěny kruhové ciferníky hodin. Věže opatřené osmibokou cibulí s lucernou vrcholí konkávně vybraným osmibokým jehlancem. Boční severní fasáda obrácená do náměstí je pětiboká a vertikálně členěná lisenovými pásy. Ve druhé a čtvrté ose jsou zasazeny drobné, ploše rámované obdélné vstupy. Nad presbyteriem vyrůstá z hřebene střechy osmiboký sanktusník završený jehlancem.¹¹⁹

Trojlodí je rozděleno pěti pásy oblých sloupů s lavicemi, nesoucími křížovou žebrovou klenbu s kruhovými svorníky, plasticky zdobenými rozetou. Žebra v celé délce zkosení jsou vyžlabená a dosedají na stěnách na volutové konosly doplněné čabrákou. Na západní straně kostela a v obou bočních lodích je vestavěna třiramenná empora, nesená polokruhovými oblouky arkád, spočívajících na čtrnácti válcových sloupcích s volutovými hlavicemi. Kamenná poprseň členěná toskánskými pilastřičky je zdobena tesanými emblémy s ornamentálními motivy. Empora je podklenuta křížovou klenbou s hranami vytaženými do hřebínků. Presbytář otevřený do lodi polokruhovým vítězným obloukem je sklenut konchou prolomenou pěti trojbokými výsečemi. Na jižní straně je vstup do sakristie, opatřený dvěma poli křížové hřebínkové klenby, zčásti porušené při barokní přestavbě kněžiště. Nad sakristií je oratoř otevřená polokruhově zaklenutým oknem.¹²⁰

Verbum Domini manet / in aeternum. Gott allein die Ehr“. SLAVÍK, J. *Nápisy okresu Rychnov nad Kněžnou.* 2002. s. 160. Uloženo NPÚ územní odborné pracoviště v Josefově (strojopis).

¹¹⁹ LÍBAL, D. – KUKLÍKOVÁ, L. *Opočno stavebně historický průzkum.* 1972. Uloženo na MÚ v Opočně, odbor stavební (strojopis).

¹²⁰ Tamtéž.

Kazatelna, hlavní oltář a relikviář byly zhotoveny Janem Bullou roku 1711 nákladem Jeronýma ml. Colloredo, hraběte z Wallsee.¹²¹ Hlavní oltář je postaven z veronského mramoru s mozaikou.¹²² Nad zmiňovaným oltářem je nástavec se zkráceným podstavcem s nápisem: „*Krev Ježíše Krista očisťuje nás od všech hříchů*“. Původní šířka oltářní nástavby byla větší než šířka oltářního podstavce. Nástavba je pevně zasazena v tabernákulu, na jehož dvířkách je postava ukřižovaného Spasitele, vpravo a vlevo dva lotři, u nohou Marie, její sestra Marie Magdalena a mladík Jan. Vpravo i vlevo od tabernáku jsou štíhlé sloupky. Na jednom z nich je zobrazena postava Spasitele. Nad tabernákulem mezi dvěma vinoucími se větvemi, uprostřed oblouku a nástavby jsou spojené sloupky, kde je znázorněna nebeská říše, zmrtvýchvstání Spasitele a stráž spící na jeho hrobě. Nahoře je znak rodu Trčků. Kazatelna se nachází uvnitř presbyteria při evangelní straně a nese nápis: „*Evangelium je boží silou a spasením všech*“.¹²³ Roku 1843 byla v kostele na přání knížete Rudolfa Colloredo-Mannsfeld provedena nákladná výzdoba. Celý kostel byl mramorován, byly opraveny varhany pocházející z let 1760 a byly renovovány oltáře.¹²⁴

V době, kdy opočenské panství vlastnil Josef Colloredo-Mannsfeld, bylo v roce 1884 přistoupeno ke stavbě nové hrobky Trčků z Lípy.¹²⁵ Hrobka byla umístěna v zadní sakristii a rakve Viléma Trčky z Lípy,¹²⁶ Barbory Žerotínské z Bibrštejna,¹²⁷ Jaroslava Trčky z Lípy,¹²⁸

¹²¹RATHOUSKÝ, V. – LIKOVSKÝ, Z. *Opočno 1066 – 2000*. Praha, 2006. s. 38. ISBN 80-86576-20-5.

¹²²FLESAR, A. *Popis historicko-archeologicko-statistický okresu opočenského*. Hradec Králové, 1895. s. 100.

¹²³Městská knihovna v Opočně. Kopie pamětní knihy opočenské fary z r. 1835. II. díl, s. 202.

¹²⁴FLESAR, A. *Popis historicko-archeologicko-statistický okresu opočenského*. Hradec Králové, 1895. s. 215.

¹²⁵RATHOUSKÝ, V. – LIKOVSKÝ, Z. *Opočno 1066 – 2000*. Praha, 2006. s. 89. ISBN 80-86576-20-5.

¹²⁶Na postranici víka u hlavy se nachází nápisová tabule: „*ANNO VIRGINEI PARTYS / M D L XIX / MENS OCTOB XXII / GENEROSVS BARO DNS. D. / WILHELMVS TRCZKA. A / LYPPA MORTVVS / AETATIS ANNO XXXVII / CVIVS CORPVS HAC IN / CISTA REPOSITVM*“, u nohou znak a malý kříž. Uprostřed je kříž s nápisem: „*INRI*“ na pásce nad hlavou ukřižovaného. Nápis je reliéfní, slova jsou nesystémově oddělena liliemi a křížky složenými z kruhových terčků. SLAVÍK, J. *Nápisy okresu Rychnov nad Kněžnou*. 2002. s. 153. Uloženo NPÚ územní odborné pracoviště v Josefově (strojopis).

¹²⁷Cínová rakev, na jejíž postranici víka u hlavy se po stranách kříže nacházejí dva erby: První je bibrštejnský čtvrcený štít - v prvním poli se nachází stojící jelen, ve druhém ratolest s květem, ve třetím tři kosi a ve čtvrtém ratolest s květem. Druhý erb je žerotínský ve štítě i v klenotu lev s datem 8. ledna 1585. Reliéfní nápis se nachází od středu k nohám: „*leta panie 1585 w autery po pamatcze swatych trzi kraluw w no / cy na strzedu po desate hodinie na pul orlogi gest milost urozena pani / pani barbora zierotinska z bibrsstegna na smirzicych a czernikow / czych manzielka gehu milosti urozenego pana pana gana getrzy / cha starssyho z zierotina na smirzicych a czernikowicych w prawe wi / rze krysta gezisse ziwot swuj dokonala a w patek przed swatych fabi / anem sseb. tielo gegy pocztiwie w kostele / na opocznie gest pochowano*“, slova jsou oddělována liliemi. Na čele je reliéfní kříž. SLAVÍK, J. *Nápisy okresu Rychnov nad Kněžnou*. 2002. s. 153-154. Uloženo NPÚ územní odborné pracoviště v Josefově (strojopis).

¹²⁸Na víku u hlavy, na obou postranicích, ve věnci je znázorněn znak Trčků s monogramem: „*I.T.Z.L.*“, štít je dvakrát dělený, v klenotu jsou dva buvolí rohy prostrkané praporečky. V nohách je obdobně věnec se znakem Žerotínů s monogramem: „*I.T.Z.Z.*“, ve štítě, i v klenotu vyrůstající korunovaný lev, po pravé straně je nápis: „*letha 1588 w pondieli po Swate trogiczy w hodin / sedm a pul orlogi schyluji / czy se k noczy, gehu milosti dobre a slawne pamieti vrozeny pan pan Yaroslaw / trczka z Luply pan na ledczy oppocznie a frimburcze gest prostrzedkem smr / ti s tohoto swieta sgiti razil a tuto pochowan gest kterehozto dussi gehu mi / losti pan buoh vssemohuczcy racz milostiw byti*“. Na čele je reliéf Ukřižovaného s Pannou Marií, Janem a Máří Magdalenou, na tabulce nad hlavou Ježíše se nachází zkratka: „*INRI*“. Na vrcholu čela v hlavách na kouli je křížek

Jana Karla Trčky z Lípy,¹²⁹ Johany Trčkové ze Žerotína,¹³⁰ Kryštofa Jaroslava Trčky z Lípy¹³¹ byly opraveny.¹³² V roce 1887 byla položena nová cementová dlažba místo dlažby cihlové.¹³³ Tímto zásahem došlo k přenesení náhrobku,¹³⁴ který byl umístěn v původní dlažbě, do jihozápadní stěny kostelní lodi pod kruchtou, poblíže vstupu. V roce 1891 byla provedena generální oprava, při níž byly znovu přitesány pískovcové články.¹³⁵

5. 1. 2. Kostel Nanebevzetí Panny Marie

Byl původně farním kostelíkem městečka a jeho historie sahá až do raného středověku. První zpráva o něm pochází z roku 1361.¹³⁶ V roce 1393 kostel i se sousední

s Ukřižovaným, na břevnech nad hlavou nápis: „/NR/I“ s datem pondělí 13. 6. 1588. SLAVÍK, J. *Nápisy okresu Rychnov nad Kněžnou*. 2002. s. 155. Uloženo NPÚ územní odborné pracoviště v Josefově (strojopis).

¹²⁹ U hlavy a u nohou se nachází kříž s tabulkou: „/NR/I“, na pravé bočnici ve věnci je znak Trčků s monogramem: „IT/ZLO“ se štítem dvakrát děleným a v klenotu dva buvolí rohy prostrkané praporečky. Na levé bočnici se nachází znak Žerotínů s monogramem: „ITZZ“, erb ve štítě i klenotu se lvem. Další nápis: „LETHA PANIE 1588 W AUTEREY PO PAMATCZE PROMIENIENI PANA KRISTA / W DEWIET POLAVORLOGNICH HODIN NA STREDEY W NOCZY OD PANA BOHA / WSSEMOHAVCZYHO PROSTRZEDKEM SMRTI WIEKU SWEM MLADISTWEM A / DIETINSKEM S TOHOTO SWIETA POWOLAN GEST VROZENY PAN PAN JAN KA / REL TRCZKA Z LYPY SYN WLASTNI A NEYMLADSSY NEBOSSTIKA DOBRE A / SLAWNE PAMIETI VROZENEGO PANA PANA IAROSLAWA TRCZKY Z LYPY / PANA NA LEDCZY OPPOCZNIE A FRYMBURZCE BRZO PO SWIETA SGYTI / PANA OTCZE SWEHO NEYMILEYSSYHO, KDEREHOZTO DUSSY PAN BVOH / MILOSTIV BEYTI A WESELE Z MRTWEYCH WSTATI PRZYTI RACZ A / TUTO POCHOWAN GEST“ se nachází na ploše postranice víka. SLAVÍK, J. *Nápisy okresu Rychnov nad Kněžnou*. 2002. s. 156. Uloženo NPÚ územní odborné pracoviště v Josefově (strojopis).

¹³⁰ Kvádrová rakev s nápisovou tabulí v dolní části víka pod reliéfem krucifixu. Na nápisu při horním okraji desky stojí: „VROZENÁ A PANI IOHANN[K]A TRCZ/KOWA A Z ZIEROTINA“, dole je napsáno: „OBA XIX KAP. P / [WIM] ZE WYKVPITEL MVG ZIW GEST A Z[E] / IA WSTATI MAM A ZASE OBLECEN / [W KV]ZI ME VZRYM BOHA KTEREHO / OCZI ME SPATRY A NE GINI LETA / 1596“. SLAVÍK, J. *Nápisy okresu Rychnov nad Kněžnou*. 2002. s. 157. Uloženo NPÚ územní odborné pracoviště v Josefově (strojopis).

¹³¹ Na levé bočnici cínové rakve se nachází znak Trčků, na postranici víka je nápis: „LETHA PANIE MDCI VROZENI PAN KRISTOF JAROSLAW TRZKA / Z LIPPY NA FRIMBURCE OPOCZNIE A CERNIKOWICICH NEYWISSI / NAD GEDNIM PLUKEM REITHARUW ARKABVZARVW / W ZEMI VHERSKE W BITWIE V BIELEHRADV [---] / POTOM 12 DNE TEHOZ MIESICZE ZIWOT SWUG DOKONAL GEST [---] EW [---] / SEM NA ZAMEK SWUG OPPOCZEN 14 DNE NOVEMBRIS [---] ODPOCZIWA: [---] / NA PAN BVOH RACZ GEHO DUSSI MILOSTIW BEITI [---] / W GICH PRZIGITI. AMEN“. V erbu je dvakrát dělený štít, v klenotu dva buvolí rohy prostrkané praporečky s datem pátek 12. října 1601. SLAVÍK, J. *Nápisy okresu Rychnov nad Kněžnou*. 2002. s. 159. Uloženo NPÚ územní odborné pracoviště v Josefově (strojopis).

¹³² RATHOUSKÝ, V. – LIKOVSKÝ, Z. *Opočno 1066 – 2000*. Praha, 2006. s. 89. ISBN 80-86576-20-5.

¹³³ RATHOUSKÝ, V. – LIKOVSKÝ, Z. *Opočno 1066 - 2000*. Praha, 2006. s. 93-94. ISBN 80-86576-20-5.

¹³⁴ Náhrobek Sidonie a Felicitas, dcer Karla Maxe Clannera von Engelshofen z pískovce, zdobený po obvodě linkou kartuše a dole je umístěn erb, který má na štítě šíp překrytý břevnem pokosem a v klenotu mužskou postavu oděnou v brnění se šípem v ruce. Na náhrobku je nápis: „BINO VIRGINEUM DECUS / TUTIUS QVIESCIT. / NEMPE / SIDONIA AETAT: XV: OB. 1725 / FELICITAS AETAT: V. OB. 1727 / SORORES VERAeqVE FILIAE / PRAE: AC: GEN: DNI CAROLI: MAX: / CLANNER DE ENGELSHOFFEN / OFI: COLLOR: DOMINORVM / REGENTIS OPPOCZNAE METITISIMI / DIC VIATOR / SAXO HOC CODUNTVR CORPORA / CAE^oLO ANIMAE“. SLAVÍK, J. *Nápisy okresu Rychnov nad Kněžnou*. s. 163. 2002. Uloženo NPÚ územní odborné pracoviště v Josefově (strojopis).

¹³⁵ RATHOUSKÝ, V. – LIKOVSKÝ, Z. *Opočno 1066 - 2000*. Praha, 2006. s. 93-94. ISBN 80-86576-20-5.

¹³⁶ SLAVÍK, J. Dva renesanční kostely z Opočenska. In *Orlické hory a Podorlicko* 9. Rychnov nad Kněžnou, 1999, s. 73- 85. ISBN 80-86076-19-9.

farou vyhořel a nově byl postaven opět dřevěný, nacházející se na vnější straně obvodu podzámeckého městečka.¹³⁷ Roku 1809 započala přestavba hřbitovního kostela, kde také Rudolf Josef ml. kníže Colloredo-Mannsfeld nechal zbudovat hrobku pro svůj rod.¹³⁸

Kostel má dispozici s dlouhou lodí a nepravidelným presbytářem, v obvodových stěnách pět párů vysokých úzkých oken s půlkruhovými záklenky. Hlavní římsa s profilem oblounu, který je mezi dvěma deskami, je zaklenuta valenou klenbou na pilířích a výsečemi. Původní je i krov středověké klasové konstrukce s výztužným vazníkem. Kostel je vyzděn z lomové opuky. Dochovaly se i původní kletované venkovní omítky včetně maltového křížku ve východním průčelí, takže lze určit polohu zazděných oken lodí a presbytáře. V sakristii se dochovala i původní úprava soklu z hrubé nebarvené omítky. Střechy kostela jsou dodnes pokryty šindelem. Na západním průčelí jsou zachovány stopy zazděného vstupního portálu s trojúhelným tympanonem, půlkruhového okna s rytou šambránou a dvou zazděných postranních obdélných oken.¹³⁹

Colloredovská úprava z let 1809-1810 se do podoby kostelíka zapsala vložením nové tribuny, přístavbou sakristie a vestavbou rozsáhlé krypty, kvůli níž musela být zdvižena podlaha kostela. V té době byl zazděn východní pár oken lodí. Zcela bylo přestavěno západní průčelí, řešené nově systémem postranních pilastrů, kladí a nízkého trojúhelného štítu se dvěma portály a colloredovským erbem ve středu. V mramorových deskách nadpraží portálů jsou vyryty zlatý nápis: „*DILECTIS PATRIBUS/RUDOLPHUSII*“ a datum „*MDCCCXII*“. Mezi presbytář a ohradní zeď byla na východě vklíněna sakristie přístupná ze závěru stuhovým portálem s dvoukřídlými dveřmi a zvenčí obdobným portálem s železnými kovanými dveřmi a s bohatě zdobeným podložením klepadla, prosekávanými výplněmi, puklicemi a tordovanou lištou, kopírující obvod původního sedlového portálu.¹⁴⁰

Na hlavním oltáři je zachycena kopie obrazu Čenstochovské¹⁴¹ Matky boží. Tento oltář byl i s kazatelnou a bočními oltáři¹⁴² ve třicátých letech devatenáctého století vyzdoben

¹³⁷ LÍBAL, D. – KUKLÍKOVÁ, L. *Opočno stavebně historický průzkum*. Praha, 1972. Uloženo na MÚ v Opočně, odbor stavební (strojopis).

¹³⁸ RATHOUSKÝ, V. – LIKOVSKÝ, Z. *Opočno 1066 - 2000*. Praha, 2006. s. 57. ISBN 80-86576-20-5.

¹³⁹ SLAVÍK, J. Dva renesanční kostely z Opočenska. In *Orlické hory a Podorlicko* 9. Rychnov nad Kněžnou, 1999, s. 73-85. ISBN 80-86076-19-9.

¹⁴⁰ SLAVÍK, J. Dva renesanční kostely z Opočenska. In *Orlické hory a Podorlicko* 9. Rychnov nad Kněžnou, 1999, s. 73-85. ISBN 80-86076-19-9.

¹⁴¹ Panna Maria uctívána hlavně v Polsku, obraz byzantské Hodegetrie, která má určité legendické vazby k Moravě. ROYT, J. *Obraz a kult v Čechách v 17. a 18. století*. Praha, 1999. s. 201. ISBN 80-7184-662-7.

¹⁴² Vpravo na epištolní straně od hlavního oltáře je oltář s uměleckým obrazem umírajícího sv. Josefa, posvěcený 1768. Na evangelijní straně je oltář s uměleckým zobrazením Zmrtvýchvstání Krista, posvěcený 1768. Městská knihovna v Opočně. Kopie pamětní knihy fary v Opočně z r. 1835. II. díl, s. 187.

na příkaz Rudolfa Colloredo-Mannsfeld a bylo sem opatřeno tabernákulum.¹⁴³ Pod kůrem se ve stěnách nalézají náhrobky¹⁴⁴ šlechtických příslušníků trčkovského a colloredovského dvora.

V rodinné hrobce Colloredo-Mannsfeld jsou pohřbeni např. kníže Rudolf Colloredo, Gabriela, rozená hraběnka ze Starhembergu, kníže František Gundakar Colloredo-Mannsfeld, hrabě Jeroným Colloredo, hrabě Josef Maria Colloredo, hrabě Jeroným Colloredo-Mannsfeld, kníže Rudolf Colloredo-Mannsfeld, kníže František de Paula Colloredo-Mannsfeld aj.¹⁴⁵

Opravy zařízení a nová výmalba byly pořízeny v letech 1834-1835. Poslední zásahy do podoby kostelíka byly v roce 1880, kdy do rozšířených oken presbytáře byly osazeny vitráže.¹⁴⁶

Zajímavostí je pomník přimknutý k levé straně kostela. Je zde uložen Wenzel Markowsky, sluha Rudolfa Colloredo Mannsfeld, který se od svého pána nechtěl odloučit ani po smrti, nemohl být však pohřben v rodové hrobce. Zemřel v roce 1785.

Kolem kostela se rozprostírá starý hřbitov, jehož náhrobky¹⁴⁷ jsou datovány až do sedmnáctého století. V koutě hřbitova stojí masivní hranolová stavba zvonice. Jedná se o renesanční stavbu vybudovanou v roce 1596.¹⁴⁸ Zvonice je vyzděná z lomového kamene a má hladce omítnuté stěny. Na severozápadní straně do ulice je prolomen nově upravený pravoúhlý vstup a nad ním jsou ve spodní třetině na všech čtyřech stranách obdélné střílny. Druhé patro osvětlují velká, polokruhově zaklenutá okna bez ostění, nejvyšší patro má hladká,

¹⁴³ Městská knihovna v Opočně. Kopie pamětní knihy fary v Opočně z r. 1835. II. díl, s. 186.

¹⁴⁴ V západní stěně je náhrobník se znaky Kristova umučení a erbem ptáka v srdci s nápisem: „*Pod stinem st/romu žiwota/ odpocziwání užiwa/Vrozený pán Jan Carel/Phillipi, panství opoczenskeho za/sloužily hegt/man, zde pohrz/ben Léta Pánie/ 1707 dne 20. Septem/bris, wieku svýho 65 let//*“. Jižně od tohoto je náhrobek s dvěma erby v horní části, v pravém erbu jsou tři květy, v levém kotva s provazem, ve střední části s hladkou deskou a nápisem v dolní části: „*Letha MDCLXXI:XII:/Maji umrzela Vrozena Pani/Dorothea Estera Clemen/sova, rozena Markovska/ze Swagkowa Gest Tuto/pohrz/bena//*“. V severní straně jsou ve výklenku dva dětské náhrobky s nápisy z části nečitelnými, levý náhrobek má v nice reliéf dítěte s erbem gryfa a křídly v klenotu u pravé nohy. SLAVÍK, J. Dva renesanční kostely z Opočenska. In *Orlické hory a Podorlicko* 9. Rychnov nad Kněžnou, 1999, s. 73-85. ISBN 80-86076-19-9.

¹⁴⁵ Městská knihovna v Opočně. Kopie pamětní knihy fary v Opočně z r. 1835. II. díl, s. 197-200.

¹⁴⁶ SLAVÍK, J. Dva renesanční kostely z Opočenska. In *Orlické hory a Podorlicko* 9. Rychnov nad Kněžnou, 1999, s. 73-85. ISBN 80-86076-19-9.

¹⁴⁷ Jeden z náhrobků místního hřbitova pocházející z roku 1629 byl vyroben z šedého pískovce. Po obvodě má nápis: „*Letha 1629 We czt /wrtek Po [---] au Slowutn [---] / [---] / [---]jeho Wieku sweho 9½ [---]*“. *Ve dvou odstavcích v horní a střední části plochy je napsáno: „[---] / [---] / [---] / [---] / [---] / [---] / [---] / [---], W kapitole XIII / Kratczy gsau dnowe Czlowe / ka [...] ze[.] M[---] / [---]ge[.]Josazy os[...]/[---] a gęho Soud / [---] / nemo/hau*“. SLAVÍK, J. *Nápisy okresu Rychnov nad Kněžnou*. s. 160. 2000. Uloženo NPÚ územní odborné pracoviště v Josefově (strojopis).

¹⁴⁸ Na východní straně zvonice, pod hlavní římsou, se nachází nápis: „*SIMIN DE PARET 1596*“. SLAVÍK, J. *Nápisy okresu Rychnov nad Kněžnou*. 2002. s. 158. Uloženo NPÚ územní odborné pracoviště v Josefově (strojopis).

obdélná okénka. Nad římsou je mohutná barokní cibule krytá šindelem a završená makovicí s lucernou.¹⁴⁹ Ve dvou osách zvonové stolice jsou dnes zavěšeny zvony Václav a Ondřej.¹⁵⁰

5. 1. 3. Kapucínský klášter s kostelem Narození Páně

Roku 1637 se provinciál kapucínského¹⁵¹ řádu Marin Freibergensis obrátil na hraběte Ludvíka Colloredo z Walsee s prosbou o přispění na výstavbu konventu v Opočně. Hrabě se úkolu ochotně ujal a tak byl roku 1674 položen základní kámen k této stavbě. Stavbu, která probíhala v letech 1676-1678, vedl architekt P. Bruno z Českých Budějovic a účastnil se také vlašský stavitel Bernardo Minelli.¹⁵²

V roce 1733 postihl konvent i s klášterem velký požár, kdy se zřítla kostelní klenba, a objekt musel být obnoven. Obnova byla dokončena roku 1735.¹⁵³ Roku 1761 byla ke kostelu přistavěna křížová chodba a zahájena stavba kaple Bolestné Matky Boží. O dva roky později byl dostavěn přístavek, nazývaný kostelíkem Bolestné Matky Boží nebo kostelík Křížové cesty.¹⁵⁴

Jedná se o obdélnou jednolodní stavbu s užším pravoúhlým presbyteriem, přílehlými ochozy a kaplí sv. Kříže, která je situována při levém boku v linii uličního průčelí. Průčelí kostela je prosté, nenáročné. Vchod zaujímá několika stupni přístupný obdélný vstup s kamennou profilovanou šambránou s ušima a kapkami. V nadpraží, pod segmentově vypjatým frontonem, je vytesaný alianční erb. Nad hlavním vstupem v patře je zřízeno slepé segmentově zaklenuté okno s barokní freskou Narození Páně a po jeho stranách jsou dvě pravoúhlá okna bez šambrán. Nad hlavní římsou je vztyčen římsovaný trojúhelný štít se dvěma podvojnými sduženými okénky po stranách a velkým rytým křížem uprostřed. Hlavní

¹⁴⁹ LÍBAL, D. – KUKLÍKOVÁ, L. *Opočno stavebně historický průzkum*. Praha, 1972. Uloženo na MÚ v Opočně, odbor stavební (strojopis).

¹⁵⁰ Zvon Václav pochází z roku 1545 a nachází se na něm nápis: „*Leta Panie MDXXXV tento zwon gest slit ke czti chwale Panu Buohu skrz Waczlava fararze, konwarze Myesstienina v Miestie Hradczy Kralowe nad Labemna Wopoczen*“. Druhý zvon Ondřej je z roku 1510 s nápisem: „*hec campana fuza est in laudem dei omnipotentis annium sanctorum. Ad comunitatem oppoczien ad laudem sancti Andree appli dorno dvi MCCCCCX*“. SOKA Rychnov nad Kněžnou. Pamětní budovy, zvony 1817-1886. sign. 28, inv. č. 1364, kart. 336.

¹⁵¹ Kapucíni byli přísným, žebravým řádem, který vznikl v 16. století v Itálii. Tento řád byl zaměřen na kazatelskou činnost, misie a duchovní správu. Do Čech byli uvedeni mezi lety 1599-1600. Konventy i kostely jsou typizované, prosté, většinou se jedná o stavby jednolodní, bez věže, s trojúhelným štítem v průčelí. Kněží i laičtí bratři nosí vous a hnědý hábit s kapucí, bílé provazové cingulum s růžencem. BLAŽÍČEK, O. – KROPÁČEK, J. *Slovník pojmů z dějin umění*. s. 96. Brno, 1991. ISBN 80-207-0246-6.

¹⁵² VLČEK, P. – SOMMER, P. – FOLTÝN, D. *Encyklopedie českých klášterů*. Praha, 1997. s. 41. ISBN 80-85983-17-6.

¹⁵³ LÍBAL, D. – KUKLÍKOVÁ, L. *Opočno stavebně historický průzkum*. Praha, 1972. Uloženo na MÚ v Opočně, odbor stavební (strojopis).

¹⁵⁴ RATHOUSKÝ, V. – LIKOVSKÝ, Z. *Opočno 1066 - 2000*. Praha, 2006. s. 48-49. ISBN 80-86576-20-5.

průčelí rozšiřují po obou stranách úzká křídélka ochozů prolomená po jednom hladkém vstupu s nikou v nadpraží a završená štítové střechy.¹⁵⁵

Lod' i presbyterium jsou zaklenuty polokruhovou valenou klenbou prolomenou trojbokými výsečemi. Členění bočních stěn lodí ovládá motiv slepých arkád, který je otevřený na jihozápadní straně do plackově klenutého prostoru kaple Panny Marie, jež je součástí jinak plochostropé kvadratury. Přilehlá kaple sv. Kříže je koncipována ve formě čtyřkřídlého plochostropého ambitu s přičleněnou apsidou na straně jihovýchodní. V interiéru, kde se projevují stopy pozdějších klasicistních úprav, se dochovaly kvalitní rokokové nástěnné malby. Jednoduchý exteriér ovládá kvalitní segmentově klenutý pozdně barokní vstupní portálek, po jehož stranách je po jednom obdélném okně bez šambrány. Mezi pravou osou a vstupem byl dodatečně vsazen reliéf Kristova zjevení.¹⁵⁶

Zařízení kostela pochází z osmnáctého století. Hlavní oltář je doplněn deskou, která představuje Narození Páně. Na tomto obraze je zároveň vypodobněn hrabě Ludvík Colloredo a jeho manželka Marie Eleonora Zuzana, rozená ze Sinzerdorfu předávající do rukou zrozeného Spasitele své založené dílo. Jejich jediná dcera Marie Antonie stojí zde se sepjatýma rukama v popředí oltáře. Boční oltáře kostela jsou svatého archanděla Rafaela, svatého otce Františka Serafinského, oltář se sochou svatého Jana Nepomuckého, oltář s obrazem svatého Sebastiana a loretánská kaple. Pod touto loretánskou kaplí je hrobka, v níž jsou pohřbeni např. hrabě Ludvík Colloredo, komtesa Františka Colloredo, hrabě Ferdinand Colloredo, hraběnka Anna Kollowratová-Liebštejnská, rozená Colloredo.¹⁵⁷

Chodba, která spojuje konvent s průčelní stěnou, vede po levém boku kostela. Vlevo od kostela, silně odsazeny od průčelí, jsou situovány konventní budovy uzavírající čtvercový dvůr. Pravé křídlo, které se nachází u kostela, zastupuje jen ambitová chodba. V zadním křídle sousedila hranolová stavba lavatoria, která byla v přízemí doplněná ještě přístavkem dřevníků. Patro, v části trojtraktové, bylo určeno pro cely.¹⁵⁸ Jednopatrové budovy kolem rajského dvora byly postaveny podle řadových schémat bez vyšších estetických cílů. Ozvlášťujícím prvkem celého objektu je studna uprostřed rajského dvora.¹⁵⁹

¹⁵⁵ LÍBAL, D. – KUKLÍKOVÁ, L. *Opočno stavebně historický průzkum*. Praha, 1972. Uloženo na MÚ v Opočně, odbor stavební (strojopis).

¹⁵⁶ LÍBAL, D. – KUKLÍKOVÁ, L. *Opočno stavebně historický průzkum*. Praha, 1972. Uloženo na MÚ v Opočně, odbor stavební (strojopis).

¹⁵⁷ Městská knihovna v Opočně. Kopie pamětní knihy fary v Opočně z r. 1835. II. díl, s. 223-224.

¹⁵⁸ VLČEK, P. – SOMMER, P. – FOLTÝN, D. *Encyklopedie českých klášterů*. Praha, 1997. s. 403. ISBN 80-85983-17-6.

¹⁵⁹ SLAVÍK, J. Církevní architektura v Podorlicku. In MACH, J. (ed.). *Křesťanství v Podorlicku*. Dobruška – Rychnov nad Kněžnou, 2000, s. 188. ISBN 80-901757-7-5.

5. 1. 4. Socha svatého Jana Nepomuckého

Na dnešním Trčkově náměstí byla roku 1729 nákladem Rudolfa Josefa st. Colloredo, hraběte z Wallsee a jeho manželky Gabriely, rozené ze Starhembergu postavena pískovcová socha s personifikací Pomluvy. Socha je dílem Františka Pacáka.¹⁶⁰

Na šestiboké dvoustupňové základně spočívá trojboká ořímsovaná podvěž s bočními volutovými křídly členěná vpadlinami s rytými votivními nápisy. Na čelní straně je alianční erb Rudolfa Colloreda, hraběte z Wallsee a jeho manželky Gabriely, rozené ze Starhembergu. Na podnoží na oblačné základně je jemně tesaná skupina znázorňující světce v nadživotní velikosti, oděného v kanovnické roucho, s personifikací Pomluvy u nohou. Výjev doplňuje dvojice andílků s atributy. Sousoší chrání ořímsované kamenné balustrové zábradlí.¹⁶¹

Na čelní straně soklu pod aliančním erbem je napsáno: „*AVIS RVDOLPHI A^a VALSE/ET LEO GABRIELAE A^a STAR/HBERCK MARTYRI BE/ ATO SE SVBSTERNVNT*“. Na severní stěně můžeme číst: „*TVVS VBIQVE / SEMPER QVE / FIDELIS CLI/ENS / RUDOLPHUS DE ET IN COLLOREDO S. R. I. COMES / DE VALSE TITULUS PLN: / DOMINUS IN OPOCZNO/ET CET*“. Další nápis je i na jihovýchodní stěně soklu: „*TIBI DIVO IOAN / NI NEPOMVCE / NO SVB ANNO / CANONIZATIONIS/POSVIT*“. Na obrubě reliéfu Pomluvy se nachází: „*CONSIDRAT PECCATOR IUSTUM : ET ODAERIT : MORTIFICARE: / RUM*“.¹⁶²

5. 1. 5. Socha svatého Floriána

Naproti soše sv. Jana Nepomuckého byla roku 1734 umístěna pískovcová socha svatého Floriána, kterou na příkaz hraběte Rudolfa Josefa st. Colloredo z Wallsee zhotovil Jiří František Pacák.¹⁶³ Toto dílo bylo postaveno jako výraz díků za záchranu města před ohněm, který byl založen v roce 1733, jako výraz kacířské zášti po potlačené rebelii.¹⁶⁴

Na šestiboké dvoustupňové základně spočívá trojboká ořímsovaná podnož s bočními volutovými křídly členěná vpadlinami s rytými votivními nápisy. Na čelní straně se nachází alianční erb Rudolfa Colloreda, hraběte z Wallsee a jeho manželky Gabriely, rozené ze

¹⁶⁰ RATHOUSKÝ, V. – LIKOVSKÝ, Z. *Opočno 1068 - 2000*. Praha, 2006. s. 42. ISBN 80-86576-20-5.

¹⁶¹ LÍBAL, D. – KUKLÍKOVÁ, L. *Opočno stavebně historický průzkum*. Praha, 1972. Uloženo na MÚ v Opočně, odbor stavební (strojopis).

¹⁶² SLAVÍK, J. *Nápisy okresu Rychnov nad Kněžnou*. 2002. s. 164. Uloženo NPÚ územní odborné pracoviště v Josefově (strojopis).

¹⁶³ RATHOUSKÝ, V. – LIKOVSKÝ, Z. *Opočno 1068 - 2000*. Praha, 2006. s. 43. ISBN 80-86576-20-5.

¹⁶⁴ KOŘÁN, I. Barok pod Orlickými horami. In *Orlické hory a Podorlicko* 3. Rychnov nad Kněžnou, 1970. s. 117.

Starhembergu. Na podnoží na oblačné základně nad reliéfním výjevem, který znázorňuje požár Opočna, je umístěna nadživotní plastika svatého Floriána. Plastika je zachycená v pokleku na pravé noze. Postava disponovaná v esovité křivce je oděna v mírně rozevlátou draperii sepnutou na levém rameni. Levá ruka třímá praporec, pravá ruka je pozdvižena v žehnajícím gestu. U nohou světce se nacházejí tři drobné postavičky andílků, z nichž střední drží vědro s vodou, jehož obsah vylévá na hořící město. Sousoší chrání římsované kamenné balustrové zábradlí.¹⁶⁵ Socha byla v roce 1829 na příkaz knížete Rudolfa Colloredo–Mansfeld opravena a vyšrafirována.¹⁶⁶

Na čelní straně soklu v kartuši je zobrazen alianční erb a pod ním se nachází nápis: „*ItA SVSPIRAt ORAIqVE / EXCELLENtISSMIS / DNUS D RUDOLPHUS ROMEO[.] / [. ...] U S. R. I. COMES DE WALSE / DE [---] III YNASTA:*“. Na jižní straně soklu je vytesáno: „*DNE TVo VoTUM HoC / FLORIANE / Krvavit HONORI*“. Západní strana nese nápis: „*HANC tU [U]RBEM A / NOWIJS/DIVE/TUERE FOCIS*“. Po stranách sochy dva andílci drží listiny s nápisy na jihu: „*NON [...]/ BUREI IS ET / FLAMMA NON ARDEBIT ITHE[.....]*“ a na severu: „*QVONIAM PRO: / BASTI NOS DEUS: / IGNE NOS EXAMINASTI/ PsASIXVErX*“.¹⁶⁷

5. 1. 6. Socha svatého Jana Nepomuckého

Tato socha byla postavena v roce 1709 nákladem neznámého dobrodince a byla umístěna na dnešním Kupkově náměstí u tehdejších masných krámů. Roku 1889 byla socha přestěhována k domu doktora, spisovatele a národního buditele Filipa Stanislava Kodyma.¹⁶⁸ Jedná se o podživotní plastiku světce, který je zachycen v tradičním ikonografickém pojetí. Plastika spočívá na hranolové ořímsované podnoží členěné vpadlinami.¹⁶⁹ Na čelní straně se nachází nápis: „*DIVE IOHANNES NE/POMVCENE NOLIME CONFVDERE / QVIATVS SVM/EGO: PSALMO 118 / DEJZ ABYCH W HA/NBV NEPRZISSEL / O POSMECHV NICZ / NESLISSEL SWATI/ IENE NEPOMVCSKI / CHRAN CZEST MAV / NYNÍ WZDYCZKI /*

¹⁶⁵ LÍBAL, D. – KUKLÍKOVÁ, L. *Opočno stavebně historický průzkum*. Praha, 1972. Uloženo na MÚ v Opočně, odbor stavební (strojopis).

¹⁶⁶ Městská knihovna v Opočně. Kopie pamětní knihy fary v Opočně z r. 1835. II. díl, s. 229

¹⁶⁷ SLAVÍK, J. *Nápisy okresu Rychnov nad Kněžnou*. 2002. s. 165. Uloženo NPÚ územní odborné pracoviště v Josefově (strojopis).

¹⁶⁸ RATHOUSKÝ, V. – LIKOVSKÝ, Z. *Opočno 1068 - 2000*. Praha, 2006. s. 38. ISBN 80-86576-20-5.

¹⁶⁹ LÍBAL, D. – KUKLÍKOVÁ, L. *Opočno stavebně historický průzkum*. Praha, 1972. Uloženo na MÚ v Opočně, odbor stavební (strojopis).

NEBO TWVG GSEM GA“. Na obvodu rámce se nachází letopočet: „1/7/0/9“ a monogram: „FF“. Na vrcholu kříže ve světcových rukách se nachází zkratka: „IN/RI“.¹⁷⁰

5. 1. 7. Socha svatého Josefa

Tato socha se nachází v bezprostřední blízkosti kostela Nanebevzetí Panny Marie. Je zde ztvárněn svatý Josef, který v ruce drží Jezulátko a v druhé ruce svírá lilii. Letopočet na zadní straně svědčí o vzniku sochy v roce 1898. Na čelní straně je nápis: „*In memoriam mariti carissimi Josephi Colloredo Mannsfeld principis. Nati die 26. Febr. 1813. Dee die 22. Aprilis 1895. Vidva moesta fidei et amoris monventvm*“.

5. 1. 8. Sousoší Neposkvrněného početí Panny Marie

Socha se nachází na Kupkově náměstí a tvoří výraznou dominantu tohoto prostoru. Základy k tomuto sousoší byly položeny roku 1714 na příkaz Jeronýma, hraběte z Colloredo a smlouva na zhotovení tohoto díla byla uzavřena s italským sochařským mistrem Giovannim Battistou Bullou.¹⁷¹ Bulla se zavázal vytvořit sousoší z pískovce podle modelu mariánské sochy v Chlumci, avšak vyšší a mnohem krásnější. Toto dílo bylo dokončeno až v roce 1718.¹⁷² Téhož roku byl zde slavnostně vysvěcen morový sloup¹⁷³ na vrcholu se sochou Neposkvrněné Panny Marie a sochami světců.¹⁷⁴

Na osmiboké, konkávně vykrajované, dvoustupňové základně stojí masivní válcová ořímsovaná podnož, která je členěná čtyřmi polopilíři s nadživotními plastikami morových světců. Jsou zde plastiky sv. Rocha, Šebestiána, Karla Boromejského a Františka Xaverského. Na podnoži spočívá hranolový sokl s rytými votivními nápisy, na němž je vztyčen vysoký

¹⁷⁰ SLAVÍK, J. *Nápisy okresu Rychnov nad Kněžnou*. 2002. s. 162. Uloženo NPÚ územní odborné pracoviště v Josefově (strojopis).

¹⁷¹ Městská knihovna v Opočně. Kopie pamětní knihy fary v Opočně z r. 1835. II. díl, s. 229.

¹⁷² NEJEDLÝ, P. a kol. *Mariánské, trojiční a další světecké sloupy a pilíře v okrese Rychnov nad Kněžnou*. In *Zprávy památkové péče* 59, 1999, s. 56-57. ISBN 80-86234-04-5. ISSN 1210-5538.

¹⁷³ Tyto kamenné památníky jsou příznačné pro období baroka. Morové sloupy bývaly zřizovány po morových epidemiích, zpravidla v podobě sloupu se sochou Panny Marie někdy též s božskou Trojicí, později i se sv. Janem Nepomuckým na vrcholu, dole se sochami místních patronů – ochránců před morovou ranou. Často se vyskytuje nápis s prosbou o ochranu před válkou, ohněm nebo morem. BLAŽÍČEK, O. – KROPÁČEK, J. *Slovník pojmů z dějin umění*. Brno, 1991. s. 134. ISBN 80-207-0246-6.

¹⁷⁴ RATHOUSKÝ, V. – LIKOVSKÝ, Z. *Opočno 1068 - 2000*. Praha, 2006. s. 39. ISBN 80-86576-20-5.

korintský sloup s plastikou Immaculaty ve vrcholu. Celek chrání osmiboké kamenné zábradlí z balustrových kuželek s rohovými pilíři členěnými vpadlinami.¹⁷⁵

Nápisy se nachází na horní části postamentu. Na jihu je to: „*VENERATIONI: /DEI PARAE: /SINE LABE/LVEM/ARCENTIS:*“, na západní straně: „*COMES: / ATQVE: / DYNASTIAE/HVIATIS: / TOPARCHA*“, na severu je to nápis: „*POSVIT: / HIERONYMVS: / IN: / COLLOREDO*“ a na východní straně: „*IN HACCE: / STATVA: / PERENNIS: / ORATITVDINIS / TESSERAM*“.¹⁷⁶

5. 1. 9. Plastika na zdi kostela Narození Páně

Barokně upravená kamenná plastika se nachází na čelní fasádě. Znázorňuje Ježíše modlícího se k Otci svatému v Getsemanské zahradě, nalevo jsou tři spící apoštolové Jakub, Jan a Petr. V pozadí jsou vypodobněny dvě osoby, pravděpodobně se jedná o Jidáše a Piláta Pontského. Na plastice je patrný letopočet, který je připomínkou posledních úprav provedených v roce 1886.¹⁷⁷

5. 1. 10. Dům č. p. 141

Tento dům, nacházející se na Kupkově náměstí byl postaven v roce 1740. Stavba nese v čelní nise obraz Panny Marie Čenstochovské s Jezulátkem a v boční nise rokokovou sochu svatého Jana Nepomuckého.¹⁷⁸ Socha je umístěna na velké rybě, která je méně častým atributem spojovaným s tímto světcem.¹⁷⁹

5. 1. 11. Kříž jezuitských misionářů

Tento kříž byl původně dřevěný a byl vztyčen roku 1760. Původní kříž však zpuchřel a shnil, a tak byl na jeho místo vedle kostelní zdi u kostela Nejsvětější Trojice postaven kříž

¹⁷⁵ LÍBAL, D. – KUKLÍKOVÁ, L. *Opočno stavebně historický průzkum*. Praha, 1972. Uloženo na MÚ v Opočně, odbor stavební (strojopis).

¹⁷⁶ SLAVÍK, J. *Nápisy okresu Rychnov nad Kněžnou*. 2002. s. 162-163. Uloženo NPÚ územní odborné pracoviště v Josefově (strojopis).

¹⁷⁷ Kolektiv autorů. *Průvodce po opočenských památkách*. Opočno, 2009. s. 15.

¹⁷⁸ RATHOUSKÝ, V. – LIKOVSKÝ, Z. *Opočno 1068 - 2000*. Praha, 2006. s. 44. ISBN 80-86576-20-5.

¹⁷⁹ Tato symbolika je méně častá. Ryba znázorňuje symbol vody, ale i symbol mlčení, především je to symbol Krista. [cit. 2011-02-02] URL: <<http://www.muzeumkarlovamostu.cz/atributy-a-ctnosti/>> .

nový, kamenný s Ukřižováním a to roku 1833.¹⁸⁰ Na podstavci je nápis: „*Pojďtež ke mně všickni, kteříž pracujete, a obtíženi jste, a já vás občerstvím. MatXI.28.*“.

5. 1. 12. Socha svatého Jana Nepomuckého

Pískovcová socha, kterou nechal roku 1721 vybudovat na vlastní náklady opočenský primátor Jan Sochor, je umístěna v dnešní lokalitě „Podkostelí“. Ten samý rok byla socha vysvěcena přepyšsko-opočenským farářem Janem Jindřichem Jungem.¹⁸¹ Socha je vyobrazena v klasickém ikonografickém pojetí.

5. 1. 13. Kříž u Zlatého potoka

Za městem, u Zlatého potoka při cestě do nedalekých Semechnic, stojí pískovcový podstavec s křížem, který nechali v roce 1819 postavit vrchnostenský porybný Jan Just a zednický mistr Václav Zohorna.¹⁸² Na kříži se nachází nápis: „*Dokonáno jest*“. V zadní části je viditelný letopočet.

5. 1. 14. Kříž na městském hřbitově

Kříž zhotovený z kamene byl postaven v roce 1889, kdy byl při silnici do Dobrušky vysvěcen nový opočenský hřbitov.¹⁸³ Na kříži je nápis: „*JÁ JSEM VZKŘÍŠENÍ I ŽIVOT: kdo věří ve mne byt' i umřel, ŽIV BUDE. Jan II. kap. 25. v.*“.

5. 1. 15. Socha svatého Antonína Paduánského

Při cestě do Dobrušky byla roku 1750 zbudována nákladem Antonína Herziga, důchodního opočenského panství, socha sv. Antonína Paduánského.¹⁸⁴ Socha je doplněna dvěma archanděly a je vybudována z pískovce. Roku 1886 byla socha opravena a přenesena blíže ke vchodu do nového městského hřbitova. Další oprava proběhla roku 1939 a byla

¹⁸⁰ Městská knihovna v Opočně. Kopie pamětní knihy fary v Opočně z r. 1835. II. díl, s. 229.

¹⁸¹ RATHOUSKÝ, V. – LIKOVSKÝ, Z. *Opočno 1068 - 2000*. Praha, 2006. s. 40. ISBN 80-86576-20-5.

¹⁸² Městská knihovna v Opočně. Kopie pamětní knihy fary v Opočně z r. 1835. II. díl, s. 231

¹⁸³ RATHOUSKÝ, V. – LIKOVSKÝ, Z. *Opočno 1068 - 2000*. Praha, 2006. s. 86. ISBN 80-86576-20-5.

¹⁸⁴ Tamtéž, s. 46.

provedena sochařem K. Gabrielem.¹⁸⁵ Restaurování sochy proběhlo i koncem dvacátého století.

V kartuši na čelní stěně postamentu se nachází nápis: „*HanC DIve AntonI / StatVaM tIBI StVXIIt / honorans / serVVs perpetVo / Vota saCrata / Ferenc / Illustr. mi & EX: / cell mi D.D. RUDOL: / phI a COLLOREDO / S: R: I: ComItis & & /in Oppocz: Dominio / tune temporis Questor. / Antoni Ft. Hertzi*“. Na zadní straně je vytesáno: „*Mantis asIgnIs AntonI / DIve CorVs Cas / Vt neVters eX Vs sat / nVMerare qVeat / IstIs Vnt Testes sVa / qVot qVot per Dita qVe / :rVnt / ACCIpIVnt qVanDo / te paDVane rohany*“, u dolních rohů zadní kartuše je znázorněno datum: „17/50“.¹⁸⁶

5. 1. 16. Socha Panny Marie Svatohorské

Při silnici do Dobrušky byla roku 1741 postavena socha Panny Marie Svatohorské.¹⁸⁷ Panna Marie Svatohorská¹⁸⁸ drží v rukou Jezulátko a po stranách ji obklopují dva andělíčky. Socha byla pořízena vrchnostenským kontribučním písařem a současně měšťanem opočenským Františkem Bernbachttem. Je opatřena kamenným zábradlím.¹⁸⁹

Na soklu v dolní části je vytesáno: „*ECCE A TE GRANDES O VIRGO / MARIA FAVORES / EXPERTVS POSVI VOTA TRO / PHAEA TIBI / IOAnnES FRIDERICUS BERnBALK*“. Na odstupňovaném podstavci je nápis: „*TUNC TEMPORIS EXCELL: D: D: COMITIS DE/ET IN COLLOREDO DOMInii OPPOCZnEnSIS / CONTRIBUTiONiuM SCRIBA ET PUPILLARIS*“. Na bocích volut je na východní straně: „*ETS[...]/ DE SACRA ·RATV / LETVR I[...]INE / TAnT [---] / VIRGINIS [F]ELIX / AVSTRIA [..]·TA P Sin [---] / [---] J*“ a na straně západní: „*NOTIUR / ET FINI TVA MvnI / [.]ICE TI·VIRGO / GRANDIS ET HIS / TERIS / CO·STET VBI/QVE FAVOR*“. Zezadu sochy je další nápis: „*AT TAMEN/ET RECOLVNT REQVIONES / QVAE OVE PRVPI NOVAE / Q VAS REPLET DONIS VIRGO / BEATA SVIS*“ a na podstavcích volut z čela jsou nápisy: „*kdo mnie sobie / przipomene*“ a „*S otce nasseho / at' spomene*“.¹⁹⁰

¹⁸⁵ Městská knihovna v Opočně. Kopie pamětní knihy fary v Opočně z r. 1835. II. díl, s. 232

¹⁸⁶ SLAVÍK, J. *Nápisy okresu Rychnov nad Kněžnou*. 2002. s. 167. Uloženo NPÚ územní odborné pracoviště v Josefově (strojopis).

¹⁸⁷ RATHOUSKÝ, V. – LIKOVSKÝ, Z. *Opočno 1068 - 2000*. Praha, 2006. s. 44. ISBN 80-86576-20-5.

¹⁸⁸ Panna Maria Svatohorská je jedním z nejznámějších mariánských vyobrazení, které je spojováno s Arnoštem z Pardubic. ROYT, J. *Obraz a kult v Čechách 17. a 18. století*. Praha, 1999. s. 75. ISBN 80-7184-662-7.

¹⁸⁹ Městská knihovna v Opočně. Kopie pamětní knihy fary v Opočně z r. 1835. II. díl, s. 232.

¹⁹⁰ SLAVÍK, J. *Nápisy okresu Rychnov nad Kněžnou*. 2002. s. 166. Uloženo NPÚ územní odborné pracoviště v Josefově (strojopis).

5. 1. 17. Socha svatého Jana Křtitele

Vpravo od pěšiny do vsi Pohoří je v polích kamenná socha sv. Jana Křtitele, která byla zřízena poslední vůlí Jana Šolína, měšťana a hokynáře v roce 1849. Socha byla vysvěcena téhož roku Josefem Raškem. Na soše je nápis: „*A jméno jeho bylo Jan. – Jos I – Jan a Anna Šolínovský, manželé, kteří tuto stavbu dali vystaviti 1849*“.¹⁹¹ Socha je ztvárněna v klasickém ikonografickém pojetí s beránkem.

5. 1. 18. Kamenný kříž v Pohořské ulici

Za tehdejším kamenným mostem v dnešní Pohořské ulici nechal opočenský měšťan Josef Baše postavit roku 1802 kamenný kříž.¹⁹² Na přední straně kříže se nachází nápisy, které jsou v dnešní době již nečitelné. Na zadní části je nápis: „*Tento svatý kříž obnoviti nechali Jan Tomek a Anna Svítlová 1870*“.

5. 1. 19. Kamenný kříž na rozcestí

Na rozcestí, do Přepych a Třebechovic pod Orebem, byl roku 1814 postaven pískovcový podstavec s křížem s Ukřižovaným.¹⁹³

5. 1. 20. Památník vojákům z bitvy v Aspernu

Původně byl na místě pomníku v dnešní ulici Na Olivě dřevěný kříž, který z vlasteneckých pohnutek a na památku vojáků raněných a zde pochovaných nechal postavit kníže Rudolf Josef ml. Colloredo-Mannsfeld v roce 1809.¹⁹⁴ Tito rakouští vojáci, ranění v květnu 1809, byli ošetřováni na opočenském zámku. Asi tři sta jich zemřelo a bylo zde pochováno. V roce 1890 byl kříž nahrazen kamenným pomníkem.¹⁹⁵ Na čelní straně je nápis: „*K upomínce na zde odpočívající rakouské vojíny z války 1866*“, po pravé straně se píše: „*S přispěním šlechtných dárců zbudováno jenotou vojenských vysloužilců Opočně 1890*“.

¹⁹¹ Městská knihovna v Opočně. Kopie pamětní knihy fary v Opočně z r. 1835. II. díl, s. 234.

¹⁹² RATHOUSKÝ, V. – LIKOVSKÝ, Z. *Opočno 1068 - 2000*. Praha, 2006. s. 56. ISBN 80-86576-20-5.

¹⁹³ Městská knihovna v Opočně. Kopie pamětní knihy fary v Opočně z r. 1835. II. díl, s. 231.

¹⁹⁴ Tamtéž, s. 233.

¹⁹⁵ RATHOUSKÝ, V. – LIKOVSKÝ, Z. *Opočno 1066 - 2000*. Praha, 2006. s. 57. ISBN 80-86576-20-5.

5. 1. 21. Kamenný kříž v Čánce

Tento pískovcový kříž byl postaven na návsi roku 1879. Na čelní straně jsou nahoře nápis: „*Dokonáno jest*“ a ve spodní části „*Pojďtěž ke mně všickni, kteříž pracujete, a obtíženi jste, a já vás občerstvím. MatXI.28.*“. V zadní části kříže je napsáno: „*Kříž tento ke cti a chvále Boží postaven jest 12. září 1879. Obnoveno r. 1911*“. Kříž znázorňuje Ukřižování a pod ním se nachází dvě sochy svatých.

5. 1. 22. Kaple Nanebevzetí Panny Marie v Čánce

Stavba této kaple byla dokončena v roce 1887. První základ k dobrovolným pomocným sbírkám na stavbu byla náhrada občanům za ošetřování raněných vojáků v roce 1866 po válce rakousko-pruské v částce sta zlatých. Ostatní milodary občanů vyprosil a vedení účtu z ochoty vykonával pan Jan Holanec. Mimo toho darovali šlechtní dárci i mnoho předmětů do kapličky. Kaple byla vysvěcena na den Nanebevzetí Panny Marie dne patnáctého srpna 1887.¹⁹⁶ Na čelní straně kaple je vyobrazen letopočet: „*MDCCCLXXXVII*“. Nad letopočtem je znázorněna plastika Krista.

5. 1. 23. Kamenný kříž v Dobříkovci

Tento kříž s Ukřižováním byl pořízen nákladem místních občanů v roce 1861. Na přední straně na podstavci je napsáno: „*Kristus trpěl za nás vám pozustaviv příklad aby ste nesledovali šlepěj jeho. I. epištol. svat. Petra k. 2.*“. V dolní části podstavce se nachází nápis: „*Tento pomník lidského vykoupení postaviti občané zdejší k větší cti a chvále Boží k svému a svých potomků povzbuzení - roku 18 2/2 61.*“.

¹⁹⁶ SOkA Rychnov nad Kněžnou. Fond Ob. ú. Čánka okr. R. K., inv. č. 15-1/1, kniha. č. 256, kart. č. 32, Obec Čánka a Dobříkovec 1894.

5. 2. OBEC PŘEPYCHY

5. 2. 1. Kostel svatého Prokopa

Předchůdcem byla stavba, kterou roku 1361 nechali vystavět páni Mutina a jeho syn Sezema z Dobrušky. Za husitských válek byl kostel vypálen.¹⁹⁷ Počátky dnešní stavby lze spojit s datem 1506, vytesaným na evangelní straně presbytáře, který byl pořízen za Mikuláše Trčky z Lípy. Další obnovy se kostel dočkal v roce 1576 nákladem Viléma Trčky z Lípy.¹⁹⁸

Kostel má obdélnou loď se strmými štíty, na kterou se na východě připojuje pětiboký presbytář se sakristiemi po bocích, na severozápadním nároží věž a na západním průčelí schodišťová vížka a předsíňka. Svatostánek je vystavěn z lomového opukového zdiva, kde se nachází ojedinělé zlomky cihel. Cihly jsou použity ve štítech, římsách, špaletách a záklencích otvorů. Pozoruhodnou se jeví velká věž, která je přistavěná na neomítanou spáru k lodi kostela, jejíž hlavní římsa se na severní straně naopak jeví jako připojená k věži. Na dolní hraně věže, která mírně předstupuje, jsou na severní straně dva kamenné chrličce. Západní štít lodi je cihelný.¹⁹⁹ Pod druhou římsou štítu je v hrubé omítce proveden omalovaný nápis: „*LETA PANIE MDLXXIII*“.²⁰⁰

Kostelní loď je zaklenuta valenou klenbou s třemi páry nadokenních výsečí a zdobnou hřebínkovou sítí. Klenba spočívá na přízedních pilířích. Trojramenný kůr na čtyřech okosených pilířích je podklenut křížovými hřebínkovými klenbami, parapetní zídky bočních částí kůru jsou dole profilovány dvojím vyžlabením. Dnešní podoba střední části kostela pochází z roku 1872.²⁰¹ Hřebínkovou vyžlabenou klenbu má i presbytář, oddělený od loďe půlkruhovým vítězným obloukem. Jeho původní součástí je sanktuárium, na severní stěně kryté obrazem Ježíše Krista a kovanými dvířky s růžicí, kde se kříží diagonální pásy. Vnitřní stěny sanktuária jsou natřeny šedou barvou s červeným rámem a na zadní stěně je malba

¹⁹⁷ SOkA Rychnov nad Kněžnou. Sign. C-0248/2, Kopie Pamětní knihy fary církve římskokatolické Přepychy 1836. s. 41.

¹⁹⁸ SOkA Rychnov nad Kněžnou. Sign. C-0248/2, Kopie Pamětní knihy fary církve římskokatolické Přepychy 1836. s. 41.

¹⁹⁹ SLAVÍK, J. Dva renesanční kostely z Opočenska. In *Orlické hory a Podorlicko* 9. Rychnov nad Kněžnou, 1999, s. 73-85. ISBN 80-86076-19-9.

²⁰⁰ SOkA Rychnov nad Kněžnou. Sign. C-0248/2, Kopie Pamětní knihy fary církve římskokatolické Přepychy 1836. s. 42.

²⁰¹ SLAVÍK, J. Dva renesanční kostely z Opočenska. In *Orlické hory a Podorlicko* 9. Rychnov nad Kněžnou, 1999, s. 73-85. ISBN 80-86076-19-9.

z počátku šestnáctého století představující slunce nad měsíčním srpem s hvězdami. Touto malbou je pokryt i strop sanktuária.²⁰²

Barokní sakristie je zaklenuta neckovou klenbou s pětibokými výsečemi, do presbytáře směřuje obdélné okno v ostění s uchy a lištou s barokním okenním rámem a zasklením do šestihránků, vnější dveře sakristie jsou také barokní. Sakristie na severním boku je součástí původní stavby a má valenou klenbu se dvěma výsečemi a s přetínavými hřebínky. V západní straně je obdélný výklenek s okosenou hranou. Vysoko nad podlahou jsou ve východní a severní stěně umístěna okénka, ve východní části se zachovala železná okenice.²⁰³

Věž je v přízemí opatřena křížovou klenbou, patra jsou plochostropá, nadpraží střílnových okének a vstupu z krovu jsou vyskládána z břeven. V přízemí věže je od r. 1931 zřízen Boží hrob. Dnešní schodiště pochází z r. 1794.²⁰⁴ Zvony,²⁰⁵ jejichž počet se válečnými rekvizicemi snížil, se nacházejí ve čtvrtém patře věže. Okna zvonového patra byla zřízena roku 1827. Dnešní ukončení věže pochází z r. 1934, kdy byla nadezděna část s mohutnou kordónovou římskou nad parapetem ochozu, pořízeny nové hodiny a vztyčena bání s lucernou a makovicí, současně byl vyměněn krov lodi a presbytáře. Nynější krov vížky byl pořízen spolu s krovem věže roku 1923 a dnes je pokryt šindelem. Ve schodišťové vížce se na stěnách posledního patra, které jsou pročleněny odlehčovacími oblouky, nacházejí rudkové zápisy kostelníků z šestnáctého a sedmnáctého století.²⁰⁶

Součástí kostelního interiéru šestnáctého století byly náhrobky příslušníků místní šlechty, osazené v podlaze nad hrobkami. Dva po stranách vítězného oblouku, dva ve stěnách lodě pod kůrem²⁰⁷ a jeden v podvěží. Všechny náhrobky byly opatřeny minuskulními nápisy a některé jsou otřelé k nečitelnosti.²⁰⁸

²⁰² SLAVÍK, J. Dva renesanční kostely z Opočenska. In *Orlické hory a Podorlicko* 9. Rychnov nad Kněžnou, 1999, s. 73-85. ISBN 80-86076-19-9.

²⁰³ Tamtéž, s. 73-85.

²⁰⁴ Tamtéž, s. 73-85.

²⁰⁵ První zvon nese na jedné straně obraz sv. Matouše a na straně protilehlé obraz sv. Václava, na zvonu je nápis: „LETA PANIE M^oD^oXXXX^oV TENTO ZWON SLYT GEST KE CTI A CHWALE PANV BOHV Y WSSY: RZYSSY / NEBESKV SKRZ WACZLAWA KONWARZE FARARZE W HRADCY NAD LABEM OSADNIM DO PRZEPYCH“. Druhý zvon má znak Trčků a nápis: „Leta Panie MDLIII tento zwon gest slit ke czti a k chwale Panu Bohu wssemohuczimu skrze waczlawa konwarze we miestie Hradci nad Labem“. Třetí zvon s nápisem: „LETA PANIE MDLIX TENTO ZWON SLIT W HRADCZY SKRZE WACZ/LAWA FARARZE“, uvnitř zvonu se nachází graffiti: „Huic loco adderat Paulu Brandensis [---] / prope Prahám dictum supra Albiám [---]/[---] 1574“. Poslední zvon byl nově přelit 1782 a nese nápis: „Leta Panie 1623 Ja wolam hlasu swatyho Panu Bohu ke cti a k chwale gehu, darovan gest od Bartosse Franczka, Adama Waniczka, Mateige Pawlika, Waclawa Piksu za daryusa Posthumusa faraře, Tomasse rychtaře, Matiege Zmlhu, wšickni byli zemani“. SLAVÍK, J. *Nápisy okresu Rychnov nad Kněžnou*. 2002. s. 168, 237, 238, 241. Uloženo NPÚ územní odborné pracoviště v Josefově (strojopis).

²⁰⁶ SLAVÍK, J. Dva renesanční kostely z Opočenska. In *Orlické hory a Podorlicko* 9. Rychnov nad Kněžnou, 1999, s. 73-85. ISBN 80-86076-19-9.

²⁰⁷ Náhrobník Ludmily Podvinské z Lerojed, rozené Lipské z Lípy, manželky Jiříka Podvinského z Lerojed nese nápis po obvodě: „[---] / [--- boz]ii maudrosti [---umr]zela Urozena / [Pani Lu]dmi[la] pod /winska z luply P[---]

Vnitřním vybavením je hlavní oltář,²⁰⁹ který je umístěn na východ, s obrazem sv. Prokopa, zhotoven ze dřeva a po stranách s pozlacenými postavami sv. Václava a sv. Ludvíka. Oltář v kostele pochází z roku 1755. Kostel má čtyři malé boční oltáře pocházející z osmnáctého století. Na straně epištolní oltář Blahoslavené Panny Marie a sv. Jana Nepomuckého, na straně evangelijní sv. Antonína Paduánského a sv. Anny. Křtitelnice²¹⁰ byla ulita z cínu a je na ní znak rodu Trčků. Kazatelna je kamenná ve tvaru kalicha.²¹¹ Na čelní straně kostela nade dveřmi se nachází nápis: „*PánI CtnI a KrIstV WěrnI MVtlna I sIn Ieho staWěLI kostel tento k WětšI a stále sLáWě BožI*“.

5. 2. 2. Kamenný kříž u kostela

Původní kamenný kříž se dvěma postranními sochami sv. Jana a sv. Kateřiny byl postaven roku 1829 nákladem obyvatele Jana Chudého a jeho ctihodné manželky Kateřiny na přepychské vyvýšenině. Po smrti zakladatelů byly části kříže rozkradeny. Roku 1858 byl kříž opraven, chybějící části nahrazeny a dílo našlo nové místo u kostela.²¹² Na podstavci je nápis: „*Odstup ode mne, abych se chlubil leč v kříži Pána našeho Ježíše Krista. [...]*“.

J urozeného pan[a]“ a na desce: „*Jirzika pod / winske z lero / ged a tuto po / chowana gest*“ v dolní části náhrobníku, zbytek plochy vyplňuje erb. Náhrobník Jiříka Podvinského z Lerojed má v horních dvou třetinách erb a dole nápisovou desku: „*Gehozto du / ssy Pan Bůh / milostiw bud*“ na nápisu po obvodě se nachází: „*Leta M D [---] / [---] umrzel uroze/ny [Pan---] / [Podw]insky z lerogid [atut]o gest polozien*“. SLAVÍK, J. *Nápisy okresu Rychnov nad Kněžnou*. 2002. s. 238-241. Uloženo NPÚ územní odborné pracoviště v Josefově (strojopis).

²⁰⁸ SLAVÍK, J. Dva renesanční kostely z Opočenska. In *Orlické hory a Podorlicko* 9. Rychnov nad Kněžnou, 1999, s. 73-85. ISBN 80-86076-19-9.

²⁰⁹ Na zadní straně oltáře se nachází malba na dřevě a po celé ploše střední části se ve čtyřech odstavcích píše: „*Leta. 1.6.74. Tento otařz wyzd(w)izen gest Přzedně/ku cti a Slawe Bozi [---]e[.]t [... ..]duze/ od Sasech milich Jezysy a malim nakladem / Nakladem chud;;eho zadussy y s pomocy welikau / slowutneho muže Pana Jana Ssprinkara / Toho czasu Panstwi Opoczenskeho Purkrabiho /“.* „*Za panowani Wys[occe Ur]joze[ne]h[o Pana Lud] / wika Collored[o] hraběte z [W]alsu / za spraly Urozeny(ho) Pana E[no]cha C[le]me[nta] / Wratislawskiego ze zmole toho czasu hagtmana / za fararze Jirziho Ignaciusa Neuman[a z Litomyssle] /“.* „*Za Kostelnikuw/Jana Bolata starssiho / Waclawa [Pa]wlika/ [---] Jana [---]*“.

Dle autora je oltář starší než se dosud přepokládalo. SLAVÍK, J. *Nápisy okresu Rychnov nad Kněžnou*. 2002. s. 243. Uloženo NPÚ územní odborné pracoviště v Josefově (strojopis).

²¹⁰ Kotlíková křtitelnice na třech nohách má na těle reliéfní erb Trčků z Lípy a tři držáky víka ve tvaru hlaviček. Na vrcholu křtitelnice se nachází nápis: „*TATO WODA W TĘTO STVDNICZY GEST WIERZICZYM K SPASENI. W. F.*“, u dna je napsáno: „*LETA PANYE TISICZIOH PIETYSTEHO M D L.*“, na obvodě víka je nápis: „*ZA KNIE/IANA HRDECKHO TOHO CZASY V PRERSICH*“. SLAVÍK, J. *Nápisy okresu Rychnov nad Kněžnou*. 2002. s. 236-237. Uloženo NPÚ územní odborné pracoviště v Josefově (strojopis).

²¹¹ SOkA Rychnov nad Kněžnou. Sign. C-0248/2. Kopie pamětní knihy fary církve římskokatolické Přepychy 1836. s. 43.

²¹² SOkA Rychnov nad Kněžnou. Sign. C-0711/1. Kopie pamětní knihy církve římskokatolické Přepychy 1840-1948, I. díl. s. 43

5. 2. 3. Pískovcový kříž s Ukřižováním

Tento kříž byl postaven roku 1896 a nachází se při cestě k Záhornici. V přední části je nápis: „*Zde u Krista pozastav se mileny ty poutníku, požaluj si, posteskni si, zde u toho pomníku*“, v zadní části je napsáno: „*Kříž tento postaven k větší cti a chvále Boží, nákladem Josefa Řízka ze Záhornice nyní v Jeníkovcích. Let. P. 1896*“.

5. 2. 4. Pískovcový kříž s Ukřižováním

Tento kříž je umístěn u místního hřbitova. Ve střední části kříže je napsáno: „*V kříži je naše spasení*“, „*L. P. 1898*“. Byl vyhotoven z pískovce a je umístěn na podstavci, ke kterému vedou tři schody.

5. 2. 5. Dřízenské údolí

Toto malebné údolí je jedním z mariánských poutních míst, které se nalézá v krásou pozeňnaném kraji Orlických hor. Nachází se zde pramen „Křížovka“,²¹³ který se u lidí těšil zvláštní úctě a zbožnosti v dobách, kdy bylo ještě místo pusté a sešlé. Z iniciativy věřících vzešel zájem o to, aby „Křížovka“ byla upravena na poutní místo. Díla se ujal stavitel Václav Hrubý z Opočna, jehož přičiněním byla v roce 1883 studánka upravena jako mariánská jeskyně s nápisem: „*Já jsem Neposkvrněné početí*“.²¹⁴

Nejstarší památkou, která se zde zachovala, je obrázek Matky Boží s dítětem, namalovaný na dřevě a zasklený v plechovém rámu s letopočtem 1764, zavěšený na kmenu stromu. Na obraze jsou velká písmena M. P., není však známo, jak se tento obraz na strom dostal a proč.²¹⁵

Původní dřevěný kříž, který se zde nacházel, byl několikrát obnovován a v osmdesátých letech devatenáctého století byl nahrazen křížem litinovým. Postavení kříže s Ukřižovaným bylo dokončeno před svátkem Narození Panny Marie osmého září 1883.

²¹³ Pramen „Křížovka“ byl pojmenován podle kříže, který zde stával už od pradávných dob. Lidé věřili, že voda ve studánce je léčivá a místo se tak těšilo velké zbožnosti. PROBOŠT, F. – ŠRÁMEK, V. *Třebechovice a okolí*. Holice, 1911. s. 26.

²¹⁴ URL: < <http://www.diecezehk.cz/archiv/pannamaria/PM-drizna-u-prepych.php>>. [cit. 2011-01-31]

²¹⁵ Obec věřících se nechtěla smířit s fakty o původu, nález, zázračných uzdraveních či formě milostných obrazů, a proto je obklopila legendami s řadou legendických topoi. V legendách se objevují typové situace místa nález, složitou otázkou, ale zůstává, jakým způsobem se to děje. V Dřízně se jedná o nález, zavěšení obrazu na stromě – jilmu. ROYTY, J. *Obraz a kult v Čechách 17. a 18. století*. Praha, 1999. s. 86-87. ISBN 80-7184-662-7.

Následující den byly kříž i jeskyně posvěceny přepyšským farářem Antonínem Flesarem.²¹⁶ Na kříži jsou nápisy: „*Vezmi kříž svůj a následuj mě. Mat. 24.16*“ na čelní straně, „*K dvoustoleté památce osvobození Vídně od Turků 1863 Janem Soběským králem polským*“ na levém boku a na pravém je napsáno: „*Tento kříž posvěcen dne 9. 8. 1883 o slavnosti Jména Panny Marie, pomocnice křesťanů*“.

Zakladatelem poutního místa byl přepyšský kaplan Alois Mádr, který nechal roku 1888 postavit v Dřízně malý chrám, kapli zasvěcenou Panně Marii Lurdské.²¹⁷ Na čelní straně kaple je umístěna památná deska s nápisem: „*Postaveno z milodarů na památku jubilea 40 letého panování Jeho Apošt. Veličenstva císaře a krále FRANTIŠKA JOSEFA I. roku 1889*“. Na oltáři Panny Marie jsou umístěny sochy sv. Jáchyma a sv. Anny. Vpředu po stranách kaple je socha Božského Srdce Páně a socha sv. Josefa.²¹⁸ Kaple byla posvěcena roku 1889 Antonínem Flesarem. Nákladem Aloise Mádra byla v Dřízně také postavena křížová cesta se čtrnácti zastaveními a Boží hrob, který je vytesaný ve skále.²¹⁹

5. 3. OBEC SEMECHNICE

5. 3. 1. Kaple Nanebevzetí Panny Marie

Semechnický dům Boží získal mešní licenci šestého října 1892. O posvěcení dne šestnáctého října 1892 pak byla vysvěcena nová veřejná kaple Bolestné rodičky boží v Semechnicích. Tato budova byla vystavěna díky dobrovolným příspěvkům od semechnických a podchlumských občanů nákladem dva tisíce osm set zlatých. Nejvíce přispěla paní Alžběta Chmelíková, která darovala tři sta zlatých na sochu a oltář Marie Panny Bolestné a tři sta čtyřicet zlatých na stavbu.²²⁰

Socha byla objednána z uměleckého ústavu Meyerova v Mnichově. Zdejší oltář byl udělán truhláři Vincencem Němečkem a Adolfem Heroutem.²²¹ V čelní straně kostela se nachází pamětní deska s nápisem: „*Léta Páně 1892 postaven tento svatostánek nákladem dobrodinců zdejších*“.

²¹⁶ URL: <<http://www.diecezehk.cz/archiv/pannamaria/PM-drizna-u-prepych.php>> [cit. 2011-01-31].

²¹⁷ SOkA Rychnov nad Kněžnou, sign. C-0711/1, Kopie pamětní knihy fary církve římskokatolické Přepychy 1840 - 1948, 1. díl. s. 67.

²¹⁸ URL: <<http://www.diecezehk.cz/archiv/pannamaria/PM-drizna-u-prepych.php>> [cit. 2011-01-31].

²¹⁹ SOkA Rychnov nad Kněžnou, sign. C-0711/1, Kopie pamětní knihy fary církve římskokatolické Přepychy 1840 - 1948, 1. díl. s. 68.

²²⁰ SOkA Rychnov nad Kněžnou. sign. C-0981/1. Kronika obce Semechnice 1932 - 1974. s. 402.

²²¹ Tamtéž.

5. 3. 2. Kříž u kostela

V bezprostřední blízkosti kostela se nachází pískovcový kříž, který pochází z roku 1826, což naznačuje i letopočet na zadní straně. Kříž vyobrazuje Ukřižování, v dolní části je postava ženy s rukama sepjatýma k modlitbě.

5. 3. 3. Pomník padlým ve světových válkách

O stavbě pomníku bylo rozhodnuto v roce 1938. Vlivem světových událostí však byla stavba odsunuta na pozdější dobu. Rozestavěný pomník byl dokončen v červenci 1946, téhož roku byl slavnostně odhalen. Zednické práce byly provedeny tamějšími zedníky a kámen na stavbu pocházel z místních lomů. Vypsání jmen padlých z obou světových válek a žulový obklad provedlo opočenská kamenictví J. Holance.²²²

Na pomníku jsou vytesaná slova: „*My dali život – vy dejte lásku*“. Za osvobození z německé nadvlády dali životy ve druhé světové válce JUDr. Antonín Kamenický, Oldřich Mach a Josef Machač.²²³

5. 4. OBEC MOKRÉ

5. 4. 1. Kříž v obci Mokré

Pískovcový kříž s Ukřižováním byl podle nápisu, který se nachází v dolní části, zřízen nákladem zdejších náboženských katolických obyvatel roku 1861.

Pod křížem je napsáno: „*Odemne pak odstup, abych se chlubil leč v kříži Pána našeho Ježíše Krista.*“ Ve středu podstavce je další nápis: „*Ó KŘÍŽI! SPÁSO NAŠE.*“²²⁴

²²² MARTÍNKOVÁ, B. *Obec Semechnice a osada Podchlumí*. OÚ Semechnice, 2004. s. 12.

²²³ Tamtéž, s. 12.

²²⁴ Kronika obce Mokré 1836. HONSEJMANOVÁ, D., nynější kronikářka obce Mokré.

5. 5. OBEC OČELICE

5. 5. 1. Kaplička sv. Petra a Pavla

Z rozhodnutí obecního zastupitelstva roku 1861 měla být vybudována zděná zvonice na návsi. Kámen z obecního lomu, doprava i práce měly být poskytnuty zdarma. Namísto toho byla ale v roce 1872 vybudována kaplička z kamene i se zvonicí, která byla kryta šindelem. Deska na kapli nese nápis: „*nákladem zdejších občanů*“. Zvonek místní kaple přežil do současnosti jen díky tomu, že světové války přečkal ukrytý v zemi.²²⁵ Vnitřek kaple s oltářem a dalším zařízením potřebným k bohoslužbám byl zřízen místními katolíky vlastním nákladem.²²⁶

5. 5. 2. Sousoší před kapličkou

Roku 1873 bylo vybudováno sousoší s křížem Ukřižovaného. Pod ním jsou sochy apoštolů svatého Petra a Pavla. V zadní části uprostřed je nápis: „*Kříž tento jest nákladem zdejších obyvateluv z dobrovolných příspěvků postaven v roce 1873. Obstaravatel V. Uhlíř obecní Starosta.*“, dole na podstavci je vytesáno: „*Obnoveno nákladem zdejších panen a mládenců a za přispění obyvatelstva L.P.1902.*“.²²⁷

5. 6. OBEC ROHENICE

5. 6. 1. Kostel svatého Jana Křtitele

Zdejší kostel pochází pravděpodobně z roku 1350. Kostel byl postaven na vyvýšeném místě obce bez věže s rovnou šindelovou střechou a třemi přístavky – presbyteriem, nižším než hlavní loď a sakristií, položenou ještě níže, na západním konci s ještě nižší síňkou. Byl vystavěn v gotickém slohu, o čemž svědčí hlavní vchod a výklenek ve zdi vlevo od oltáře.²²⁸

²²⁵ Kolektiv autorů. *Očelice 1378 – 2009*. OÚ Očelice, 2009. s. 88.

²²⁶ SOkA Rychnov nad Kněžnou. Fond MNV Očelice, inv. č. 30/1, kniha č. 1, kart. 137. Kronika obce Očelice 1918 – 1964. s. 12.

²²⁷ Kolektiv autorů. *Očelice 1378 – 2009*. OÚ Očelice, 2009. s. 88.

²²⁸ SOkA Rychnov nad Kněžnou. sign. C 0454/1-1. Kopie kroniky obce Rohenice 1924 – 1925. s. 156.

Původní kostel byl přestavěn v šestnáctém století, kdy byly pravděpodobně sneseny původní klenby a bylo docíleno podoby jednolodní stavby s užším, pravoúhle zakončeným presbytářem, se sakristií v ose na východní straně a s předsíňkou v západním průčelí.²²⁹

Hlavní oltář z roku 1690 je figurální, zdobený masivními ornamenty, vlevo s velkým obrazem patrona sv. Jana Křtitele, který maloval malíř z Nového Města nad Metují Jakub Hanuš v roce 1769.²³⁰ Po stranách jsou malé oltáříky, vpravo mariánský, vlevo Srdce Páně. Podél zdi napravo je postaven památný oltář,²³¹ který se skládá z horní samostatné části z obou stran uzavíratelné deskovými křídly a stojící na predele. Postranní křídla oltáře jsou na vnitřní straně rozvržena ve dva obrazy, které jsou orámovány nehlubokou profilovanou zlatou lištou s jemnou ornamentální řezbou. Do střední skříňové poměrně mělké části s tmavomodrým pozadím umístil řezbář figurální reliéfy a nad nimi horní část uzavřel řezanou mříží s bohatými ornamenty. Těžiště díla je na střední ose v dolní polovině ve výklenku, oboustranně rámovaném gotickými sloupy, které končí fiálami. Mají funkci opěrných pilířů, které nesou bohatě členěný a z gotických prvků modelovaný baldachýn. Hlavní střední fiála je rozvedena výraznou ornamentikou a stylizována tak do tvaru koruny. Sloupovitých fiál se z každé strany přidržuje jeden anděl provedený hlubokým reliéfním řezem. Na tmavou desku pozadí, provedenou technikou tempery, byla oběma andělům přimalována křídla a nad jejich hlavy vyzlacený hvězdy. Do výklenku niky, v dolní střední části byla později zezadu zavěšena deska s obrazem Krista potícího se krví. Na levém vnitřním křídle nahoře je namalován obraz sv. Jana Miláčka Páně se symbolickým atributem kalicha se stočeným hadem. Spodní obraz levého vnitřního křídla představuje sv. Petra s velkým klíčem, odznakem úřadu a důstojnosti. Zbytek plochy desky uzavírá obzor noční oblohy s hvězdami. Na pravém vnitřním křídle archy je nahoře obraz sv. Jana Křtitele s velikonočním beránkem a knihou. Obraz pod ním znázorňuje postavu sv. Pavla s atributem meče. Predele tvaru protáhlého hranolu má uprostřed uzavíratelný svatostánek, který nemá zadní stěnu. Plocha přední strany predele je rozdělena do tří částí. Nepoškozen zůstal jen střední díl. Zde jsou namalováni dva klečící andělé, kteří vztahují ruce ke svatostánku, na jehož jednostranných dvířkách je znázorněn kalich. Levé vnější křídlo zdobí obraz sv. Doroty beroucí pravou rukou růží z košíčku, který drží dole stojící anděl. Deska na vnější straně

²²⁹ PTÁČEK, J. Kulturní a umělecké památky v Českém Meziříčí a připojených obcí. Rohenice. In Kolektiv autorů. *České Meziříčí*. MNV České Meziříčí, 1986, s. 31.

²³⁰ ZRŮBEK, R. Deskové oltářní archy 15. – 17. století. In *Orlické hory a Podorlicko* 10. Rychnov nad Kněžnou, 2000, s. 161. ISBN 80-86076-23-7.

²³¹ Dřevěný skříňový oltář nese v hořejších rozích postranní části predely na páskách nápis: „(Leta) sina boziho / m. ccccc. xx. Iii“, na liště pravého křídla se nachází nápis: „HUS GAN“.

pravého křídla má obraz sv. Kateřiny s atributem meče. Nad hlavami obou světic je stylizována ornamentní květinová řezba.²³²

Kazatelna se datuje na konec sedmnáctého století a cínová křtitelnice²³³ pochází z r. 1602.

Původně u kostela se nacházela zvonice, tam, kde je síňka, ale když po třetí vyhořela, byla postavena roku 1652, jak svědčí rytí na věžním trámu, na místě farní budovy²³⁴ v blízkosti kostela. Kostra a vazba zvonice je z velmi silných dubových trámů zvláštní vazby pocházejících ze zádušního lesa. Stavba má zkosené nároží v přízemí a užší bedněné patro. Ve zvonici byly pověšeny tři zvony.²³⁵

5. 6. 2. Pískovcový kříž u osady Roheničky

Tento kříž byl zhotoven nákladem místních občanů v částce dva tisíce šest set osmdesát zlatých, sochařem Zdenkem Vondráčkem z Hořic, místo původního starého dřevěného kříže. Byl postaven roku 1919 na památku šťastného ukončení a navrácení se ze světové války.²³⁶ Na čelní straně jsou nápisy: „*Dokonáno jest*“ a „*Svatý Václave oroduj za nás*“. Na zadní straně je napsáno: „*Na poděkování Bohu za šťastné prožití světové války v r. 1914 – 1918 věnují sousedé M. Roheničtí*“.

5. 6. 3. Socha sv. Jana Nepomuckého

Jedná se o polychromovanou kamennou plastiku z roku 1821, která byla v Rohenicích umístěna roku 1868 u rybníka.²³⁷

²³² ZRŮBEK, R. Deskové oltářní archy 15. – 17. století. In *Orlické hory a Podorlicko* 10. Rychnov nad Kněžnou, 2000, s. 159 – 161. ISBN 80-86876-23-7.

²³³ Kotlíková křtitelnice s dvouřádkovým nápisem u dna: „*Rzekl Pan Geziss u czedlnikum swym Dana my wsselika mocz na neby y na zemi protoz gdouce vezte wsseczky / narody krztice ge we gmenu otce y sina y ducha swateho / Leta panie MDCII*“. SLAVÍK, Jiří. *Nápisy okresu Rychnov nad Kněžnou*. 2002. s. 247. Uloženo NPÚ územní odborné pracoviště v Josefově (strojopis).

²³⁴ SOKA Rychnov nad Kněžnou. sign. C 0454/1-1. Kopie kroniky obce Rohenice 1924 – 1925. s. 159.

²³⁵ Zvon ve zvonové stolici byl provrtán na železných závěsech a pravděpodobně pochází ze 14. století. Byl zrekvírován a rozbit, uložen v Josefově. Na čepci je nápis: „*.amagapmovamy.mna. maa. amgau. mnqgamnu.*“. Další zvon pochází z roku 1556, na jeho těle je reliéf svěťce s kalichem a slova jsou oddělena pětilístým kvítkem. Na zvonu je nápis: „*LETA PANIE MDLVI TENTO ZWON KE CZTI A CHWALE PANV BOHV / K ZADUSSY DO WSSY ROHENICZ SKRZE WACLAWA FARARZE KONWARZE*“. Třetí zvon pochází z roku 1725 a je na něm nápis: „*Honori divi Joannis Baptistate refusa anno 1725 mense Junio ab Henrici Lorke Glacii.*“. SLAVÍK, J. *Nápisy okresu Rychnov nad Kněžnou*. 2002. s. 246-248. Uloženo NPÚ územní odborné pracoviště v Josefově (strojopis).

²³⁶ SOKA Rychnov nad Kněžnou. sign. C 0454/1-1. Kopie kroniky obce Rohenice 1924 – 1925. s. 163.

²³⁷ SOKA Rychnov nad Kněžnou. C 0454/1-1. Kopie kroniky obce Rohenice 1924 – 1925. s. 163.

5. 6. 4. Pískovcový kříž s Ježíšem

Kříž byl postaven roku 1876 nákladem místních občanů a je umístěn v blízkosti kostela. Je zde vyobrazeno Ukřižování a níže se nachází sochy Panny Marie a Máří Magdaleny. V přední části kříže je nápis: „*Dokonáno jest*“ ve vrchní části a další nápis: „*Pojďtež ke mně všichni, kteříž pracujete a obtíženi jste a já Vás občerstvím. Mat.11,28*“. Na zadní straně je napsáno: „*Tento kříž jest postaven s nákladem všech velko a malo Rohenických. L. P. 1876*“.

5. 7. OBEC KRÁLOVA LHOTA

5. 7. 1. Kostel sv. Zikmunda

Tato stavba pochází asi z roku 1366 a svou podobu si dochovala až dodnes. Roku 1641 celý kostelík i s věží vyhořel.²³⁸ Opravy po požáru se dočkal roku 1644, jak svědčí nápis,²³⁹ který je umístěn na zdi chrámové lodi a do obnoveného kostela byly pořízeny nové zvony.²⁴⁰ V té době byl kostel zakryt strmým krovem starobylé klasové konstrukce a věž byla zvýšena bedněným zvonovým patrem.²⁴¹ Za sedmileté války, roku 1758, byl kostel vyloupen pruskými vojsky a pobořena hřbitovní zeď. Kostel byl obnoven roku 1771. Dalších úprav se stánek Boží dočkal v devatenáctém století, kdy byly do věže umístěny dveře, které umožňují vstup na kůr a do věže. Roku 1901 byly opraveny i varhany a přelit zvon „umíráček“.²⁴² Ke sklonku dvacátého století byla provedena generální rekonstrukce šindelové krytiny věže a v roce 2000 nainstalováno halogenové osvětlení, jehož reflektory ještě zvýrazňují tuto impozantní dominantu obce.²⁴³

²³⁸ PAVELKA, M. *Obec Králova Lhota*. OÚ Králova Lhota, 2009.

²³⁹ Nápis zní: „1644 Jmena představeného w zdeyssi poctiwé Obcy / a spolu dobrodincůw chrámových / Tobiasz Kasspar Richtař Jiří Potuček zádussník / Jiří chudý Jan basse jan marek Pavel Scholec / konsselowe Mikolass Nemecek / zádussník“. SLAVÍK, J. *Nápisy okresu Rychnov nad Kněžnou*. 2002. s. 119. Uloženo NPÚ územní odborné pracoviště v Josefově (strojopis).

²⁴⁰ První zvon měl nápis: „*Tento. zwon. gest sly. ode mne. Martina. Exnera. / w meste. Kralowe. Hradczy nad Labem. Neposlal. Buh Sina sweho na swet aby soudil swet ale kazdi kdoz wierzi w ničeho nezahinul ale miel zimot wieczni 1644 Waczlaw Bassek Richtarz Jakub Kawka. Jan Honeczak. Adam Kreiza Jan Niemecv Simon Holubt*“. Druhý zvon s nápisem: „*NEPOSLAL. BUH. SYNA. SWEHO. NA. SWET. ABY. SAUDIL. / SWET ALE KAZDI. KDOZ. WIERZI. W NIEHO. NEZAHINUL. / ALE MIEL. ZIWOT. WIECZNI. 1644*“. Třetí zvon: „*Tento zvon jest sliz ode mne Martina Exnera w meste Kralowe Hradci nad Labem 1644*“. SLAVÍK, J. *Nápisy okresu Rychnov nad Kněžnou*. 2002. s. 119-120. Uloženo NPÚ územní odborné pracoviště v Josefově (strojopis).

²⁴¹ SLAVÍK, J. *Církevní architektura v Podorlicku*. In MACH, J. (ed.). *Křesťanství v Podorlicku*. Dobruška – Rychnov nad Kněžnou, 2000, s. 187. ISBN 80-901757-7-5.

²⁴² SOKa Rychnov nad Kněžnou. sign. C 0328/1. *Kronika obce Králova Lhota historie do r. 1918*. s. 74.

²⁴³ PAVELKA, M. *Obec Králova Lhota*. OÚ Králova Lhota, 2009.

Skvostem kostelního zařízení je cínová křtitelnice²⁴⁴ z roku 1619 a skládací oltář, pořízený v roce 1644 jako postranní oltář zdejšího farního kostela. Jedná se o nejmladší dochovanou deskovou barokní malbu v podobě archy v tamějším kraji.²⁴⁵ Střední deskový obraz je volně posazen na predele. Námětem obrazu je scéna Ukřižování. Neznámý autor zde podal dramatický závěr Ježíšova života velice dynamicky. Je zde zachycen centrálně umístěný kříž obstoupený plačícími ženami, které objímají matku Pannu Marii stojící vpravo. Vlevo stojí apoštol svatý Jan Miláček Páně. Poblíž postavy je na málo nápadném místě k rozeznání autorův podpis. Na arše je nápis: „*Letha Panie 1664 Tato Archa Wizdwizena gest k Czti a Chwale Blahoslawene Trogyci Swate a S. Zikmundu Patronu Zalozeni chramu tohoto. Nakladem tehoz Chudeho Zadussi a s pomoci dobrych lidi w ten Czas fararze Trzebechowickeho a w Mezdrzici, Wysoce Urozoneho P.P.H. Lud. Colloredo z Walsse, tež za Urozoneho P. Epocha Klemenia w ten Czas Wrchniho Hejtmana, tež za Sprawi kostelnikuw toho Czasu Gana Ssotoli, Jakuba Girsaka, Adama Kregsla, Gyrzika Kaubi, Wssich odtud Sauseduw A ut Sipra, dne 7 Mesice dubna.*“²⁴⁶

Levé křídlo oltářní archy je rozděleno na dva stejné deskové obrazy. Na vnější straně tohoto křídla jsou namalováni čeští zemští patroni, nahoře sv. Vít a dole sv. Prokop. Na vnitřní straně je jediný obraz anděla přicházejícího zvěstovat Panně Marii, že se má stát matkou Božího syna. Postava Panny Marie je namalována na vnitřní desce protějšího pravého křídla. Pravá uzavíratelná část oltáře má nahoře obraz sv. Václava a dole sv. Klimenta v papežské tiáře. Obě skládací křídla archy jsou spojena s hlavní střední orámovanou deskou hladkými barokními sloupy v barvě imitace přírodního bílého mramoru. Klasické tvary dřívků sloupů a patek jsou v modré barvě.²⁴⁷

5. 7. 2. Pískovcový kříž s Ježíšem

Dříve byl před kostelem prastarý dřevěný kříž, který byl roku 1880 nákladem občanů Králový Lhoty nahrazen pískovcovým. Největší částkou na jeho pořízení přispěl pan J.

²⁴⁴ Drobná kotlíková křtitelnice na třech nohách nese na ploše nápis: „Za czasu richtarze Jana Macka [...] io Jansa Tomass Matiey Khezl Toast Zahradnik Mikulass Tyrro [...] Gdiete po wssem swietie kazte ewangelium wssemu stworzeni kdoz vwierzy a pokrztzi se spasen bude a kdoz neuwierzi bude zatracen b[.]e z kad swateho Marka XVI. Do kostela sv. Zikmunda do wsy Kralowy Lhoty. Leta Pa. MDCXIX.“ SLAVÍK, J. *Nápisy okresu Rychnov nad Kněžnou*. 2002. s. 118. Uloženo NPÚ územní odborné pracoviště v Josefově (strojopis).

²⁴⁵ ZRŮBEK, R. Deskové oltářní archy 15. – 17. století. In *Orlické hory a Podorlicko* 10. Rychnov nad Kněžnou, 2000, s. 152. ISBN 80-86076-23-7.

²⁴⁶ ZRŮBEK, R. Deskové oltářní archy 15. – 17. století. In *Orlické hory a Podorlicko* 10. Rychnov nad Kněžnou, 2000, s. 152 – 153. ISBN 80-86076-23-7.

²⁴⁷ ZRŮBEK, R. Deskové oltářní archy 15. – 17. století. In *Orlické hory a Podorlicko* 10. Rychnov nad Kněžnou, 2000, s. 154. ISBN 80-86076-23-7.

Truněček a to částkou sto zlatých. Po stranách křížku se nacházejí sošky sv. Václava a sv. Jana Nepomuckého.²⁴⁸ Na horní části pískovcového podstavce je nápis: „*Dokonáno jest*“ ve spodní části „*O vy vsickni, kteriz jdete cestou, pozorujte a vizte je-li bolest jako bolest ma*“.

5. 7. 3. Pomník obětem první světové války

Pomník byl odhalen roku 1926. V obci bylo v letech 1914–1918 do zbraně povoláno a odvedeno sto čtyřicet pět mužů. Z tohoto počtu jich dvacet dva padlo na frontě nebo zemřelo na následky zranění v lazaretech a nemocnicích. Nezvěstných bylo pět.²⁴⁹

Na pomníku byla socha legionáře, kterou v roce 1941 přikázali sejmout a zničit. Občané obce sochu schovali a po převratu a revoluci byla renovována sochařem z Opočna panem Holancem. Po obnově se socha dostala na původní místo. Památník byl opatřen novou žulovou deskou s dvaceti sedmi jmény padlých, zemřelých a nezvěstných z první světové války. K nim později přibylo jméno umučeného ve druhé světové válce.²⁵⁰

5. 8. OBEC TRNOV

5. 8. 1. Evangelický kostel

Tato stavba i s farou byla vybudována v letech 1902–1904 pomocí sbírek dárců z okolí a přátel ze Švýcarska. Kazatelská stanice Trnov byla součástí sboru založeného v Klášteře nad Dědinou, který se hlásil k helvetskému vyznání.

Uvnitř, po pravé straně při vstupu do kostela, byla vidět na zdi deska, která zde byla umístěna na památku pana Bohumíra Bansi z Bielefeldu z Vestfálska, který byl pravděpodobně hlavním dobrodincem a dárce stavby kostela.²⁵¹

Stůl Páně, kazatelna i chór byly vyrobeny v dílně pana Jana Podstaty v Třebechovicích roku 1902. Na venkovních zdech jsou umístěny dva pískovcové kameny. Vlevo od hlavních dveří je nápis: *EBEN EZER I. SAMUEL 7. 12. 18 6/3 96*. Vpravo od hlavních dveří je nápis: *BETH EL Event. Sv. Jana 4. 24 1902.*²⁵²

²⁴⁸ SOkA Rychnov nad Kněžnou. sign. C 0328/1. Kronika obce Králova Lhota historie do r. 1918. s. 75.

²⁴⁹ PAVELKA, M. – PILAŘ, J. *Oslavy 100 let hasičského sboru*. OÚ Králova Lhota, 2001.

²⁵⁰ Tamtéž.

²⁵¹ NEJMANOVÁ, J. Evangelický kostel v Trnově. In *4. zimní zpravodaj*. OÚ Trnov, 2007, s. 9-10.

²⁵² Na první desce je odkaz do Bible na I. Knihu Samuelovu, a je použit verš 12 z kapitoly 7. Nápis na druhé desce poukazuje na to, k čemu má stavba sloužit, proč byla postavena: „*Bůh je duch a ti, kdo ho uctívají, mají*

Kostel nebyl nikdy přestavován a uvnitř se dochoval v původním stavu. Od roku 2007 patří stavba soukromé osobě.²⁵³

5. 8. 2. Kaple svatého Jana

Kaple byla zřízena rozhodnutím obce ke cti sv. Jana apoštola i s věžičkou v roce 1849 nákladem pětiset osmi zlatých. Kaple byla vysvěcena dvanáctého května 1850 opočenským farářem Josefem Raškem.²⁵⁴ Tehdejší kaple představuje dnešní předsíň. Celá loď i s presbyteriem byla přistavěna roku 1898, kdy bylo mezi občany vybráno tisíc pět set zlatých na toto rozšíření.²⁵⁵

5. 8. 3. Kříž u kapličky

V blízkosti kapličky je umístěn pískovcový podstavec s křížem zhotovený roku 1869 nákladem místních manželů Citových. V horní části podstavce je nápis: „*Já jsem cesta, pravda a život*“, ve spodní části se nachází: „*Tento posvátný kříž postavěli nákladem svým Václav Cita s manželkou svou Lidmilou k větší cti a slávě Boží 1869*“.

5. 8. 4. Kříž na křižovatce

Pískovcový podstavec s křížem znázorňující Ukřižování pochází dle letopočtu z roku 1893. Na podstavci je nápis: „*Ode mne pak odstup to abych se chlubil leč v kříži Pána našeho Ježíše Krista Calat 6 14*“.

5. 8. 5. Kříž na hřbitově

Uprostřed tamějšího hřbitova se nachází pískovcový podstavec s křížem Ukřižovaného postavený v roce 1880. Na podstavci ve vrchní části je v nice znázorněna modlící se panenka Marie. Ve střední části podstavce je nápis: „*Já jsem vzkříšení život kdo věří ve mně, byť také umřel, živ bude. Slova Ježíše Krista u sv. Jana kap 11 v 25*“.

tak činit v duchu a v pravdě“. NEJMANOVÁ, J. Evangelický kostel v Trnově. In 4. zimní zpravodaj. OÚ Trnov, 2007, s. 9-10.

²⁵³ NEJMANOVÁ, J. Evangelický kostel v Trnově. In 4. zimní zpravodaj. OÚ Trnov, 2007, s. 9-10.

²⁵⁴ Městská knihovna v Opočně. Kopie pamětní knihy fary v Opočně z r. 1835. II. díl, s. 234.

²⁵⁵ SOkA Rychnov nad Kněžnou. Fond Ob. ú. Trnov okr. R. K., inv. č. 129-1/16, kniha č. 2528, kart. č. 308, Pamětní kniha obce Trnova 1915. s. 12.

5. 8. 6. Smírčí kříž u Trnova

Jedná se o přesně opracovaný klínový kříž.²⁵⁶ Na sobě nese tři letopočty, dva již špatně čitelné, největší z nich vztahující se k roku 1728 je zachovalý.²⁵⁷

5. 9. OBEC ČESKÉ MEZIŘÍČÍ

5. 9. 1. Kostel svaté Kateřiny

Pravděpodobně kolem roku 1300 byl v obci postaven původní dřevěný kostel, který přežil mnoho staletí. Stavba byla od husitských válek až do roku 1624 utrakvistickou, poté byla na dva roky opuštěna a od roku 1626 do roku 1630 náležela duchovní správou do Přepych. Samostatná duchovní správa byla v Českém Meziříčí obnovena až v roce 1713.²⁵⁸

V osmnáctém století již starý kostel hrozil spadnutím a tak roku 1748 byla stavba zbourána a dvacátého sedmého července byl položen základní kámen na výstavbu nového kostela.²⁵⁹ Novostavba byla posvěcena dvacátého pátého listopadu 1752 a pravděpodobným stavitelem byl architekt z Hradce Králové František Kerner.²⁶⁰ Vnitřní úprava kostela byla dokončena roku 1754 a byly sem pořízeny nákladem z kostelních sbírek kazatelna a oltář Panny Marie.²⁶¹

Kostel je jednoduchého půdorysu, jednolodní, ale bohatého zevního členění, s půlkruhově zakončeným presbytářem, který je klenut křížově a v závěru s konchou a vysokou hranolovitou věží v západním průčelí. Ve věži jsou umístěny zvony,²⁶² které byly přeneseny z původního kostela. Obdélná chrámová loď je klenuta valeně s lunetami. Hlavní průčelí frankované dvojicí pilastrů, které nesou trojúhelný tympanon, je v přízemí věže

²⁵⁶ Kříž disponuje rozměry: výška 148 cm, šířka 57 cm, tloušťka 27 cm. Kolektiv autorů. *Kamenné kříže Čech a Moravy*. Praha, 1997. s. 272. ISBN 80-7203-370-0.

²⁵⁷ Kolektiv autorů. *Kamenné kříže Čech a Moravy*. Praha, 1997. s. 272. ISBN 80-7203-370-0.

²⁵⁸ PTÁČEK, J. Kulturní a umělecké památky v Českém Meziříčí a připojených obcích. Českého Meziříčí. In Kolektiv autorů. *České Meziříčí*. Praha, 1986, s. 29.

²⁵⁹ SOKA Rychnov nad Kněžnou. sign. C 0445/2-1 př. Kopie kroniky římskokatolické církve Českého Meziříčí 1847 – 1991. s. 16.

²⁶⁰ PTÁČEK, J. Kulturní a umělecké památky v Českém Meziříčí a připojených obcích. Českého Meziříčí. In Kolektiv autorů. *České Meziříčí*. Praha, 1986, s. 29.

²⁶¹ SOKA Rychnov nad Kněžnou. sign. C 0445/2-1 př. Kopie kroniky římskokatolické církve Českého Meziříčí 1847 – 1991. s. 21.

²⁶² Zvon pocházející z roku 1634 nese nápis: „*Tento zwon gest slyt ode mne Martina Exnara w meste Kralowe Hradczy nad Labem 1634*“. Druhý zvon pocházející z roku 1644 má napsáno: „*Tento zwon gest slyt ode mne Martina Exnara zwonarze. / w miestie. Hradczy Kralowe. nad Labem. ke czti. chwale. Boží. / a ku pocztivosti swate pany Katerziny. K zadusi/ Mezriczkemu. Leta Panie 1644.*“. SLAVÍK, J. *Nápisy okresu Rychnov nad Kněžnou*. 2002. s. 80-81. Uloženo NPÚ územní odborné pracoviště v Josefově (strojopis).

prolomeno portálem s kamennými erby donátora chrámu hraběte Rudolfa Colloreda z Walsee a jeho choti Marie Isabely, rozené ze Stahrenberku a v patře s půlkruhově zaklenutým oknem. Nároží atiky po stranách tympanonu je zdobena vázami.²⁶³

Vnitřní výzdoba kostela, hlavní oltář, kazatelna i zařízení byly zhotoveny současně se stavbou v barokním stylu. Figurální výzdoba oltářních soch sv. Kateřiny a sv. Barbory a kazatelny se sochami sv. Klimenta a Mojžíše je dílem řezbáře z Hradce Králové Františka Deckera. Postranní oltář sv. Jana Křtitele byl zhotoven řezbářem Bartošem z Dobrušky. Kostel disponuje podzemní kryptou, kde jsou pohřbeni někteří z tamějších farářů.²⁶⁴

V roce 1843 se kníže Rudolf Colloredo rozhodl obnovit a uvést do lepšího stavu interiér zdejšího kostela. Hlavní oltář se dočkal úprav v roce 1853, kdy byla zakryta prázdná místa za obrazy sv. Petra a Pavla purpurově červeným závěsem a byl potáhnut parapet na kazatelně a otvory v ní a také spodní dvířka u hlavního oltáře byly vyplněny kousky červené látky.²⁶⁵ Další úpravy na tamějším kostele proběhly v sedmdesátých letech dvacátého století a barokní stánek boží tak patří k jedné z nejkrásnějších církevních staveb v královehradeckém kraji.²⁶⁶

5. 9. 2. Sloup se sochou sv. Jana Nepomuckého

Pískovcový sloup se sochou svatého Jana Nepomuckého je umístěn naproti obecnímu úřadu a patří k typickým svatojánským sochám. Dílo bylo dohotoveno v roce 1864 kameníkem z Hradce Králové Františkem Ježkem.²⁶⁷ Vpředu na podstavci je nápis: „*Oroduj za nás svatý Jene Nepomucký*“, vzadu na podstavci je napsáno: „*Nákladem Ferdinanda a Kateřiny Jarošovských manželů usedlých v Meziříčí 1864*“.²⁶⁸

²⁶³ PTÁČEK, J. Kulturní a umělecké památky v Českém Meziříčí a připojených obcích. České Meziříčí. In Kolektiv autorů. *České Meziříčí*. Praha, 1986, s. 30.

²⁶⁴ Tamtéž.

²⁶⁵ SOKA Rychnov nad Kněžnou. sign. C 0445/2-1. Kopie pamětní knihy fary římskokatolické církve České Meziříčí 1847 – 1991, I. – 1, s. 28.

²⁶⁶ PTÁČEK, J. Kulturní a umělecké památky v Českém Meziříčí a připojených obcích. České Meziříčí. In Kolektiv autorů. *České Meziříčí*. Praha, 1986, s. 30.

²⁶⁷ PTÁČEK, J. Kulturní a umělecké památky v Českém Meziříčí a připojených obcích. České Meziříčí. In Kolektiv autorů. *České Meziříčí*. Praha, 1986, s. 31.

²⁶⁸ NEJEDLÝ, V. a kol. Mariánské, trojiční a další světecké sloupy a pilíře v okrese Rychnov nad Kněžnou. In *Zprávy památkové péče* 59, 1999, s. 18. ISSN 1210-5538. ISBN 80-86234-04-5.

5. 9. 3. Socha Panny Marie

Jedná se o barokní dílo od žáka Matyáše Brauna, Františka Pacáka, které pochází z roku 1749 a bylo pořízeno díky sbírce.²⁶⁹ Socha našla po přestěhování své místo na starém hřbitově u kostela sv. Kateřiny. Stojí na trojbokém volutovém podstavci, kolem něhož je balustrové zábradlí.²⁷⁰ Na čelní straně soklu je vtesaný nápis: „*sIne/sorDe ge/nItrIX ChrI/stI tVqVae hos /teM geher/nae VICIstI/nos/pravo ser/Va et In bo/no reserVa*“, na štítu jižního andílka je reliéf slunce svítícího na pylon a po obvodu je psáno: „*Pro culumbura*“. Na štítu severního andílka je nápis: „*Nec .moor abunda*“.²⁷¹

5. 9. 4. Pískovcový kříž

Kříž se nachází v bezprostřední blízkosti kostela svaté Kateřiny. Na kříži je vyobrazeno Ukřižování. Ve spodní části je napsáno: „*Dokonáno jest*“.

5. 9. 5. Kříž s Ježíšem

Tento kříž s pískovcovým podstavcem je umístěn při silnici na Královu Lhotu za místním hřbitovem. Kříž byl vyhotoven roku 1806, jak svědčí letopočet na přední části.

²⁶⁹ SOkA Rychnov nad Kněžnou. sign. C 0445/2-1. Kopie pamětní knihy fary římskokatolické církve České Meziříčí 1847 – 1991, I. – 1. s. 18.

²⁷⁰ PTÁČEK, J. Kulturní a umělecké památky v Českém Meziříčí a připojených obcích. České Meziříčí. In Kolektiv autorů. *České Meziříčí*. Praha, 1986, s. 30.

²⁷¹ SLAVÍK, J. *Nápisy okresu Rychnov nad Kněžnou*. 2002. s. 81. Uloženo NPÚ územní odborné pracoviště v Josefově (strojopis).

6. PAMÁTKOVÁ PÉČE A SOUČASNÝ STAV POPISOVANÝCH OBJEKTŮ

6. 1. CÍRKEVNÍ ARCHITEKTURA A PAMÁTKOVÁ PÉČE

Hlavním právním předpisem církevních památek je Zákon o státní památkové péči číslo 20/1987 Sb. Posláním státu je chránit památky jako nedílnou součást kulturního dědictví lidu, svědectví jeho dějin, významného činitele životního prostředí a nenahraditelné bohatství státu. Účelem tohoto zákona je vytvořit všestranné podmínky pro další prohlubování při péči o památky, jejich zachování, zpřístupňování a vhodné využívání, tak, aby se podílely na rozvoji kultury, umění, vědy a vzdělávání, formování tradic a vlastenectví a aby tím přispívaly k dalšímu rozvoji společnosti.²⁷²

Převážná část církevní architektury v opočenském regionu byla prohlášena za kulturní památky,²⁷³ na území se nachází i jedna národní kulturní památka.²⁷⁴

Kulturní památky i národní kulturní památky se zapisují do Ústředního seznamu kulturních památek České republiky, který vede odborná organizace státní památkové péče. Krajské úřady a obecní úřady obcí s rozšířenou působností vedou seznamy kulturních památek svých územních obvodů. Zápisy do těchto seznamů se provádějí podle výpisů z hlavního Ústředního seznamu.²⁷⁵

Do Královehradeckého seznamu byly z opočenského regionu zapsány pro svůj nezaměnitelný charakter některé význačné církevní památky. V obci České Meziříčí je to kostel svaté Kateřiny. Tento kostel byl prohlášen ONV v Rychnově nad Kněžnou roku 1963. V Králově Lhotě je kulturní památkou kostel svatého Zikmunda, který byl zapsán téhož roku. V obci Přepychy kostel svatého Prokopa s ohradní zdí, jmenovaný roku 1963 ONV v Rychnově nad Kněžnou. A poslední zmiňovanou památkou v obcích opočenského regionu

²⁷² Zákon č. 20/1987 Sb., § 1, odstavec 1, o státní památkové péči.

²⁷³ Kulturní památky vyhláší ministerstvo kultury České republiky. Jedná se o nemovitě a movité věci, popřípadě jejich soubory, které jsou významnými doklady historického vývoje, životního způsobu a prostředí společnosti od nejstarších dob do současnosti, jako projevy tvůrčích schopností a práce člověka z nejrůznějších oborů lidské činnosti, pro jejich hodnoty revoluční, historické, umělecké vědecké a technické. Dále věci, které mají přímý vztah k významným osobnostem a historickým událostem. Zákon č. 20/1987 Sb., § 2, odstavec 1, a), b), o státní památkové péči.

²⁷⁴ Za národní kulturní památky jsou prohlašovány kulturní památky, které tvoří nejvýznamnější součást kulturního bohatství národa a je tak uskutečňována vládou České republiky nařízením, kde jsou stanoveny podmínky jejich ochrany. Zákon č. 20/1987 Sb., § 4, odstavec 1 a 2, o státní památkové péči.

²⁷⁵ Zákon č. 20/1987 Sb., § 7, odstavec 1 a 2, o státní památkové péči.

je kostelík svatého Jana Křtitele v Rohenicích se zvonící a márnici, prohlášený roku 1963 ONV v Rychnově nad Kněžnou.²⁷⁶

Ve městě Opočno jsou to památky, které jsou součástí místní městské památkové zóny.²⁷⁷ Kapucínský klášter s kostelem Narození Páně, kaplí Panny Marie s křížovou chodbou, studnou, zahradním domkem a ohradní zdí s věžičkou byl prohlášen roku 1963. Kostel Nejsvětější Trojice byl ONV v Rychnově nad Kněžnou v roce 1963 prohlášen kulturní památkou, roku 2002 se stal nařízením Vlády ČR č. 336/2002 národní kulturní památkou.²⁷⁸ Kulturní památkou je také kostel Panny Marie, který byl prohlášen ve stejném roce ONV v Rychnově nad Kněžnou.

6. 2. MENŠÍ CÍRKEVNÍ ARCHITEKTURA A PAMÁTKOVÁ PÉČE

V obecném smyslu lze říci, že menší sakrální památky požívají ochrany spíše morální než legislativní. Jejich zachování a péče je svěřena převážně do pravomoci regionálních orgánů nižší úrovně. Tyto malé stavbičky jsou většinou chápány jako nemovitost a jejich obnova je řešena v souvislosti se stavebním zákonem nebo územním plánem dané obce.²⁷⁹

Společným rysem všech zákonů, týkajících se ochrany památek, jsou seznamy či soupisy památek, které jsou vesměs členěny na skupiny privilegovaných národních památek, mezi něž zpravidla drobné sakrální památky nepatří.²⁸⁰

V opočenském regionu se najde několik malých sakrálních stavbiček, které byly prohlášeny za součást kulturních památek, v tomto případě hlavně výše jmenovaných kostelů.

V obci České Meziříčí je to socha Panny Marie, která se nachází v bezprostřední blízkosti kostela a byla společně s církevním stánkem prohlášena ONV v Rychnově nad Kněžnou roku 1963. V Přepychách je to socha Kalvárie, která byla s nedalekým kostelem svatého Prokopa prohlášena téhož roku. Ve městě Opočně se jedná o hodnotné menší stavby, které patří do městské památkové zóny. Kulturní památkou je sloup se sochou Panny Marie, nacházející se uprostřed Kupkova náměstí, který byl jmenován v roce 1963. Socha svatého

²⁷⁶ URL:<<http://www.kr-kralovehradecky.cz/cz/krajsky-urad/kultura/krajku-seznam-kulturnich-pamatek---nemovita-cast-32538/>> [cit. 2011-01-31].

²⁷⁷ Území, jehož charakter a prostředí určuje soubor nemovitých kulturních památek, může vláda České republiky nařízením prohlásit jako celek za památkovou rezervaci a stanovit podmínky pro zabezpečení její ochrany. Zákon č. 20/1987 Sb., § 6, odstavec 1 a 2, o státní památkové péči. V Opočně byla městská památková zóna vyhlášena vyhláškou Východočeského KNV ze dne 17. 10. 1990.

²⁷⁸ URL:<<http://www.kr-kralovehradecky.cz/cz/krajsky-urad/kultura/krajku-seznam-kulturnich-pamatek---nemovita-cast-32538/>> [cit. 2011-01-31].

²⁷⁹ HÁJEK, T. – BUKAČOVÁ, I. *Příběh drobných památek*. Praha, 2006. s. 124. ISBN 80-900903-9-7.

²⁸⁰ Tamtéž.

Antonína Paduánského, jenž má své místo u dnešního hřbitova, byla též jmenována v roce 1963. Nesmí zde chybět ani sochy umístěné na Trčkově náměstí svatý Florián a naproti stojící svatý Jan Nepomucký, které byly prohlášeny ONV v Rychnově nad kněžnou roku 1963. Kulturní památkou v Opočně je i pilíř se sochou svatého Jana Nepomuckého v Kodymově ulici, který byl vyhlášen kulturní památkou druhého čtrvce 2008 Ministerstvem Kultury ČR.²⁸¹ Misionářský kříž je součástí národní kulturní památky – kostela Nejsvětější Trojice, který byl vyhlášen v roce 2002.

Stav drobných památek vycházejících ze situace posledních padesáti let, tedy v období po roce 1945, můžeme rozčlenit do několika etap podle míry působení negativních tendencí ve vztahu k drobným sakrálním památkám.²⁸²

V poválečném období, do druhé poloviny čtyřicátých let, zůstávají památky vzhledem k bezprostředním naléhavým existenčním poválečným úkolům stranou zájmu, který je znemožněn i nedostatkem finančních prostředků. Navíc proti drobným sakrálním památkám působila nepřátelská komunistická ideologie.²⁸³

Padesátá léta až polovinu šedesátých let charakterizují negativní tendence, které se odrazily v likvidaci značného fondu památek k jejich hrubému utilitárnímu využití a nevyhnuly se ani drobným památkám v pověstné akci „křížky“. Mimo hraniční pásmo způsobila zánik drobných památek již ideologická výchova a dále změna v charakteru zemědělství, které přešlo k formám vyšší produkce na velkých lánách, kde by se drobné památky musely objíždět a to bylo proti zásadám efektivnosti tehdejšího hospodaření. Drobné památky tak ustupovaly modernímu životnímu stylu.²⁸⁴

Druhá polovina šedesátých let znamenala snahu o opravu některých velkých objektů. Tato tendence pokračovala i v dalším desetiletí zvláště na stavbách reprezentativního typu, ostatní však bohužel chátraly dál. Přesto lze nalézt řadu podkladů o tom, jak lidé obklopovali své rekreační chalupy zachráněnými božími muky z polí, o tom, jak se zemědělci snažili zachovat, co nám přenechala minulá staletí.²⁸⁵

Druhá polovina osmdesátých let je charakteristická lhostejností a nedostatkem finančních prostředků a morálním spánkem. Ovšem v oblasti drobných památek se od konce sedmdesátých let prosadila tendence dokumentace v terénu, která vzala v potaz i drobné,

²⁸¹ URL:<<http://www.kr-kralovehradecky.cz/cz/krajsky-urad/kultura/krajsku-seznam-kulturnich-pamatek---nemovita-cast-32538/>> [cit. 2011-01-31].

²⁸² HÁJEK, T. – BUKAČOVÁ, I. *Příběh drobných památek*. Praha, 2006. s. 129. ISBN 80-900903-9-7.

²⁸³ Tamtéž, s. 129.

²⁸⁴ Tamtéž, s. 129-130.

²⁸⁵ Tamtéž, s. 130.

dosud opomíjené památky a metodicky zpracovala hodnotící kritéria jako panoramatické hodnoty místa. Začal se vylepšovat stav odborných pracovníků památkové péče v regionech a i přes katastrofální nedostatek pracovních sil pokračovala dokumentace, včetně soupisů památek.²⁸⁶

O dokumentaci a evidenci drobných sakrálních památek se snažila místní či odborná sdružení. Z těchto sdružení vycházely též podněty a návrhy na zapsání památky do Státního seznamu kulturních památek. Sdružení rozvíjela velkou přednáškovou, vzdělávací a osvětovou činnost.²⁸⁷

Na Ministerstvu kultury čeká na projednání a zapsání do památkového seznamu přes tři tisíce položek a na řadu přicházejí nyní návrhy z počátku devadesátých let, kdy se rozvinula vlna zájmu o rozšíření Státního seznamu kulturních památek spojená s katarzí, kterou přinesl konec režimu a polistopadová reflexe stavu české země.²⁸⁸

Návrh na zapsání do seznamu památek může poslat na Ministerstvo kultury každý. K návrhu se vyjádří regionálně příslušný památkový ústav, který posuzuje, zda objekt má takové hodnoty, aby jej bylo možno do seznamu zařadit. Po přidělení čísla je o výsledku informován vlastník či navrhovatel, v opačném případě má pouze doklad, že uvedený návrh byl zařazen do programu projednávání a musí trpělivě čekat i mnoho let, protože se často přednostně řeší naléhavé případy, kdy hrozí zánik či ztráta památky.²⁸⁹

Mnohé obce v naději, že na zapsanou památku snáze dostanou prostředky, se snaží do seznamu protlačit lokální dominanty, které byly při dosavadních soupisových akcích opomenuty. Na drobné památky typu křížků a božích muk, kterých je početně mnoho se nahlíží s rezervou, neboť často ani hodnotná architektura se do soupisu dosud nedostala a tak drobná památka může během několika let beztrápně zcela zaniknout či zmizet z povrchu světa.²⁹⁰

Po zásadní politické změně v roce 1989 na nás z krajiny bezradně shlížel oproti konci devatenáctého století téměř na polovinu snížený počet drobných sakrálních památek v krajině. Pokles o jednu polovinu nemusí však působit děsivě, když se zváží rozsah pozemských a vůbec civilizačních změn, ke kterému došlo v globálním měřítku ve dvacátém století.²⁹¹

²⁸⁶ HÁJEK, T. – BUKAČOVÁ, I. *Příběh drobných památek*. Praha, 2006. s. 130. ISBN 80-900903-9-7.

²⁸⁷ Tamtéž.

²⁸⁸ HÁJEK, T. – BUKAČOVÁ, I. *Příběh drobných památek*. Praha, 2006. s. 130. ISBN 80-900903-9-7.

²⁸⁹ Tamtéž.

²⁹⁰ Tamtéž.

²⁹¹ Tamtéž, s. 131.

Daleko horší než číselný propad je ale stav přeživších památek, jejichž důstojné místo ve společnosti bude tak obtížně ustavit po bezmála padesáti letech ústrků oficiálních a zamlčovaných.²⁹²

Velký počet drobných památek, jakkoliv oprýskaných, vděčí za své faktické přežití tomu, že v lidech, kteří sympatizovali se socialismem, stále přežívala úcta a pieta k nim. Vzhledem ke stavu drobných památek by bylo zapotřebí obnovit a podporovat místní dobrovolná sdružení.²⁹³

6. 3. SOUČASNÝ STAV POPISOVANÝCH OBJEKTŮ

6. 3. 1. Církevní architektura na Opočensku a její současný stav

Kostely ve městě jsou ve výborném, udržovaném stavu. V minulých letech proběhlo několik stavebních úprav, které přispěly ke zkrášlení stavu zdejších církevních kulturních památek.

6. 3. 1. 1. Děkanský kostel Nejsvětější Trojice

V roce 1997 byla na děkanském kostele Nejsvětější Trojice, který se nachází na Trčkově náměstí a je součástí zámeckého komplexu, provedena oprava omítky.²⁹⁴ Kostel je mimo zámku dominantou Trčkovu náměstí a jak svým vzhledem, tak historickou hodnotou se právem řadí mezi národní kulturní památky.²⁹⁵

V současnosti je kostel využíván k pořádání koncertů a bohoslužbám, které se konají každou neděli, pondělí a úterý.

6. 3. 1. 2. Kostel Nanebevzetí Panny Marie

U bývalého farního kostela Nanebevzetí Panny Marie byla v roce 1992 okresním stavebním podnikem v Dobrušce opravena střecha.²⁹⁶ V roce 1994 byly uvolněny

²⁹² HÁJEK, T. – BUKAČOVÁ, I. *Příběh drobných památek*. Praha, 2006. s. 131. ISBN 80-900903-9-7.

²⁹³ HÁJEK, T. – BUKAČOVÁ, I. *Příběh drobných památek*. Praha, 2006. s. 131. ISBN 80-900903-9-7.

²⁹⁴ RATHOUSKÝ, V. – LIKOVSKÝ, Z. *Opočno 1066 – 2000*. Praha, 2006. s. 202. ISBN 80-86576-20-5.

²⁹⁵ Číslo rejstříku – 27347/6-2353.

URL:<<http://monumnet.npu.cz/pamfond/list.php?IdReg=138584&oKodKr=52&oNazSidOb=Opo%E8no&Uz=B&PrirUbytOd=03.05.1958&PrirUbytDo=02.03.2011&Limit=25>> [cit. 2011-03-02].

²⁹⁶ RATHOUSKÝ, V. – LIKOVSKÝ, Z. *Opočno 1066 – 2000*. Praha, 2006. s. 193. ISBN 80-86576-20-5.

Ministerstvem kultury ČR na opravy kostela Nanebevzetí Panny Marie čtyři miliony Kč. Zakázka byla na základě veřejné soutěže zadána firmě Štěpánek z Opočna.²⁹⁷

Kostel vypadá velmi pěkně, dalo by se říci, že nemá žádnou viditelnou vadu. Stavba je majetkem města Opočna a hrobka, která se nalézá v podzemí je majetkem Kristiny Colloredo-Mannsfeld. Kostel je zařazen mezi kulturní památky.²⁹⁸ V případě zvonice by bylo potřeba doplnění omítky v severozápadní části a nad hlavním průčelím a doplnění dřevěné šindele.

Dnes je tento svatostánek využíván k církevním obřadům, hlavně k uzavírání manželství a konají se zde i koncerty, převážně vážné hudby a výstavy.

6. 3. 1. 3. Kapucínský klášter s kostelem Narození Páně

Roku 1940 byly provedeny opravy pláště budov kapucínského konventu stavitelem Václavem Buchvaldem a současně byla opravena i freska nad hlavním vchodem.²⁹⁹ V roce 1995 byly započaty opravy v konventním kostele Narození Páně, které trvaly až do konce července. Během nich bylo restaurováno všech čtrnáct obrazů křížové cesty, opraveny varhany a rekonstrukcí prošla i střecha na kapli Svatého kříže. Při malování interiéru byly objeveny zajímavé malby na původní omítce.³⁰⁰ Tento kostel by si zasloužil novou fasádu. Stavba je zařazena mezi kulturní památky.³⁰¹

V současné době se v kostele konají církevní obřady a bohoslužby jsou pořádány každou středu, čtvrtek, pátek a sobotu

6. 3. 2. Menší sakrální architektura v Opočně a její současný stav

V případě drobné sakrální architektury je nutno poznamenat, že většina památek ve městě je ve výborném stavu, najdou se však i stavbičky, které by potřebovaly restaurátorský zásah. Je nutno poznamenat, že největší péče je kladena na památky, které jsou součástí městské památkové zóny – socha svatého Jana Nepomuckého a socha svatého Floriána na Trčkově náměstí, kříž jezuitských misionářů u kostela Nejsvětější Trojice, socha svatého Jana

²⁹⁷ RATHOUSKÝ, V. – LIKOVSKÝ, Z. *Opočno 1066 – 2000*. Praha, 2006. s. 195. ISBN 80-86576-20-5.

²⁹⁸ Číslo rejstříku – 20906/6-2355.

URL:<<http://monumnet.npu.cz/pamfond/list.php?IdReg=131757&oKodKr=52&oNazSidOb=Opo%E8no&Uz=B&PrirUbytOd=03.05.1958&PrirUbytDo=02.03.2011&Limit=25>> [cit. 2011-03-02].

²⁹⁹ RATHOUSKÝ, V. – LIKOVSKÝ, Z. *Opočno 1066 – 2000*. Praha, 2006. s. 146. ISBN 80-86576-20-5.

³⁰⁰ RATHOUSKÝ, V. – LIKOVSKÝ, Z. *Opočno 1066 – 2000*. Praha, 2006. s. 196. ISBN 80-86576-20-5.

³⁰¹ Číslo rejstříku – 32171/6-2354.

URL:<<http://monumnet.npu.cz/pamfond/list.php?IdReg=143727&oKodKr=52&oNazSidOb=Opo%E8no&Uz=B&PrirUbytOd=03.05.1958&PrirUbytDo=02.03.2011&Limit=25>> [cit. 2011-03-02].

Nepomuckého v Kodymově ulici, Mariánské sousoší na Kupkově náměstí a socha svatého Antonína Paduánského u městského hřbitova. O ostatní památky by se měli starat vlastníci pozemků, na kterých se tyto malé stavby nachází.

6. 3. 2. 1. Socha svatého Jana Nepomuckého

Tato kulturní památka³⁰² pocházející z roku 1729 se nachází na Trčkově náměstí. Její stav je ucházející, nápisy jsou ze všech čtyř stran čitelné. V letošním roce by mělo být provedeno restaurování sochy.

6. 3. 2. 2. Socha svatého Floriána

Socha svatého Floriána z roku 1734, která stojí naproti soše svatého Jana Nepomuckého ve středu Trčkova náměstí, by potřebovala nápisy obnovit, některé z nich jsou těžko čitelné, jinak je socha v dobrém stavu a je oprávněně kulturní památkou.³⁰³ V letošním roce je plánováno restaurování sochy.

6. 3. 2. 3. Socha svatého Jana Nepomuckého

Socha svatého Jana Nepomuckého pocházející z roku 1709 v Kodymově ulici je ve výborném stavu, nápisy jsou čitelné. Jedná se o jednu z kulturních památek³⁰⁴ města Opočna.

6. 3. 2. 4. Socha svatého Josefa

Socha svatého Josefa, která se nachází v bezprostřední blízkosti kostela Nanebevzetí Panny Marie, byla pořízena v roce 1898. Je ve vynikajícím stavu, nápisy jsou velmi dobře čitelné.

³⁰² Číslo rejstříku 34135/6-2358.

URL:<<http://monumnet.npu.cz/pamfond/list.php?IdReg=145828&oKodKr=52&oNazSidOb=Opo%E8no&Uz=B&PrirUbytOd=03.05.1958&PrirUbytDo=02.03.2011&Limit=25>> [cit. 2011-03-02].

³⁰³ Číslo rejstříku 35813/6-2357.

URL:<<http://monumnet.npu.cz/pamfond/list.php?IdReg=147628&oKodKr=52&oNazSidOb=Opo%E8no&Uz=B&PrirUbytOd=03.05.1958&PrirUbytDo=02.03.2011&Limit=25>> [cit. 2011-03-02].

³⁰⁴ Číslo rejstříku 103040.

URL:<<http://monumnet.npu.cz/pamfond/list.php?IdReg=446588586&oKodKr=52&oNazSidOb=Opo%E8no&Uz=B&PrirUbytOd=03.05.1958&PrirUbytDo=02.03.2011&Limit=25>> [cit. 2011-03-02].

6. 3. 2. 5. Sousoší Neposkrvněného početí Panny Marie

Tento skvost Kupkova náměstí prošel od devatenáctého století několika úpravami. První je známa z roku 1886. Někdy před rokem 1915 byl sloup opraven sochařem Václavem Škodou z Hradce Králové. Další oprava proběhla 1939 a byla provedena sochařem Karlem Gabrielem z Prahy. Naposledy byla oprava sousoší zahájena v červnu roku 1994 a na její realizaci obdrželo město dotaci čtyři sta devadesát tisíc korun českých od Ústavu výstavby a architektury Praha. Část finanční částky, která chyběla, uhradilo město z vlastního rozpočtu. Byla opravena balustráda a schodiště, římsa volutového soklu, vyšší vertikální hranol s nápisovými stranami i sochařská výzdoba. Atributy světců byly vyčištěny a nově vyzlaceny 24karátovým zlatem, byly zhotoveny 4 měděné zlacené šípy pro sochu sv. Šebestiána. Oprava byla provedena firmou ze Dvora Králové nad Labem a dokončena v srpnu roku 1994.³⁰⁵ Dnes je tato kulturní památka³⁰⁶ v dobrém stavu, nápisy jsou čitelné na všech stranách.

6. 3. 2. 6. Plastika na zdi kostela Narození Páně

Plastika na zdi Kapucínského kláštera, která byla upravována roku 1866, je v dobrém stavu, veškeré znázornění je dobře viditelné. Kolem je porušená omítka, která kazí celkový dojem výjevu.

6. 3. 2. 7. Dům č. p. 141

Obraz Panny Marie Czenstochovské a socha svatého Jana Nepomuckého, nacházející se v nikách domu č. p. 141, jsou ve vynikajícím stavu. Tento měšťanský dům se řadí mezi kulturní památky města.³⁰⁷

³⁰⁵ NEJEDLÝ, V. a kol. Mariánské, trojiční a další světecké sloupy a pilíře v okrese Rychnov nad Kněžnou. In *Zprávy památkové péče* 59, 1999, s. 58-59. ISSN 1210-5538. ISBN 80-86234-04-5.

³⁰⁶ Číslo rejstříku 21836/6-2359.

URL:<<http://monumnet.npu.cz/pamfond/list.php?IdReg=132755&oKodKr=52&oNazSidOb=Opo%E8no&Uz=B&PrirUbytOd=03.05.1958&PrirUbytDo=02.03.2011&Limit=25>> [cit. 2011-03-02].

³⁰⁷ Číslo rejstříku 36829/6-2361.

URL:<<http://monumnet.npu.cz/pamfond/list.php?IdReg=148716&oKodKr=52&oNazSidOb=Opo%E8no&Uz=B&PrirUbytOd=03.05.1958&PrirUbytDo=02.03.2011&Limit=25>> [cit. 2011-03-02].

6. 3. 2. 8. Kříž jezuitských misionářů

Kříž jezuitských misionářů u kostela Nejsvětější Trojice postavený v roce 1833 z kamene je ve výborném stavu a je součástí národní kulturní památky - kostela Nejsvětější Trojice. Nápisy jsou velmi dobře čitelné.

6. 3. 2. 9. Socha svatého Jana Nepomuckého

Socha svatého Jana Nepomuckého, postavená v roce 1721 na dnešní lokalitě „Podkostelí“, je ve výborném stavu, nápisy jsou čitelné.

6. 3. 2. 10. Kříž u Zlatého potoka

Kříž u Zlatého potoka pocházející z roku 1889 má zachovalé nápisy a o jeho údržbu se stará jeden ze zdejších občanů, takže kříž je ve výborném stavu.

6. 3. 2. 11. Kříž na městském hřbitově

Kříž na městském hřbitově je ve velmi dobrém stavu, pochází z roku 1899. Nápisy jsou velmi dobře čitelné.

6. 3. 2. 12. Socha svatého Antonína Paduánského

Socha svatého Antonína Paduánského z roku 1750 se nachází u dnešního hřbitova a je v dobrém stavu, nápisy jsou všechny čitelné. Je také kulturní památkou³⁰⁸ města.

6. 3. 2. 13. Socha Matky Boží

Socha Matky Boží, která byla postavena v roce 1741, se nachází při cestě do Dobrušky a je ve zbědovaném stavu. O tuto sochu ani její okolí se nestará nikdo. Její okolí je

³⁰⁸ Číslo rejstříku 19478/6-2360.

URL:<<http://monumnet.npu.cz/pamfond/list.php?IdReg=130245&oKodKr=52&oNazSidOb=Opo%E8no&Uz=B&PrirUbytOd=03.05.1958&PrirUbytDo=02.03.2011&Limit=25>> [cit. 2011-03-02].

neudržované, pro vysokou trávu není ani vidět, podstavec je rozbitý, drží jen díky železným pásům. Nápisy jsou čitelné ze všech stran.

6. 3. 2. 14. Socha svatého Jana Křtitele

Socha svatého Jana Křtitele, nacházející se mezi poli při pěšině do vsi Pohoří, by potřebovala zásah restaurátora. Svatému Janovi chybí kus ruky, u nohou ležící beránek postrádá hlavu. Nápisy jsou z části nečitelné.

6. 3. 2. 15. Kamenný kříž v Pohořské ulici

Kříž v Pohořské ulici pocházel z roku 1802. V minulosti byl však zničen při vichřici, kdy na něj spadla větev stromu. Dodnes nebyl navrácen zpět, takže je zde jen pískovcový podstavec. Nápis na přední straně je nečitelný, na zadní straně se čte dobře.

6. 3. 2. 16. Kamenný kříž na rozcestí

Kříž, na rozcestí do Přepych a Třebechovic pod Orebem, pocházející z roku 1814 je ve výborném stavu.

6. 3. 2. 17. Památník vojákům z bitvy v Aspernu

Památník, nacházející se v části města zvané Na Olivě, je v zachovalém stavu a udržován. Nápisy jsou všechny čitelné.

6. 3. 2. 18. Kamenný kříž v Čánce

Kříž v Čánce z roku 1879 je v ucházejícím stavu, nápisy jsou těžko čitelné. Jedná se o jediný křížek v této městské části Opočna a myslím, že by si zasloužil obnovu.

6. 3. 2. 19. Kaple Nanebevzetí Panny Marie v Čánce

Kaplička v Čánce, která byla vystavěna v roce 1887, vypadá velmi zachovale. Tu a tam se objevuje nějaká vada na omítce. O tuto stavbu se starají obyvatelé zdejší městské části. V kapli jsou v současné době konány bohoslužby každou třetí neděli v měsíci září.

6. 3. 2. 20. Kamenný kříž v Dobříkovci

Kříž s Ukřižováním v městské části Opočna – Dobříkovec byl pořízen v roce 1861. Je v zachovalém stavu, nápisy jsou čitelné. Jeho osud je v rukou tamějších obyvatel.

6. 3. 3. Obec Přepychy a současný stav popisovaných objektů

Kostel svatého Prokopa ve zdejší obci je udržovaný a tato dominanta obce je ve skvělém stavu. Právem je uváděn mezi kulturní památky.³⁰⁹ Kostel je využíván k církevním obřadům a bohoslužby jsou pořádány v pátek a v neděli.

Kříž u kostela, který byl postaven v roce 1829, je v dobrém stavu, opravu by potřeboval jen podstavec a kolem umístěné kamenné zábradlí. Nápis na přední straně je z části těžko čitelný.

Pískovcový kříž s Ježíšem z roku 1896 se nachází při cestě na Záhornici a je udržován v dobrém stavu, všechny nápisy jsou čitelné.

Další pískovcový kříž, který se nachází u místního hřbitova, pochází z roku 1898. Je udržován tamějšími obyvateli a je ve výborném stavu, nápis je dobře čitelný.

Po roce 2000 proběhly v Dřízně úpravy týkající se křížové cesty, Božího hrobu, pomníku kaplana Mádra. Bylo obnoveno zlacení nápisů a obraz Panny Marie byl restaurován.³¹⁰ Dřízenské údolí bylo v roce 2003 mimo kaple celé zrenovováno a doplněno krytým pódiem, kde se slouží slavnostní mše svaté. Kaple Panny Marie Lurdské z roku 1888 vypadá velmi dobře a zachovale. Dnes jsou zde pořádány bohoslužby v měsíci květnu a v neděli po svátku Nanebevzetí Panny Marie, který připadá na 15. srpna. Zachovalé a v bezvadném stavu jsou i kříže. Všechny nápisy jsou velmi dobře čitelné.

³⁰⁹ Číslo rejstříku – 42046/6-2402.

URL:<<http://monumnet.npu.cz/pamfond/list.php?IdReg=154189&oNazSidOb=P%F8epychy&Uz=B&PrirUbytOd=03.05.1958&PrirUbytDo=02.03.2011&Limit=25>> [cit. 2011-03-02]

³¹⁰ URL:<<http://www.diecezhk.cz/archiv/pannamaria/PM-drizna-u-prepych.php>> [cit. 2011-01-31].

6. 3. 4. Obec Semechnice a současný stav popisovaných objektů

Zdejší kaple je spravována obcí. Vypadá ve velmi dobrém stavu a nedaleko stojící křížek též, nápis je dobře čitelný. Poslední generální oprava kaple byla provedena v roce 1992 nákladem dvě stě čtyřicet devět tisíc korun. Bohoslužby jsou pořádány v neděli na slavnost apoštolů, která se slaví 29. června.

Kříž stojící nedaleko místního hřbitova je udržován tamějšími občany. Je ve výborném stavu a letopočet je čitelný.

Pomník padlým je též udržován zdejšími občany a je ve velmi dobrém stavu.

6. 3. 5. Obec Mokré a současný stav popisovaného objektu

V současnosti je křížek ve vynikajícím stavu, nápisy čitelné. Ke konci roku 2006 byla nákladem obce provedena rekonstrukce křížku za osmdesát tisíc korun. Tato rekonstrukce zahrnovala celkovou úpravu pískovcového kříže, včetně základu, podezdívku, plotu a oplocení.

6. 3. 6. Obec Očelice a současný stav popisovaných objektů

Zdejší kaplička svatého Petra a Pavla je udržovaná nákladem obce stejně jako nedaleko umístěného sousoší. Kaple je ve velmi pěkném, udržovaném stavu. Sousoší je též ve velmi dobrém stavu, nápisy jsou čitelné.

6. 3. 7. Obec Rohenice a současný stav popisovaných objektů

Tato kulturní památka,³¹¹ kterou kostel sv. Jana Křtitele v Rohenicích oprávněně je, vypadá velmi obstojně vzhledem ke svému stáří. Vady na kráse kazí jen místy chybějící omítka a bylo by třeba vyměnit střešní krytinu. Kostel slouží církevním obřadům a bohoslužby jsou konány každou druhou neděli v měsíci.

Pískovcový kříž u osady Roheničky je v dobrém stavu. Nápisy jsou dobře čitelné. Polychromovaná socha svatého Jana Nepomuckého z roku 1821 u rybníka je ve velmi

³¹¹ Číslo rejstříku – 19109/6-2246.

URL:<<http://monumnet.npu.cz/pamfond/list.php?IdReg=129851&oNazSidOb=Rohenice&Uz=B&PrirUbytOd=03.05.1958&PrirUbytDo=02.03.2011&Limit=25>> [cit. 2011-03-02].

dobrém stavu. Pískovcový kříž s Ježíšem u kostela pochází z roku 1876 a je ve vynikajícím stavu. Všechny nápisy jsou čitelné.

6. 3. 8. Obec Králova Lhota a současný stav popisovaných objektů

Kostel byl v roce 2000 osvětlen halogenovým osvětlením stejně tak jako kříž a pomník padlých. V květnu roku 2004 proběhla oprava části střechy kostela svatého Zikmunda. Střecha dostala i nový nátěr a náklad na opravy činil dvě stě dvacet tisíc korun. Dnes by bylo potřeba vyměnit části dřevěné šindele na věži a lodi kostela. V současné době je kostel využíván k církevním obřadům a bohoslužby jsou pořádány každou neděli. Kostel na své stáří vypadá dobře a je právem zařazen mezi kulturní památky.³¹²

V případě křížku nacházejícího se u kostela by byla zapotřebí ruka odborníka. Jedné ze soch chybí hlava a druhá socha chybí celá. Nápisy jsou čitelné. Pomník padlých je udržován místními občany a je ve skvělém stavu.

6. 3. 9. Obec Trnov a současný stav popisovaných objektů

O zdejší kapličku se stará obec. Tato stavba by potřebovala nový vzhled s obnovou původní barevnosti fasády. Bohoslužby jsou pořádány každou první neděli v měsíci.

Evangelický kostel by potřeboval zásahy na fasádě a nejspíše i novou střechu. Jsou zde vysklená okna. Tento kostel je však od roku 2007 v rukou soukromého vlastníka.

Křížek stojící u kapličky je pěkný, zachovalý, nápisy čitelné. Kříž umístěný u křížovatky je v perfektním stavu, nápisy jsou dobře čitelné. I křížek umístěný na zdejším hřbitově je dobře udržován, nápisy jsou čitelné. V případě smírčího kříže, nacházejícího se v blízkosti obce, je nutno uvést, že ze tří letopočtů je čitelný pouze jeden.

³¹² Číslo rejstříku – 45450/6-2313.

URL:<<http://monumnet.npu.cz/pamfond/list.php?IdReg=157896&oNazSidOb=kr%E1lova+lhota&Uz=B&PrirUbytOd=03.05.1958&PrirUbytDo=02.03.2011&Limit=25>> [cit. 2011-03-02].

6. 3. 10. Obec České Meziříčí a současný stav popisovaných objektů

Kostel svaté Kateřiny, kulturní památka,³¹³ tvoří výraznou dominantu obce. Z venku působí velmi dobře. Na fasádě nejsou vidět žádné nedostatky. Jedna z posledních oprav této památky se datuje do roku 1971. V současnosti je kostel využíván k církevním obřadům a každou neděli a čtvrtky jsou zde konány bohoslužby.

Socha svatého Jana Nepomuckého u mostu, která byla vyhotovena v roce 1864 je udržovaná, nápisy jsou velmi dobře čitelné.

Socha Panny Marie z roku 1749 nacházející se u kostela je zachovalá, nápisy jsou čitelné všechny.

Pískovcový kříž u kostela je v dobrém stavu, nápis je čitelný.

Kříž při silnici na Královu Lhotu byl vyhotoven v roce 1806. V současné době je v dobrém stavu, letopočet je čitelný.

³¹³ Číslo rejstříku – 28029/6-2244.

URL:<<http://monumnet.npu.cz/pamfond/list.php?IdReg=139306&oNazSidOb=%E8esk%E9+mezi%F8%ED%E8%ED&Uz=B&PrirUbytOd=03.05.1958&PrirUbytDo=02.03.2011&Limit=25>> [cit. 2011-03-02].

7. ZÁVĚR

Tato práce by měla přinést náhled na církevní architekturu a drobné sakrální svatby mého rodného regionu Opočenska, který leží v bývalém okresu Rychnov nad Kněžnou a patří do Královehradeckého kraje. Do tohoto regionu patří krom samotného města Opočna i obce Přepychy, Rohenice, Králova Lhota, Mokré, České Meziříčí, Očelice, Trnov a Semechnice. Je možné, že některá z drobných památek sakrální architektury unikla mé pozornosti.

Počátky církevní architektury se ve zdejšímu regionu datují již do čtrnáctého století, kdy vznikly první dřevěné kostely v obcích Rohenice, Opočně a v Králově Lhotě. Tyto kostely, pokud nepodlehly zkáze nebo nebyly vypáleny v období husitském, vydržely až do šestnáctého století. Tehdy v průběhu tohoto reformačního století docházelo k novým stavbám i přestavbám stávajícím objektům. Z tohoto období pochází kostel v Přepychách, stavební úpravy proběhly na kostele v Rohenicích a Přepychách. Koncem šestnáctého století vznikl i kostel Nejsvětější Trojice v Opočně. V sedmnáctém století byl znovu postaven kostel Panny Marie v Opočně a došlo k užitkové obnově kostela v Králově Lhotě. Ve druhé polovině sedmnáctého století vznikl kapucínský klášter s kostelem Narození Páně v Opočně při silnici do Dobrušky. Většina charakteristických staveb Podorlicka vznikla nebo dostala svou současnou tvář v osmnáctém století. Byly prováděny úpravy na kostele Nejsvětější Trojice v Opočně a byl vystavěn kostel v Českém Meziříčí. Nejvíce drobné sakrální architektury pochází z období baroka. V regionu spadá první drobná stavbička do roku 1709 a stavba uváděné, převážně drobné architektury se zastavila až v roce 1919.

V rámci církevní architektury se má pozornost obrátit většinou na kostely ve městě Opočně a okolních obcích, v případě drobné architektury jsou to kaple, kříže, křížové cesty a sochařská díla umístěná ve městě a jeho bezprostředním okolí, obcích a jejich zástavbě, na rozcestích, u vodních toků a na významných místech.

Opočenský kraj má krom charakteristických církevních staveb a stavbiček i svou pohnutou náboženskou minulost. V období husitském bylo město Opočno i okolní vesnice ničeny a vypalovány husitskými vojsky. Ke konci patnáctého století se Opočensko dostalo do rukou rodu Trčků z Lípy, který se výrazně podílel na zdejší historii. Opočenský lid byl pronásledován z ohledu náboženského po roce 1620. První selské povstání je datováno v roce 1621. Další povstání se uskutečnilo o sedm let později, kdy přijela do Opočna rekatolizační komise. Lid tehdy odmítal přestup ke katolictví. V první polovině sedmnáctého století se panství dostalo do zástavy rodu Colloredo z Wallsee. Následující století bylo svědkem dalších bouří a pronásledování. Obyvatelé chtěli náboženskou svobodu. Tehdy zde působil

nejurputněji jezuita Antonín Koniáš, který stíhal lid. Od druhé poloviny sedmnáctého století se církev římskokatolická stala dominantní. V osmnáctém století byla uzákoněna náboženská tolerance.

Další století bylo obdobím, kdy v kraji pod Orlickými horami bylo národní obrození nejživější. Vznik první republiky byl doprovázen protikatolickou kampaní. Začaly vznikat náboženské obce, církvi se dařilo obnovovat a rozvíjet řady zájmových aktivit. Ve dvacátém století byl církevní život pod dohledem okupačních úřadů. Po druhé světové válce byly vysvěceny nové zvony a obnovena činnost spolků. Období komunismu přineslo pronásledování církví a jejich duchovních. V druhé polovině dvacátého století byla většina kostelů na Opočensku prohlášena za kulturní památky. V současné době zaujímá Opočensko území rychnovského vikariátu a na jeho území leží tři farnosti – opočenská, přepyská a českoměziříčská.

Základním předpisem ochrany památek je Zákon o státní památkové péči. O ochranu uváděných památek se většinou starají obce nebo pobožní obyvatelé. Dalo by se říci, že v případě drobných památek se projevuje spíše ochrana morální než legislativní. Existují soupisy památek, které jsou uváděny ve Státním soupisu památek a takovýto soupis mají i jednotlivé kraje, kde jsou uváděny všechny kulturní památky daného regionu. V případě města Opočna se město stará o památky nacházející se v městské památkové zóně a o zbytek by měli pečovat vlastníci pozemků, na kterých se objekty nachází.

Lze říci, že současný stav církevní architektury ve zmiňovaných obcích je na velmi dobré úrovni. Stavby vypadají udržovaně, jen občas by si zasloužily novou omítku či nové zasklení oken. V případě drobné architektury je nutno uvést, že většina těchto malých stavbiček je v udržovaném stavu, většinou díky dobrým srdcím zdejších občanů. Občas se najdou také ty, které by potřebovaly zásah odborníka. To v případech, kdy jim kousky chybí, či chybí celé sochy.

Cílem mé práce bylo zmapování církevní architektury na Opočensku, což v některých případech bylo složité díky nedostačující literatuře. Nejvíce pramenů o historii staveb a jejich vývoji jsem shromáždila ve státním okresním archivu v Rychnově nad Kněžnou, z dostupné literatury o městě Opočně a jeho okolí a důležitým pramenem poznatků bylo i dílo pana Jiřího Slavíka, kde jsou zmapovány etnografické nápisy okresu Rychnov nad Kněžnou do roku 1750. Velká část informací byla získána i díky terénnímu výzkumu, kdy byla pořízena i většina následné fotodokumentace. V práci se zaměřuji na stavební vývoj církevní architektury, její historicky cenný mobiliář, podobu v současnosti a jejich využití. U drobné

sakrální architektury pak na okolnosti jejího vzniku, současný stav popsaných objektů a zachovalé nápisy.

RESUME

The area of Opočno is situated in northeastern Bohemia and is a part of the Hradec Králové region. More precisely the area is located in north-west of the official Rychnov nad Kněžnou district.

Sacral architecture and small sacral monuments are not separable elements either from the area of Podorlicko mentioned above or from the whole Czech countryside. In the past times these structures especially churches, cloisters, calvaries, chapels, crosses, walls of the Cross and other sculptures were of great importance to local people and entire country. However nowadays only a few people consider these sights of historical interest worth preserving, it has no religious or another meaning for the others. But still there are people who take care of these sights and honour them.

Big sacral monuments originally made of wood, later of stone were created for several different purposes such as wedding and funeral ceremonies, baptism, regular worships and mainly for meeting people with different social backgrounds, when something important was to discuss. Small sacral structures were made to catch attention and constrain people to stop, take a rest, meditate, pray and think about their destiny or the destiny of the person for whom the monument was built. These small structures were strategically placed near communications, crossroads, memorable trees, on holy places, in outlying and also urban or rural areas. In most cases they were positioned just there as a sign of adoration of a saint person. We can find predominantly illustrations of Jesus' Crucifixion and Resurrection. Other frequently represented pictures are Virgin Mary, Saint Florian, Saint Wenceslaus and Saint John of Nepomuk. These monuments were built even after some unexpected tragedies or epidemics.

People from region mentioned, especially people from Opočno, had experienced many unsettled times, which brought misery and suffering already in the period of Hussite rule and after Thirty Years' war in particular. This age is inseparably linked with use and construction of religious and other monuments. Despite the fact that religious buildings and monuments were constructed already in ancient history, probably starting in Middle Ages with great expansion in baroque and continuing until 20th century, some of them had preserved their characteristic up to the present. Although some buildings were built by well-known architects and other by country's craftsmen, they all have memorable character, which is impressive.

The purpose of this work is to map sacral buildings and other structures in the area of Opočno. These monuments are located in the city of Opočno, its city districts Čánka,

Dobříkovec and other surrounding municipalities České Meziříčí, Králova Lhota, Mokré, Očelice, Přepychy, Semechnice and Trnov.

My work concentrates on structural and historical evolution of bigger object, historical evolution of bigger objects, historical inventory and their present use. Concerning smaller monuments the focus is on position and condition of inscriptions found in a good repair.

Via this work I would like to point out the fact that in the area where I live are places, buildings and object of religious interest, not declared as a cultural heritage but still interesting and of a great historical significance. As regards smaller structures, even if they are not a part of big historical monuments or official city sights, they make up the face of the community and surroundings. One part of my work focuses also on the legal point of view and it is supported mainly by my personal observation of the state of sights in the area. The work is based on available literature about the city Opočno and its surroundings, sources from the archive of Rychnov nad Kněžnou district, my personal field research results and photo documentation.

PŘEHLED POUŽITÉ LITERATURY

LITERATURA:

- BÍLÝ, J. *Jezuita Antonín Koniáš*. Praha, 1996. ISBN 80-7021-191-1.
- BINDER, J. a kol. *Sborník křesťanské kultury*. Praha, 2002. ISBN 80-86379-41-8.
- BLAŽÍČEK, O. – KROPÁČEK, J. *Slovník pojmů z dějin umění*. Brno, 1991. ISBN 80-207-0246-6.
- FLESAR, A. *Popis historicko-archeologicko-statistický okresu opočenského*. Hradec Králové, 1895.
- HÁJEK, T. – BUKAČOVÁ, I. *Příběh drobných památek*. Praha, 2006. ISBN 80-900903-9-7.
- KOLEKTIV AUTORŮ. *Kamenné kříže Čech a Moravy*. Praha, 1997. ISBN 80-7203-370-0.
- KOLEKTIV AUTORŮ. *Očelice 1378 – 2009*. OÚ Očelice, 2009.
- KOLEKTIV AUTORŮ. *Průvodce po opočenských památkách*. Opočno, 2009.
- MACH, J. *Baroko pod Orlickými horami I*. Dobruška, 1998.
- MARTINKOVÁ, B. *Obec Semechnice a osada Podchlumí*. OÚ Semechnice, 2004.
- PAVELKA, M. *Obec Králova Lhota*. OÚ Králova Lhota, 2009.
- PAVELKA, M. – PILAŘ, J. *Oslavy 100 let hasičského sboru*. OÚ Králova Lhota, 2001.
- POZDÍLEK, V. *Čítanka kraje opočenského a dobrušského*. Hradec Králové, 1937.
- PRAŽÁK, V. *Umění renesance Východních Čech*. Hradec Králové, 2000. ISBN 80-902593-4-0.
- PROBOŠT, F. – ŠRÁMEK, V. *Třebechovice a okolí*. Holice, 1911.
- PTÁČEK, J. *Dobruška a Opočno*. Praha, 2008. ISBN 978-80-7185-926-0.
- RATHOUSKÝ, V. – LIKOVSKÝ, Z. *Opočno 1066 – 2000*. Praha, 2006. ISBN 80-86576-20-5.
- ROYT, J. *Obraz a kult v Čechách v 17. a 18. století*. Praha, 1999. ISBN 80-7184-662-7.
- ROYT, J. *Slovník biblické ikonografie*. Praha, 2006. ISBN 80-246-0963-0.
- VACEK, S. – LOKVENC, T. *Ekoprogram města Opočna*. Opočno, 1988.
- VLČEK, P. – SOMMER, P. – FOLTÝN, D. *Encyklopedie českých klášterů*. Praha, 1997. ISBN 80-85983-17-6.
- Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči.

ODBORNÉ ČLÁNKY:

HOFMAN, M. Ke strategii a organizaci povstání na trčkovských panstvích roku 1628. In *Orlické hory a Podorlicko* 14. Rychnov nad Kněžnou, 2007, s. 285 – 298. ISSN 0475-0640.

KOŘÁN, I. Barok pod Orlickými horami. In *Orlické hory a Podorlicko* 3. Rychnov nad Kněžnou, 1970, s. 105 – 126.

KOŠTÁL, M. Od počátků do třicetileté války. In MACH, J. (ed.). *Křesťanství v Podorlicku*. Dobruška – Rychnov nad Kněžnou, 2000. ISBN 80-901757-7-5.

MACH, J. Církev v Podorlicku v 19. a 20. století. Církev římskokatolická. In MACH, J. (ed.). *Křesťanství v Podorlicku*. Dobruška – Rychnov nad Kněžnou, 2000. ISBN 80-901757-7-5.

MATOUŠ, V. Velká selská rebelie na opočenském panství roku 1628. In *Orlické hory a Podorlicko* 11. Rychnov nad Kněžnou, 2001, s. 160 – 165. ISBN 80-86076-28-8.

NEJEDLÝ, P. a kol. Mariánské, trojiční a další světecké sloupy a pilíře v okrese Rychnov nad Kněžnou. In *Zprávy památkové péče* 59, 1999. ISBN 80-86234-04-5. ISSN 1210-5538.

NEJMANOVÁ, J. Evangelický kostel v Trnově. In *4. zimní zpravodaj*. OÚ Trnov, 2007.

PTÁČEK, J. Kulturní a umělecké památky v Českém Meziříčí a připojených obcích. Rohenice. In Kolektiv autorů. *České Meziříčí*. MNV České Meziříčí, 1986.

PTÁČEK, J. Kulturní a umělecké památky v Českém Meziříčí a připojených obcích. České Meziříčí. In Kolektiv autorů. *České Meziříčí*. MNV České Meziříčí, 1986.

SLAVÍK, J. Církevní architektura v Podorlicku. In MACH, J. (ed.). *Křesťanství v Podorlicku*. Dobruška – Rychnov nad Kněžnou, 2000. ISBN 80-901757-7-5.

SLAVÍK, J. Dva renesanční kostely z Opočenska. In *Orlické hory a Podorlicko* 9. Rychnov nad Kněžnou, 1999, s. 73 – 85. ISBN 80-86076-19-9.

ZRŮBEK, R. Deskové oltářní archy 15. – 17. století. In *Orlické hory a Podorlicko* 10. Rychnov nad Kněžnou, 2000, s. 145 - 175. ISBN 80-86076-23-7.

NEPUBLIKOVANÉ PRAMENY:

Kronika obce Mokré 1863. HONSEJMANOVÁ, D., nynější kronikářka obce Mokré.

LÍBAL, D. – KUKLÍKOVÁ, L. Opočno stavebně historický průzkum. Praha, 1972.

Městská knihovna v Opočně. Kopie pamětní knihy fary v Opočně z r. 1835. I. díl.

Městská knihovna v Opočně. Kopie pamětní knihy fary v Opočně z r. 1835. II. díl.

SLAVÍK, J. Nápis y okresu Rychnov nad Kněžnou. (strohopis 2002) Uložen NPÚ územní odborné pracoviště v Josefově.

SOkA Rychnov nad Kněžnou. sign. C-0445/2-1 př. Kopie kroniky fary římskokatolické církve České Meziříčí 1847 – 1991, I. – 1.

SOkA Rychnov nad Kněžnou. sign. C 0328/1. Kopie kroniky obce Králova Lhota historie do r. 1918.

SOkA Rychnov nad Kněžnou. Pamětní budovy, zvony 1817 - 1886. sign. 28, inv. č. 1364, kart. 336.

SOkA Rychnov nad Kněžnou. Sign. C-0248/2, Kopie Pamětní knihy fary církve římskokatolické Přepychy 1836.

SOkA Rychnov nad Kněžnou. sign. C 0711/1. Kopie pamětní knihy církve římskokatolické Přepychy 1840 - 1948, I. díl.

SOkA Rychnov nad Kněžnou. sign. C 0454/1-1. Kopie kroniky obce Rohenice 1924 – 1925.

SOkA Rychnov nad Kněžnou. Fond MNV Očelice, inv. č. 30/1, kniha č. 1, kart. 137. Kronika obce Očelice 1918 – 1964.

SOkA Rychnov nad Kněžnou. sign. C-0981/1. Kronika obce Semechnice 1932 - 1974.

SOkA Rychnov nad Kněžnou. Fond Ob. ú. Čánka okr. R. K., inv. č. 15-1/1, kniha. č. 256, kart. č. 32, Obec Čánka a Dobříkovec 1894.

SOkA Rychnov nad Kněžnou. Fond Ob. ú. Trnov okr. R. K., inv. č. 129-1/16, kniha č. 2528, kart. č. 308, Pamětní kniha obce Trnova 1915.

INTERNETOVÉ ZDROJE:

URL:<<http://www.kr-kralovehradecky.cz/cz/krajsky-urad/kultura/krajsku-seznam-kulturnich-pamatek---nemovita-cast-32538/>> [cit. 2011-01-31].

URL:< <http://www.diecezehk.cz/archiv/pannamaria/PM-drizna-u-prepych.php>> [cit. 2011-01-31].

URL:<http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/696?kam=obec&kod=576590> [cit. 2011-01-31].

URL:<<http://www.kr-kralovehradecky.cz/cz/krajsky-urad/kultura/krajsku-seznam-kulturnich-pamatek---nemovita-cast-32538/>> [cit. 2011-01-31].

URL:<<http://www.kr-kralovehradecky.cz/cz/krajsky-urad/kultura/krajsku-seznam-kulturnich-pamatek---nemovita-cast-32538/>> [cit. 2011-01-31].

URL:<<http://www.kr-kralovehradecky.cz/cz/krajsky-urad/kultura/krajsku-seznam-kulturnich-pamatek---nemovita-cast-32538/>> [cit. 2011-01-31].

URL:<<http://monumnet.npu.cz/pamfond/list.php?IdReg=138584&oKodKr=52&oNazSidOb=Opo%E8no&Uz=B&PrirUbytOd=03.05.1958&PrirUbytDo=02.03.2011&Limit=25>>

[cit. 2011-03-02].

URL:<<http://monumnet.npu.cz/pamfond/list.php?IdReg=131757&oKodKr=52&oNazSidOb=Opo%E8no&Uz=B&PrirUbytOd=03.05.1958&PrirUbytDo=02.03.2011&Limit=25>>

[cit. 2011-03-02].

URL:<<http://monumnet.npu.cz/pamfond/list.php?IdReg=143727&oKodKr=52&oNazSidOb=Opo%E8no&Uz=B&PrirUbytOd=03.05.1958&PrirUbytDo=02.03.2011&Limit=25>>

[cit. 2011-03-02].

URL:<<http://monumnet.npu.cz/pamfond/list.php?IdReg=145828&oKodKr=52&oNazSidOb=Opo%E8no&Uz=B&PrirUbytOd=03.05.1958&PrirUbytDo=02.03.2011&Limit=25>>

[cit. 2011-03-02].

URL:<<http://monumnet.npu.cz/pamfond/list.php?IdReg=147628&oKodKr=52&oNazSidOb=Opo%E8no&Uz=B&PrirUbytOd=03.05.1958&PrirUbytDo=02.03.2011&Limit=25>>

[cit. 2011-03-02].

URL:<<http://monumnet.npu.cz/pamfond/list.php?IdReg=446588586&oKodKr=52&oNazSidOb=Opo%E8no&Uz=B&PrirUbytOd=03.05.1958&PrirUbytDo=02.03.2011&Limit=25>>

[cit. 2011-03-02].

URL:<<http://monumnet.npu.cz/pamfond/list.php?IdReg=132755&oKodKr=52&oNazSidOb=Opo%E8no&Uz=B&PrirUbytOd=03.05.1958&PrirUbytDo=02.03.2011&Limit=25>>

[cit. 2011-03-02].

URL:<<http://monumnet.npu.cz/pamfond/list.php?IdReg=148716&oKodKr=52&oNazSidOb=Opo%E8no&Uz=B&PrirUbytOd=03.05.1958&PrirUbytDo=02.03.2011&Limit=25>>

[cit. 2011-03-02].

URL:<<http://monumnet.npu.cz/pamfond/list.php?IdReg=130245&oKodKr=52&oNazSidOb=Opo%E8no&Uz=B&PrirUbytOd=03.05.1958&PrirUbytDo=02.03.2011&Limit=25>>

[cit. 2011-03-02].

URL:<<http://monumnet.npu.cz/pamfond/list.php?IdReg=154189&oNazSidOb=P%F8epychy&Uz=B&PrirUbytOd=03.05.1958&PrirUbytDo=02.03.2011&Limit=25>> [cit. 2011-03-02]

URL:<<http://monumnet.npu.cz/pamfond/list.php?IdReg=129851&oNazSidOb=Rohenice&Uz=B&PrirUbytOd=03.05.1958&PrirUbytDo=02.03.2011&Limit=25>> [cit. 2011-03-02].

URL:<<http://monumnet.npu.cz/pamfond/list.php?IdReg=157896&oNazSidOb=kr%E1lova+lhota&Uz=B&PrirUbytOd=03.05.1958&PrirUbytDo=02.03.2011&Limit=25>> [cit. 2011-03-02].

URL:<<http://monumnet.npu.cz/pamfond/list.php?IdReg=139306&oNazSidOb=%E8esk%E9+mezi%F8%ED%E8%ED&Uz=B&PrirUbytOd=03.05.1958&PrirUbytDo=02.03.2011&Limit=25>> [cit. 2011-03-02].

SEZNAM OBRAZOVÉ PŘÍLOHY

- Obr. 1 Kostel Nanebevzetí Panny Marie v Opočně – foto autorka
- Obr. 2 Kostel Nejsvětější Trojice v Opočně – foto autorka
- Obr. 3 Sousoší Neposkvrněného početí Panny Marie na Kupkově náměstí v Opočně – foto autorka
- Obr. 4 Socha sv. Floriána na Trčkově náměstí v Opočně – foto autorka
- Obr. 5 Socha sv. Jana Nepomuckého na Trčkově náměstí v Opočně – foto autorka
- Obr. 6 Socha sv. Jana Nepomuckého v Kodymově ulici v Opočně – foto autorka
- Obr. 7 Socha sv. Jana Nepomuckého v lokalitě Švamberk v Opočně – foto autorka
- Obr. 8 Socha sv. Antonína Paduánského u opočenského hřbitova – foto autorka
- Obr. 9 Socha matky Boží při cestě do Dobrušky – foto autorka
- Obr. 10 Pomník u kostela Nanebevzetí Panny Marie v Opočně – foto autorka
- Obr. 11 Kostel Narození Páně v Opočně – foto autorka
- Obr. 12 Hrobka Colloredo-Mannsfeld v kostele Nanebevzetí Panny Marie – foto autorka
- Obr. 13 Plastika Ježíše v Getsemanské zahradě na zdi kostela Narození Páně – foto autorka
- Obr. 14 Kaple Nanebevzetí Panny Marie v Čánce – foto autorka
- Obr. 15 Kříž v Přepychách – foto autorka
- Obr. 16 Kostel sv. Prokopa v Přepychách – foto autorka
- Obr. 17 Kaple Panny Marie Lurdské v Dříznách – foto autorka
- Obr. 18 Kříž v Dřízenském údolí – foto autorka
- Obr. 19 Kaple Nanebevzetí Panny Marie v Semechnicích – foto autorka
- Obr. 20 Kříž u kaple v Semechnicích
- Obr. 21 Kříž v obci Mokré – foto paní Honsejmanová Dagmar
- Obr. 22 Kaple sv. Petra a Pavla v Očelicích – foto autorka
- Obr. 23 Kříž u kaple v Očelicích – foto autorka
- Obr. 24 Socha u kostela v Rohenicích – foto autorka
- Obr. 25 Kostel sv. Jana Křtitele v Rohenicích – foto autorka
- Obr. 26 Kostel sv. Zikmunda v Králově Lhotě – foto autorka
- Obr. 27 Kříž u kostela v Králově Lhotě – foto autorka
- Obr. 28 Evangelický kostel v Trnově – foto autorka
- Obr. 29 Kaple sv. Jana v Trnově – foto autorka
- Obr. 30 Kříž u kaple v Trnově – foto autorka
- Obr. 31 Smírčí kříž u Trnova – foto autorka

Obr. 32 Kostel sv. Kateřiny v Českém Meziříčí – foto autorka

Obr. 33 Socha Panny Marie u kostela v Českém Meziříčí – foto autorka

Obr. 34 Sloup se sochou sv. Jana Nepomuckého v Českém Meziříčí – foto autorka

OBRAZOVÁ PŘÍLOHA

Obr. 1 Kostel Nanebevzetí Panny Marie v Opočně

Obr. 2 Kostel Nejsvětější Trojice v Opočně

Obr. 3 Sosoší Neposkvrněného početí Panny Marie na Kupkové náměstí v Opočně

Obr. 4 Socha sv. Floriána na Trčkové náměstí v Opočně

Obr. 5 Socha sv. Jana Nepomuckého na Trčkově náměstí v Opočně

Obr. 6 Socha sv. Jana Nepomuckého v Kodymově ulici v Opočně

Obr. 7 Socha sv. Jana Nepomuckého v lokalitě Švamberg v Opočně

Obr. 8 Socha sv. Antonína Paduánského u opočenského hřbitova

Obr. 9 Socha Matky Boží při cestě do Dobrušky

Obr. 10 Pomník u kostela Nanebevzetí Panny Marie v Opočně

Obr. 11 Kostel Narození Páně v Opočně

Obr. 12 Hrobka Colloredo-Mannsfield v kostele Nanebevzetí Panny Marie

Obr. 13 Plastika Ježíše v Getsemanské zahradě na zdi kostela Narození Páně

Obr. 14 Kaple Nanebevzetí Panny Marie v Čánce

Obr. 15 Kříž v Přepychách

Obr. 16 Kostel sv. Prokopa v Přepychách

**Obr. 17 Kaple Panny Marie Lurdské
v Dříznách**

Obr. 18 Kříž v Dřízenském údolí

**Obr. 19 Kaple Nanebevzetí Panny Marie
v Semechnicích**

Obr. 20 Kříž u kaple v Semechnicích

Obr. 21 Kříž v obci Mokrý

Obr. 22 Kaple sv. Petra a Pavla v Očelicích

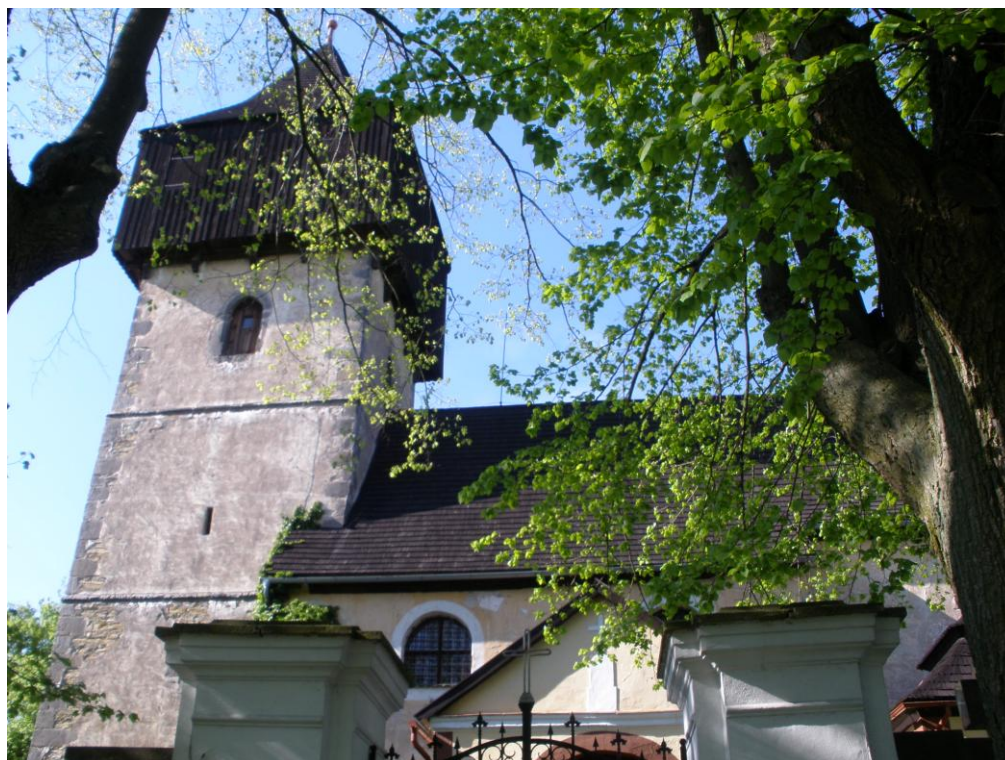
Obr. 23 Kříž u kaple v Očelicích

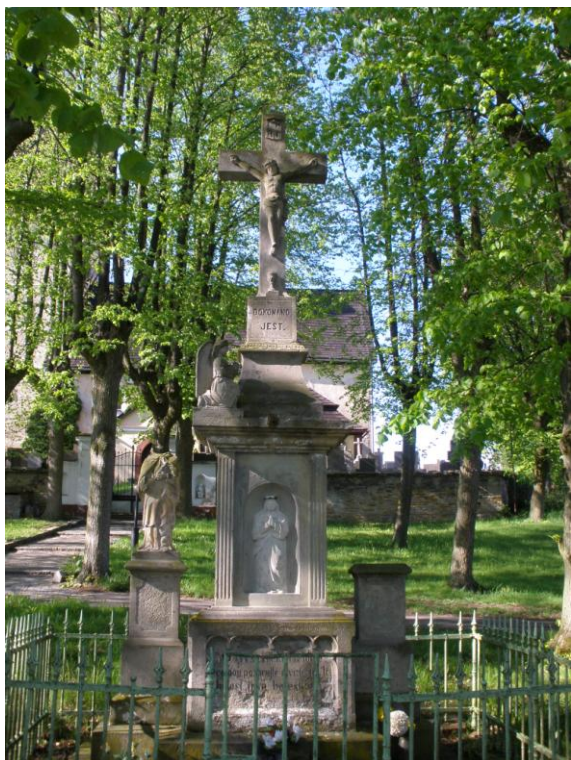
Obr. 24 Kříž u kostela v Rohenicích

Obr. 25 Kostel sv. Jana Křtitele v Rohenicích

Obr. 26 Kostel sv. Zikmunda v Králově Lhotě

Obr. 27 Kříž u kostela v Králově Lhotě

Obr. 28 Evangelický kostel v Trnově

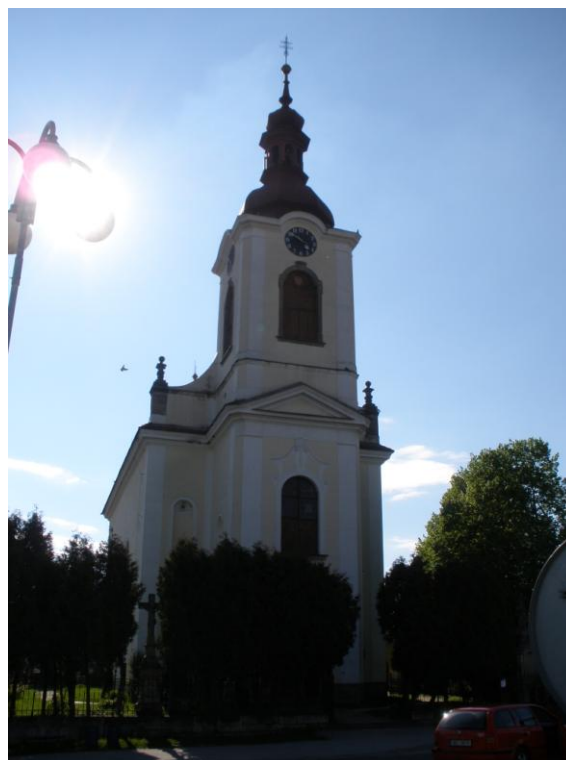
Obr. 29 Kaple sv. Jana v Trnově

Obr. 30 Kříž u kaple v Trnově

Obr. 31 Smírčí kříž u Trnova

Obr. 32 Kostel sv. Kateřiny v Českém Meziříčí

**Obr. 33 Socha Panny Marie u kostela
v Českém Meziříčí**

**Obr. 34 Sloup se sochou sv. Jana Nepomuckého
v Českém Meziříčí**